

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 4 – 2024

donderdag 4 april 2024

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen: (Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSPRAAK	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	4
Aansprakelijkheid Europese Unie	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	6
Arbitragebeding	9
Asiel, migratie en Unieburgerschap	9
Belastingen.....	15
Belastingen, accijns.....	16
Belastingen, btw	17
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	20
Beroepskwalificaties.....	21
Brexit	22
Buitenlandse investeringen	23
Consumenten	23
Covid-19	27
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	27
Diensten, elektronische communicatiediensten	27
Digitalisering, social media en AI	28
Discriminatie en gelijke behandeling.....	30
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	30
Due diligence.....	32
Energiemarkt.....	33
Erfrecht.....	34
Europese subsidies	34
Familielieven en familierecht.....	35
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	37
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	40
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering.....	41
Godsdienstvrijheid en vrijheid van gedachte	43
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	44
Huurrecht.....	45
IE - Intellectuele eigendom.....	46

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBvR).

Met het **navigatievenster** (in Edge staat het icoontje “inhoudsopgave” helemaal links in de bovenbalk) is een aanklikbare lijst met rubrieken te vinden.

Kernredactie: Lizette van Bergen, Joanne Bik, Caroline ten Dam en Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Maartje Fritsche, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Chris Sillen en Nynke Veenstra.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBvR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Institutioneel	49
IPR.....	52
Kansspelen.....	55
Kinderontvoering	55
Landbouw en visserij.....	55
Luchtvaart.....	57
Mededinging.....	58
Milieu, natuur, duurzame energie.....	59
Oekraïne en Rusland	63
Overlevering en uitlevering	63
Pensioen	64
Prejudiciële procedure HvJ	64
Privacy en persoonsgegevens.....	64
Procesrecht HvJ	71
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	71
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	71
Psychiatrie.....	73
Rechtsstaat en rechterlijke macht	74
Sport.....	74
Staatssteun	75
Strafrecht.....	75
Terrorisme en witwassen	76
Toegang tot documenten	76
Verkiezingen en kiesrecht	77
Vervoer, reizen en rijbewijs	78
Verzekeringen	80
Vrij verkeer	81
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.....	81
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht.....	83
Wapens	85
DEEL II	86
Algemeen	86
Cursus en opleiding.....	86
Nieuwsbrieven.....	90
NL zaken bij het HvJEU	91
NL prejudiciële verwijzingen.....	91
NL zaken bij het EHRM	92
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM	92

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik in Edge op het icoontje “inhoudsopgave” helemaal links in de bovenbalk. Dan opent een (aanklikbare) lijst met rubrieken.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – CONCLUSIE – C-652/22 (Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret) – 7 maart 2024 – A-G Collins – Kroatië – ECLI:EU:C:2024:212 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Overheidsopdrachten – Toegang van ondernemers uit een derde land – Exclusieve bevoegdheid van de Unie – Aanvullend bewijsmateriaal betreffende technische en beroepskwalificaties – Richtlijn 2014/25/EU

Zijn ondernemers die gevestigd zijn in derde landen waarmee de Europese Unie geen internationale overeenkomst inzake overheidsopdrachten heeft gesloten, gerechtigd tot deelname aan procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten in de Unie? Zo ja, kunnen de lidstaten dan de voorwaarden vaststellen waaronder die ondernemers mogen deelnemen, of staat het uitsluitend aan de Unie om dit te doen? Onder welke omstandigheden kunnen aanbestedende instanties inschrijvers na het verstrijken van de termijn voor de indiening van de inschrijvingen om verbeteringen of verduidelijkingen verzoeken?

Aanleiding voor het bodemgeschied is de aanbestedingsprocedure die Kroatische autoriteiten hebben gelanceerd voor de gunning van een opdracht voor de heraanleg van spoorweginfrastructuur. Zes van de 15 inschrijvingen voldeden aan de selectiecriteria. Een daarvan was ingediend door een Turkse onderneming (Kolin). De overheidsopdracht wordt echter gegund aan een andere onderneming nadat deze nog in de gelegenheid was gesteld om aanvullend bewijsmateriaal aan te leveren betreffende technische en beroepskwalificaties. Kolin komt tegen het gunningsbesluit op bij de verwijzende rechter. In deze zaak hebben zes lidstaten en de Commissie opmerkingen ingediend. Die verschillen van mening over de vraag of de Turkse onderneming het recht had om deel te nemen aan de aanbestedingsprocedure en zich bij de Kroatische rechter kon beroepen op de bepalingen van richtlijn 2014/25/EU. De A-G meent dat de richtlijn niet van toepassing is en dat het verzoek om een prejudiciële beslissing daarom niet-ontvankelijk is.

De A-G merkt op dat, alleen marktdeelnemers uit derde landen die in een land zijn gevestigd dat partij is bij de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten van de Wereldhandelsorganisatie (GPA) of bij een andere internationale overeenkomst over de gunning van overheidsopdrachten waaraan de EU gebonden is, zich kunnen baseren op bepalingen van de Aanbestedingsrichtlijnen. Kolin is niet in zo'n land gevestigd en heeft daarom geen recht op deelname aan een aanbestedingsprocedure. De lidstaten kunnen in principe niet unilateraal de werkingssfeer van de Unierechtelijke aanbestedingsregels uitbreiden door dergelijke marktdeelnemers de mogelijkheid te bieden deel te nemen aan aanbestedingsprocedures, aangezien dit een exclusieve bevoegdheid van de Unie betreft.

A-G geeft het Hof in overweging: te oordelen dat het verzoek om een prejudiciële beslissing niet-ontvankelijk is.

- 📌 AG Collins: only economic operators established in countries party to international agreements on public contracts that bind the EU may rely on provisions of the Public Procurement Directives ([persbericht Curia](#))
- 📌 A-G: alleen ondernemers gevestigd in landen die partij zijn bij internationale overeenkomsten inzake overheidsopdrachten die de EU binden, kunnen beroep doen op bepalingen van de aanbestedingsrichtlijn ([ECER](#))

GERECHT EU – ARREST – T-640/22 (Westpole Belgium) – 20 maart 2024 – ECLI:EU:T:2024:188 – arrest (Franse taalversie)

Aanbestedingsprocedure – Levering van externe IT-diensten – Afwijzing van de inschrijving van een inschrijver en gunning aan andere inschrijvers – Uitsluitingscriteria – Ontbreken van een definitief vonnis of administratief besluit waarin een overtreding van het mededingingsrecht definitief wordt vastgesteld – Abnormaal laag bod

Verzoeker, Westpole Belgium, vordert de nietigverklaring van de besluiten van het Europees Parlement van 3 oktober 2022 tot gunning van de externe levering van IT-diensten aan drie andere aanbidders en om het genoemde perceel niet te gunnen aan het consortium waarvan verzoeker deel uitmaakt. Daarnaast verzoekt verzoeker om de overlegging van documenten met betrekking tot het onderzoek van de offertes door de aanbestedende dienst met betrekking tot zowel “een mogelijke uitsluitingssituatie” als de voorgestelde prijzen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

Europese Commissie

Europese Commissie stuurt Nederland aanvullende aanmaningsbrief inzake aanbestedingsplichten openbaar vervoer per spoor (ECER)

Aansprakelijkheid Europese Unie

HvJ – ARREST – C-479/22 P (OC/Commissie) – 7 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:215 – geen conclusie – arrest

Niet-contractuele aansprakelijkheid van de Europese Unie – Verwerking van persoonsgegevens door de instellingen – Begrippen ‘persoonsgegevens’ en ‘identificeerbare natuurlijke persoon’ – Onderzoeken door OLAF – Vermoeden van onschuld – Verordening (EU) 2018/1725 – Verordening (EU, Euratom) nr. 883/2013

Rekwirante (hierna: OC) is een Griekse onderzoekster op het gebied van toepassingen in de nanotechnologie, energieopslag en biomedische wetenschappen. In 2007 diende zij bij de Europese Onderzoeksraad een onderzoeksvoorstel in voor een wetenschappelijk project. De Europese Commissie heeft in 2008 middels een subsidieovereenkomst met de Aristoteles-universiteit te Griekenland een subsidie van ongeveer 1,1 miljoen EUR toegewezen aan deze universiteit als hoofdbegunstigde, aan OC als hoofdonderzoekster en aan een andere onderzoeksinstituting in Griekenland. Het project werd uitgevoerd in een laboratorium van deze universiteit, dat onder leiding stond van OC's vader. Na een financiële audit heeft ERCEA (het Uitvoerend Agentschap Europese Onderzoeksraad, dat de Commissie als medecontractant bij de subsidieovereenkomst heeft opgevolgd) geconcludeerd dat de gedeclareerde personeelskosten ten bedrage van 245 525,43 EUR niet subsidiabel waren en besloten terugbetaling van dit bedrag te vorderen van de Aristoteles-universiteit. De betreffende schuldvordering van ERCEA jegens de universiteit is echter ongegrond verklaard door het Gerecht van de EU (in 2019) respectievelijk het HvJEU (in 2021).

Intussen had het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) op 5 mei 2020 een persbericht gepubliceerd, met als titel “Onderzoek door OLAF onthult fraude in verband met financiering van onderzoek in Griekenland”. In dit persbericht werd OC niet bij naam genoemd maar werden er wel mededelingen over haar gedaan (‘veelbelovende jonge Griekse onderzoekster, wier vader werkzaam was aan de betrokken universiteit’). Een Duitse journalist heeft vervolgens haar identiteit onthuld op

Twitter. OC stelt schade te hebben geleden omdat in het persbericht van OLAF haar persoonsgegevens onrechtmatig zijn verwerkt en onjuiste informatie over haar is verstrekt. Het Gerecht heeft het door haar krachtens artikel 268 VWEU ingestelde beroep verworpen. OC vordert nu vernietiging van dat arrest (T-384/20).

Het Hof overweegt, anders dan het Gerecht, dat het inherent is aan de 'indirecte identificatie' van een persoon dat extra informatie moet worden gecombineerd met de betrokken gegevens teneinde de betrokkene te identificeren. Anders dan het Gerecht komt het Hof tot het oordeel dat de door OLAF gepubliceerde gegevens over OC (inzake onder meer haar geslacht, nationaliteit, vaders beroep, het subsidiebedrag, locatie van de betrokken universiteit) informatie is aan de hand waarvan zij kan worden geïdentificeerd. Het persbericht bevat dus persoonsgegevens, waarop verordening 2018/1725 van toepassing is. Het Gerecht heeft dan ook ten onrechte geoordeeld dat deze verordening niet van toepassing was en ten onrechte het beroep van OC op het beginsel van het vermoeden van onschuld afgewezen, aldus het Hof.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-384/20, EU:T:2022:273) wordt vernietigd voor zover het Gerecht daarbij de vordering van het beroep heeft afgewezen die ertoe strekt dat de Europese Commissie de schade vergoedt die voortvloeit uit de niet-nakoming door het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) van zijn verplichtingen krachtens verordening (EU) 2018/1725 alsmede uit de schending door OLAF van het beginsel van het vermoeden van onschuld en het recht op behoorlijk bestuur. De hogere voorziening wordt afgewezen voor het overige. Zaak T-384/20 wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

- HvJ EU: risico op identificatie natuurlijke persoon door persbericht ([IT&recht](#))
- Case C-479/22 P, Case C-604/22 and the limitation of the relative approach of the definition of 'personal data' by the ECJ. ([European law blog](#))

HvJ – CONCLUSIE – [C-494/22 P \(Commissie/Tsjechië\)](#) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – [ECLI:EU:C:2024:268](#) – [conclusie](#)

Onderzoek naar de ontduiking van antidumpingrechten op zakaanstekers uit Laos – Missieverslag van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) – Beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking –Eigen middelen van de Unie – Douanerechten – Betaling aan de Europese Commissie ten bedrage van niet-geïnde eigen middelen –Artikelen 268 en 340 VWEU

Samenvatting onder: [Douane, handel en antidumping](#)

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

EHRM – ARREST – [Kartal t. Turkije](#) – 26 maart 2024 – [54699/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0326JUD005469914](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Toegang tot de rechter – Ontslag rechter op basis van nieuwe wetgeving – Rechterlijke onafhankelijkheid – Artikel 6 lid 1 EVRM

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces, civiel](#)

Sociale zekerheid – Toepasselijk recht – Werknemer op binnenvaartschip – Substantieel deel van werkzaamheden – Verordening (EG) 883/2004 – Verordening (EG) 987/2009

In deze zaak gaat het om een besluit van de Sociale verzekeringsbank inzake de voorlopige vaststelling van de toepasselijke socialezekerheidswetgeving. Belanghebbende woonde in 2016 in Nederland. Van 4 februari 2016 tot en met 31 december 2016 was hij werkzaam op een binnenvaartschip dat in Nederland is geregistreerd (hierna: het schip). Een in Nederland geregistreerd en gevestigd scheepvaartbedrijf is eigenaar en exploitant van het schip. Belanghebbende stond in deze periode op de loonlijst van een werkgever in Liechtenstein. Hij verrichtte toen werkzaamheden in België, Duitsland en Nederland. Het schip heeft in het jaar 2016 volgens het vaartijdenboek ongeveer 22 procent van de tijd in Nederland gevaren.

De SVB heeft voorlopig vastgesteld dat op belanghebbende gedurende deze periode de Nederlandse socialezekerheidswetgeving van toepassing is en zij heeft een A1-verklaring met betrekking tot deze periode afgegeven.

De SVB heeft het bezwaar van belanghebbende tegen dit besluit ongegrond verklaard. De SVB wijst erop dat belanghebbende in Nederland woont, dat het schip in Nederland is geregistreerd, en dat de eigenaar en de exploitant van het schip in Nederland zijn gevestigd. Volgens de Centrale Raad van Beroep heeft de SVB terecht de Nederlandse socialezekerheidswetgeving van toepassing verklaard. In cassatie, bij de belastingkamer van de Hoge Raad, speelt in het bijzonder de vraag of de werknemer in de genoemde periode een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden in loondienst in zijn woonstaat Nederland verrichtte in de zin van artikel 13, lid 1, van de Basisverordening (Verordening (EG) nr. 883/2004). De Hoge Raad stelt prejudiciële vragen over de uitleg van de Toepassingsverordening (Verordening (EG) nr. 987/2009).

Prejudiciële vragen:

Welke omstandigheden of soorten van omstandigheden zijn geschikt voor de beoordeling op de voet van artikel 14, lid 8, van de Toepassingsverordening van de vraag of iemand die in twee of meer lidstaten werkzaamheden in loondienst pleegt te verrichten een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden in de woonstaat verricht in een geval waarin vaststaat dat hij gedurende 22 procent van zijn arbeidstijd aldaar werkzaamheden verricht? Is daartoe vereist dat: (i) een omstandigheid rechtstreeks verband houdt met het verrichten van werkzaamheden, (ii) een omstandigheid een aanwijzing inhoudt wat betreft de plaats waar de werkzaamheden worden verricht, en (iii) aan de omstandigheid kwantitatieve gevolgtrekkingen zijn te verbinden wat betreft het gewicht dat aan de werkzaamheden die in de woonstaat worden verricht kan worden toegekend in vergelijking met het totaal van alle werkzaamheden van de betrokkene?

Moet of kan bij deze beoordeling, gelet op het antwoord op vraag 1, rekening worden gehouden met: (i) de woonplaats van de werknemer, (ii) de plaats van registratie van het binnenvaartschip waarop de werknemer zijn werkzaamheden verricht, (iii) de plaats van vestiging van de eigenaar en exploitant van het binnenvaartschip, (iv) de plaats waar het schip voer in andere tijdvakken waarin de werknemer daarop niet werkzaam was en ook nog niet bij de werkgever in dienst was, (v) de vestigingsplaats van de werkgever, en (vi) de plaats waar de werknemer aan en van boord van het schip gaat?

Over welk tijdvak moet worden beoordeeld of een werknemer een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden in zijn woonstaat verricht?

Heeft het bevoegde orgaan van een lidstaat bij het vaststellen van de toepasselijke wetgeving een door de rechter in beginsel te respecteren beoordelingsvrijheid met betrekking tot het begrip “substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden” in artikel 13, lid 1, van de Basisverordening, en zo ja, hoe ver gaat die vrijheid?

e Hoge Raad stelt prejudiciële vragen over uitleg EU-toepassingsverordening ([FUTD 2024/653](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-7/24 \(Deutsche Rentenversicherung Nord et BG Verkehr\)](#), verwijzing uit Denemarken over sociale zekerheid en verhaalrecht
- [C-110/24 \(STAS – IV\)](#), verwijzing uit Spanje over begrip arbeidstijd en de vraag of verplaatsingen tussen een werkbasis en de daadwerkelijke arbeidsplek zijn aan te merken als arbeidstijd. In casu worden de werknemers niet betaald voor de verplaatsingen.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 15 maart 2024 – [ECLI:NL:HR:2024:426](#)

Kwalificeert een wachtdienst als arbeidstijd? ([Cassatieblog](#))

In deze zaak ligt de vraag voor of de wachtdienst van een groep ambulancemedewerkers kwalificeert als arbeidstijd of rusttijd. Die vraag moet worden beantwoord aan de hand van de Arbeidstijdenrichtlijn. De Hoge Raad bespreekt deze Richtlijn en de uitleg die de Europese rechter daaraan geeft.

REGELGEVING

BNC Fiche: Herziening Richtlijn Europese Ondernemingsraden, [Kamerstuk 22112, nr. 3909](#)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

NRE 2024, nr. 4 (april)

Arbitragebeding

HvJ – ARREST – C-516/22 (Commissie/VK en Ierland) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:231 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Niet-nakoming – Bij verstek gewezen arrest – Arrest Supreme Court – Tenuitvoerlegging scheidsrechterlijke uitspraak waarbij schadevergoeding wordt toegekend – Besluit Europese Commissie waarin schadevergoeding wordt aangemerkt als een met de interne markt onverenigbare steunmaatregel – Loyale samenwerking – Verplichting om de behandeling van de zaak te schorsen – Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen staten en onderdanen van andere staten (ICSID) – Verplichting het Hof te verzoeken om een prejudiciële beslissing – Artikel 351, eerste alinea, VWEU – Artikel 267 VWEU – Artikel 108, lid 3, VWEU

Samenvatting onder: [Brexit](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – K.J. t. Rusland – 19 maart 2024 – [27584/20](#) – [39768/20](#) – ECLI:CE:ECHR:2024:0319JUD002758420 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Noord-Koreaan riskeert dood en/of marteling bij gedwongen terugkeer naar Noord-Korea – Onmogelijkheid toetsing vreemdelingendetentie – Schending artikelen 2, 3 en 5 EVRM

Klager kwam als student uit Noord-Korea naar Rusland en diende na een jaar een asielvzoek in. De Russische autoriteiten hebben hem opgepakt en vervolgens, ondanks een door het EHRM uitgevaardigde *interim measure*, overgedragen aan de Noord-Koreaanse autoriteiten. De kans dat hij gemarteld wordt en/of de doodstraf krijgt is extreem groot. Hij is momenteel vermist. Het EHRM houdt de Russische autoriteiten hiervoor verantwoordelijk en komt daarmee tot een schending van de artikelen 2 en 3 van het Verdrag. Andere klagers zijn onwettig (lang) gevangengehouden gedurende de uitzettingsprocedure. Zij konden hun gevangenhouding niet laten toetsen door de rechter. Rusland heeft daarmee artikel 5, leden 1 en 4 van het Verdrag geschonden.

HvJ – ARREST – C-752/22 (E.P.) – 14 maart 2024 – Finland – ECLI:EU:C:2024:225 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Immigratiebeleid – Status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen – Inreisverbod – Verhoogde bescherming tegen verwijdering – Gevaar voor openbare orde – Verwijdering onderdaan van een derde land naar zijn land van herkomst – Richtlijn 2003/109/EG

E.P. is een Russische staatsburger en heeft een EU-verblijfsvergunning voor langdurig ingezetenen die is afgegeven door Estland. E.P. is meerdere keren uit Finland verwijderd naar Estland, en een keer naar Rusland. De zaak gaat over de rechtmatigheid van een besluit van de Finse immigratiedienst tot verwijdering naar de Russische Federatie om redenen die verband houden met de openbare orde en veiligheid. Daarnaast is hem een inreisverbod voor het nationale grondgebied van Finland opgelegd. Na zijn uitzetting naar Rusland is hij opnieuw teruggekeerd naar Finland en is hij vervolgens door de Finse autoriteiten uitgezet naar Estland. Bij de Finse rechter vecht E.P. het besluit tot verwijdering naar Rusland aan. De vraag is of een derdelander als E.P. zich als langdurig ingezetene in de ene lidstaat,

zich jegens de andere lidstaat die hem een inreisverbod heeft opgelegd, kan beroepen op de uit richtlijn 2003/1009/EG voortvloeiende verhoogde bescherming tegen verwijdering.

Hof: Artikel 22, lid 3, van richtlijn 2003/109/EG moet aldus worden uitgelegd dat de hogere bescherming tegen verwijdering die langdurig ingezetten onderdanen van derde landen op grond van deze bepaling genieten, van toepassing is wanneer de tweede lidstaat – in de zin van artikel 2, onder d), van deze richtlijn –, om redenen van openbare orde of openbare veiligheid een besluit tot verwijdering van het grondgebied van de Unie ten aanzien van die onderdaan van een derde land vaststelt, wanneer de betrokkene ten eerste in strijd met een verbod om het grondgebied van die lidstaat binnen te komen op dat grondgebied verblijft en ten tweede geen aanvraag voor een verblijfsvergunning bij de bevoegde autoriteiten van die lidstaat heeft ingediend op grond van de bepalingen van hoofdstuk III van die richtlijn.

Artikel 12, lid 3, en artikel 22, lid 3, van richtlijn 2003/109, moeten aldus worden uitgelegd dat een langdurig ingezetten onderdaan van een derde land zich op deze bepalingen kan beroepen tegen de tweede lidstaat – in de zin van artikel 2, onder d), van deze richtlijn –, wanneer deze voornemens is ten aanzien van die onderdaan van een derde land een besluit tot verwijdering van het grondgebied van de Europese Unie te nemen om redenen van openbare orde of openbare veiligheid.

HvJ – CONCLUSIE – [C-63/23 \(Sagrario\)](#) – 7 maart 2024 – A-G De la Tour – Spanje – [ECLI:EU:C:2024:221](#) – [conclusie](#)

Gezinshereniging – Buitengewoon moeilijke omstandigheden – Verhoor van minderjarigen – Richtlijn 2003/86/EG

Een moeder en haar twee minderjarige kinderen hadden verblijfsrecht op grond van gezinshereniging. De gezinshereniger is de echtgenoot van de vrouw, tevens de vader van de kinderen. De vier gezinsleden hebben een aanvraag ingediend voor een „vergunning tot langdurig verblijf uit hoofde van gezinshereniging”. Dat verzoek is afgewezen omdat de gezinshereniger een strafblad had.

Op grond van artikel 15, lid 3, tweede volzin, van richtlijn 2003/86/EG is een lidstaat verplicht om onderdanen van derde landen die lid van het gezin van een gezinshereniger zijn een autonome verblijfstitel te verlenen indien zij zich in „buitengewoon moeilijke omstandigheden” bevinden. De verwijzende rechter vraagt het Hof naar de aard van dergelijke omstandigheden en verzoekt het Hof tevens de procedurele regelingen te verduidelijken aan de hand waarvan deze onderdanen kunnen aantonen dat zij zich in die omstandigheden bevinden.

De A-G is van mening dat geen van de omstandigheden van deze casus op zichzelf kunnen worden gekwalificeerd als „buitengewoon moeilijke omstandigheden”. Daarvoor zou moeten worden aangetoond dat de betrokken derdelanders door aan het gezin gerelateerde factoren het hoofd moeten bieden aan omstandigheden die door hun aard in hoge mate ernstig of zwaar zijn, of die hen blootstellen aan een hoge mate van onzekerheid of kwetsbaarheid, met als gevolg dat zij daadwerkelijk bescherming door middel van de verlening van een autonome verblijfstitel nodig hebben. In casu lijken de door de verwijzende rechter genoemde omstandigheden de A-G niet van dien aard.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 3, tweede volzin, van richtlijn 2003/86/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

– *er voor de voorwaarde dat er sprake is van ‚buitengewoon moeilijke omstandigheden’ moet worden aangetoond dat de onderdaan van een derde land die uit hoofde van gezinshereniging op het grondgebied van het gastland verblijft, door aan het gezin gerelateerde factoren geconfronteerd wordt met omstandigheden die door hun aard in hoge mate ernstig of zwaar zijn, of die hem blootstellen aan een hoge mate van onzekerheid of kwetsbaarheid, met als gevolg dat hij daadwerkelijk bescherming door middel van de verlening van een autonome verblijfstitel nodig heeft;*

– *de enkele omstandigheid dat het onder meer gaat om minderjarige kinderen of dat de gezinsleden van de gezinshereniger hun verblijfstitel om redenen buiten hun wil hebben verloren, niet voldoende is om aan te tonen dat er sprake is van ‚buitengewoon moeilijke omstandigheden‘ in de zin van dit artikel; de omstandigheden moeten individueel worden onderzocht.*

Artikel 17 van richtlijn 2003/86 moet aldus worden uitgelegd dat:

– *het zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan de bevoegde nationale instantie een aanvraag van gezinsleden van de gezinshereniger tot verlenging van de verblijfstitel kan afwijzen zonder eerst een individueel onderzoek van hun aanvraag te verrichten en die gezinsleden tijdens dat onderzoek de mogelijkheid te bieden om alle informatie die zij voor hun situatie relevant achten naar behoren en daadwerkelijk onder de aandacht te brengen;*

– *wanneer het verzoek wordt ingediend door een minderjarig kind, het aan de lidstaten staat om alle passende maatregelen te nemen om dat kind een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid te bieden om te worden gehoord, naargelang van zijn leeftijd of rijpheid.*

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – [C-50/24 t/m C-56/24 \(Danané e.a.\)](#)

De verwijzing gaat over vreemdelingen die op de luchthaven van Brussel aankomen. De vreemdelingen komen uit derde landen, en hebben op de dag van aankomst een verzoek om internationale bescherming ingediend. Aan hen is vervolgens de toegang geweigerd en er zijn beslissingen uitgevaardigd 'tot het vasthouden in een plaats in het grensgebied'. Deze plaats in het grensgebied betrof een plaats die geografisch niet op Belgisch grondgebied ligt maar via een Koninklijk besluit gelijkgesteld is aan een plaats in het grensgebied. Vervolgens is de vluchtelingenstatus geweigerd en is ook het verzoek om subsidiaire beschermingsstatus afgewezen. Hiertegen hebben de verzoekende partijen beroep ingesteld. Op grond van Belgisch recht wordt een verzoeker automatisch tot België toegelaten wanneer er geen beslissing word genomen binnen een termijn van vier weken. Bij alle zeven zaken is deze termijn overschreden, maar de verzoekers hebben tot de bestreden beslissingen werden vastgesteld op dezelfde plaats vastgezet. De verwijzende rechter wil weten wat de gevolgen zijn van de in deze zaken aan de orde zijnde situatie, in het licht van artikel 43 richtlijn 2013/32 en artikel 8 van richtlijn 2013/33. Tevens vraagt de verwijzende rechter zich af of het nemen van de beslissing na de vier weken termijn terwijl de procedure aan de grens was ingeleid, verenigbaar is met artikel 46 van richtlijn 2013/32.

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- [C-104/24 en C-105/24 \(Questore della Provincia di Ragusa et Ministero dell'Interno e.a.\)](#), verwijzing uit Italië over internationale bescherming en inbewaringstelling
- [C-97/24 \(The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth\)](#), verwijzing uit Ierland over internationale bescherming en het recht op schadevergoeding als niet is voorzien in basisbehoeften – [ECER](#)
- [C-63/24 \(Galte\)](#), verwijzing uit Litouwen over afwijzing asiel vanwege het plegen van een ernstig, niet politiek misdrijf in land van herkomst. De vraag gaat o.a. over de beoordeling van de ernst van het misdrijf en of de straf die deze asielzoeker reeds heeft uitgezeten en de gratie of amnestie die aan deze asielzoeker is verleend relevante factoren zijn – [ECER](#)
- [C-130/24 \(Stadt Wuppertal\)](#), verwijzing uit Duitsland over verblijfsrecht van een moeder uit Kameroen met studievizum die in Duitsland een kind heeft gekregen met een Duitse vader en artikel 20 VWEU.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam – 29 maart 2024 – [ECLI:NL:RBDHA:2024:4394](#)

Richtlijn Tijdelijke Bescherming – Terugkeerbesluit – Derdelander uit Oekraïne

In de zaak van een Nigeriaanse man die als zogenoemde derdelander naar Nederland vluchtte toen de oorlog in Oekraïne uitbrak, vraagt de vreemdelingenrechter het HvJ, om uitleg van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming.

Prejudiciële vragen:

1. Moet artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn zo worden uitgelegd, dat het zich ertegen verzet dat een terugkeerbesluit wordt uitgevaardigd op een datum waarop een vreemdeling nog rechtmatig verblijf heeft op het grondgebied van een lidstaat?
2. Maakt het voor de beantwoording van de voorgaande vraag uit of in het terugkeerbesluit een datum is opgenomen waarop het rechtmatig verblijf eindigt, die datum in de nabije toekomst ligt en bovendien de rechtsgevolgen van het terugkeerbesluit pas op dat latere moment optreden?
3. Dient artikel 1 van het Verlengingsbesluit zo te worden uitgelegd, dat deze verlenging ook betrekking heeft op een groep derdelanders die door een lidstaat via de facultatieve bepaling van artikel 2, derde lid, van het Uitvoeringsbesluit reeds onder de werking van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming zijn gebracht, ook al heeft de lidstaat er op een later moment voor gekozen om aan die groep derdelanders niet langer tijdelijke bescherming meer te bieden?

⇒ *Zie ook: ABRvS 2 april 2024, [ECLI:NL:RVS:2024:1366](#)*

Uit Oekraïne gevluchte ‘derdelanders’ behouden voorlopig toch recht op opvang ([persbericht ABRvS](#))

De voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft vandaag zes voorlopige uitspraken gedaan in zaken van zogenoemde derdelanders. Ondanks dat de Afdeling bestuursrechtspraak eerder oordeelde dat hun recht op bescherming per 4 maart 2024 “van rechtswege” eindigt, mogen zij nu toch blijven in afwachting van antwoorden van het Hof van Justitie in Luxemburg op vragen die de rechtbank in Amsterdam eerdere stelde over de Europese richtlijn voor derdelanders.

E Prejudiciële vragen en ordemaatregel in zaken derdelanders ([NJB](#))

De Raad van State heeft in een aantal uitspraken van 17 januari 2024 geoordeeld dat de staatssecretaris van JenV de tijdelijke bescherming voor de groep derdelanders niet zelf mocht beëindigen per 4 september 2023. Maar de Raad van State heeft ook overwogen dat de verlenging van de tijdelijke bescherming door de Raad van de Europese Unie op 23 oktober 2023, niet geldt voor deze groep. Dat betekent volgens de Raad van State dat de tijdelijke bescherming is geëindigd op 4 maart 2024. De afgelopen weken hebben verschillende rechtbanken hun oordeel gegeven over de vraag of de tijdelijke bescherming aan deze derdelanders die uit Oekraïne naar Nederland zijn gevlucht, van rechtswege eindigt op 4 maart 2024. Zij komen tot uiteenlopende uitkomsten, met verschillende juridische argumentaties.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Den Bosch – 27 maart 2024 – na prejudiciële verwijzing [ECLI:NL:RBDHA:2022:5724](#) – na [HvJ C-392/22](#) – [ECLI:NL:RBDHA:2024:4267](#)

Deelbaarheid interstatelijk vertrouwen – Dublin Polen – Pushbacks – Overdrachtsbesluit – Verordening (EU) nr. 604/2013 – Artikel 4 Handvest EU

De rechtbank wilde weten of en hoe stelselmatige en langdurige praktijken van pushbacks en (grens) detentie moeten worden betrokken bij de beoordeling van een overdrachtsbesluit. Bij arrest van 29 februari 2024 heeft het Hof die vragen beantwoord.

De rechtbank stelt allereerst vast dat het Hof de eerste vraag die de rechtbank had voorgelegd niet heeft beantwoord. De rechtbank zal zich evenwel niet tot het Hof wenden om deze vraag nogmaals voor te leggen. Het Hof heeft uitgelegd dat het interstatelijk vertrouwen deelbaar is.

De rechtbank komt tot de conclusie dat de nationale jurisprudentie met betrekking tot de bewijslastverdeling een nadere nuancering behoeft. Pushbacks en (grens)bewaringspraktijken staan niet zonder meer aan een Dublinoverdracht in de weg. Het Hof heeft evenwel, zoals het EHRM ook al heeft gedaan, uitgelegd dat onder bepaalde omstandigheden de autoriteiten uit eigen beweging moeten nagaan of uit openbare informatie aanwijzingen volgen dat de vreemdeling na overdracht te maken krijgt met systeemfouten in de asielprocedure en/of opvang die tot een artikel 4 Handvest-schending die de Jawo-drempel haalt kunnen leiden. Voor zover in de nationale jurisprudentie wordt geoordeeld dat het interstatelijk vertrouwen het uitgangspunt is en hieraan ontleende vermoedens kunnen worden weerlegd en dit (uitsluitend) aan de vreemdeling is, kan dit niet in alle gevallen meer het beoordelingskader zijn.

Voor zover verweerder zich -steeds en in elke procedure- op het standpunt heeft gesteld dat hij geen geloofwaardigheidsbeoordeling hoeft te verrichten voor zover de vreemdeling verklaringen heeft afgelegd over zijn ervaringen in de mogelijke verantwoordelijke lidstaat omdat enkel de situatie na overdracht moet worden beoordeeld, is dit ook niet langer onverkort houdbaar. Voorafgaand aan een overdracht opgedane ervaringen in de asielprocedure en opvang staan weliswaar niet absoluut in de weg aan een overdracht en constitueren op zichzelf geen risico om na overdracht in een met artikel 4 van het Handvest-strijdige situatie te geraken, maar indien sprake is van ernstige tekortkomingen in de asielprocedure en de opvangvoorzieningen of de verklaringen van de vreemdeling op dergelijke tekortkomingen wijzen, dient de betrokken lidstaat, zo nodig uit eigen beweging, na te gaan of hieruit aanwijzingen volgen dat na overdracht óók sprake zal zijn van dergelijke ernstige tekortkomingen en deze systeemfouten resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest.

De rechtbank overweegt dat verweerder na het arrest van 29 februari 2024 en anders dan in het overdrachtsbesluit, in zijn verweerschrift en ter zitting op 15 maart 2024, wel is nagegaan of gelet op openbare informatie over pushbacks en detentiepraktijken aanwijzingen bestaan dat een schending van artikel 4 Handvest dreigt na overdracht.

De rechtbank ziet evenwel geen aanleiding om de rechtsgevolgen van het overdrachtsbesluit in stand te laten. De rechtbank zal het besluit dus vernietigen en verweerder opdragen opnieuw te beslissen op de asielaanvraag van eiser.

De overige beroepsgronden slagen niet. Het is niet onredelijk dat verweerder niet categorisch de behandeling van alle asielaanvragen aan zich trekt van asielzoekers waarvoor lidstaten verantwoordelijk zijn die zich schuldig maken aan pushbacks en is het niet onredelijk dat verweerder enkel vanwege het tijdsverloop dat is ontstaan door verwijzing de asielaanvraag van eiser niet inhoudelijk behandelt.

Beroep gegrond vanwege een motiveringsgebrek en niet omdat de overdracht verboden wordt – vernietiging overdrachtsbesluit & proceskostenveroordeling.

NOOT – bij Gerecht 6 september 2023, T-600/21 ([WS e.a./Frontex](#))

Mr. dr. E.R. Brouwer, 'Aansprakelijkheid Frontex voor schade na terugkeeroperaties: vragen bij de benadering van het Gerecht', [NtER 2024-1-2](#), p. 24-31

NOOT – bij HvJ 5 september 2023, C-689/21 ([X/Udlaendinge- og Integrationsministeriet](#))

Mr. R.M. Renting, 'Verlies van Unieburgerschap en een doeltreffende evenredigheidsbeoordeling', [NtER 2024-1-2](#), p. 8-14

OVERIG

- Europese Commissie publiceert Mededeling over Migratie- en Asielpact ([ECER](#))
- EU Migration Update 4/2023 Political developments in European migration policy ([Commissie Meijers](#))
- Resistance is futile: the new Eurodac Regulation – part 4 of the analysis of new EU asylum laws ([EU law analysis](#))
- Understanding the New Ukraine Assistance Fund: A Game-Changer in EU Support to Ukraine? ([EJILtalk](#))
- Mr. dr. H.M.A.E. van Ooijen en Mr. E.E.M. Bezem, 'Gezinshereniging aanvragen: flexibiliteit vereist van de EU-lidstaten', [NtER 2024-1-2](#), p. 32-37
- Shipwreck after Shipwreck ([Verfassungsblog](#))
On 26 February 2024, the European Ombudsman issued a decision OI/3/2023/MHZ on the fundamental rights obligations of Frontex with regard to search and rescue in the context of its maritime surveillance activities.

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

HvJ – CONCLUSIE – [C-39/23 \(Keva\)](#) – 21 maart 2024 – A-G Collins – Zweden – ECLI:EU:C:2024:265 – [conclusie](#)

Vrij verkeer van kapitaal – Belasting van aan openbare pensioenfondsen uitgekeerde dividenden – Bronbelasting op dividenduitkeringen aan niet-ingezeten pensioenfondsen – Verschil in behandeling – Objectieve vergelijkbaarheid – Artikel 63 VWEU – Artikel 65 VWEU

In Zweden zijn werkgevers en werknemers verplicht om wettelijke bijdragen te betalen, die worden berekend op basis van de inkomsten van de werknemers, teneinde het nationale overheidspensioen te financieren. Met die jaarlijkse bijdragen worden de pensioenbetalingen van dat jaar gefinancierd. De AP-fondsen beheren eventuele overschotten en tekorten en fungeren dus als buffer en als stabilisator voor het nationale openbare pensioenstelsel. De uitbetaling van het nationale overheidspensioen valt onder de verantwoordelijkheid van de Pensionsmyndighet (pensioendienst, Zweden), niet onder die van de AP-fondsen.

De Zweedse Staat is vrijgesteld van alle belastingverplichtingen aangezien de AP-fondsen integraal deel uitmaken van de staat. In Finland zijn alle werknemers bij wet verplicht om zich in te schrijven in een bedrijfspensioenregeling. Die regelingen worden hoofdzakelijk gefinancierd met bijdragen van werkgevers en werknemers.

Verzoekers, Keva, Landskapet Ålands pensionsfond en Kyrkans Centralfond, beheren het bedrijfspensioenstelsel in Finland.

Verzoekers hebben dividenden ontvangen van in Zweden gevestigde vennootschappen. Buitenlandse rechtspersonen die dividenden op aandelen ontvangen van in Zweden gevestigde vennootschappen betalen een bronbelasting van 30% die in dit geval op grond van een verdrag is verlaagd tot 15%. Omdat verzoekers zijn vrijgesteld van dividendbelasting in Finland, konden zij de bronbelasting die zij in Zweden hadden betaald niet in mindering brengen op hun eventuele belastingschuld in Finland.

Verzoekers vorderden terugbetaling van de belasting die de Zweedse belastingdienst had ingehouden op de dividenden die zij hadden ontvangen van in Zweden gevestigde vennootschappen. Verzoekers stelden dat de omstandigheden waarin zij zich bevonden, vergelijkbaar waren met die van de AP-fondsen. Zij voerden daarom aan dat het verschil in fiscale behandeling tussen de dividenden die zij ontvingen en de dividenden die de AP-fondsen ontvingen in strijd was met artikel 63 VWEU. De Zweedse belastingdienst verwierp dat argument op grond dat de omstandigheden van verzoekers niet objectief vergelijkbaar waren met die van de AP-fondsen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 63 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat:

- *het feit dat door binnenlandse vennootschappen aan buitenlandse openbare pensioeninstellingen uitgekeerde dividenden aan een bronbelasting worden onderworpen, terwijl de overeenkomstige dividenden niet worden belast indien zij de bronstaat toekomen via zijn algemene pensioenfondsen, een dermate negatief verschil in behandeling vormt dat het in beginsel een beperking van het vrije verkeer van kapitaal inhoudt;*
- *de criteria waarmee rekening moet worden gehouden bij de beoordeling of een buitenlandse openbare pensioeninstelling zich in een situatie bevindt die objectief vergelijkbaar is met die van de bronstaat en zijn algemene pensioenfondsen hun respectieve doelen, functies en kerntaken, het regelgevingskader waarbinnen zij opereren en de kenmerken van hun organisatie moeten omvatten;*
- *een potentiële beperking van het vrije verkeer van kapitaal weliswaar kan worden gerechtvaardigd door een dwingende reden van algemeen belang, maar dat de hier aangevoerde rechtvaardigingsgronden in beginsel geen dwingende redenen van algemeen belang lijken te zijn.*

- E Kapitaalverkeer beperkt volgens A-G HvJ EU bij inhouding Zweedse bronbelasting buitenlands pensioenfonds ([Taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-119/24 \(Chefquet\)](#), verwijzing uit België over artikel 45 VWEU en belastingaanslagen voor niet-inwoners van België die ertoe strekt de niet-inwoners op een evenredige wijze te laten bijdragen in de financiering van de opdrachten van algemeen belang

OVERIG

Proefschrift: Strafmaatregel in bestuursrechtelijk jasje ([NJB](#))

De fiscale bestuurlijke boete is in wezen een strafmaatregel in een bestuursrechtelijk jasje en bevindt zich daardoor op het snijvlak van bestuursrecht en strafrecht. Dat levert, aldus Arjan Heidekamp, interessante vraagstukken op, vooral omdat door het strafrechtelijke karakter van de fiscale bestuurlijke boete en de waarborgen van art. 6 EVRM die daarvoor gelden, belangrijke verschillen bestaan ten opzichte van de belastingheffing als zodanig.

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – [C-336/22 \(f6 Cigarettenfabrik\)](#) – 14 maart 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:226 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Accijns op tabaksfabricaten – Andere indirecte belastingen op accijnsgoederen – Verhitte tabak – Richtlijn 2008/118/EG – Richtlijn 2011/64/EU

Verzoekster vervaardigt tabaksfabricaten. Door het verhitten van de tabak onder de ontbrandingstemperatuur ervan zou het gehalte aan voor de gezondheid schadelijke stoffen in de geproduceerde damp aanzienlijk worden verminderd in vergelijking met gewone sigarettenrook. In haar beroep tegen de belastingaangifte voert verzoekster aan dat de heffing van de extra belasting op verhitte tabak een schending vormt van artikel 1, lid 2, van richtlijn 2008/118/EG. Volgens haar is de extra belasting geen toegestane andere indirecte belasting. Integendeel, de extra belasting is een extra belasting op tabak en dus een accijns.

Het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de verenigbaarheid van de aanvullende belasting op nieuwe tabaksproducten met de bepalingen van het Unierecht inzake accijnzen.

Hof: Artikel 1, lid 2, van richtlijn 2008/118/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „op accijnsgoederen geheven andere indirecte belasting met specifieke doeleinden” een aanvullende belasting op verhitte tabak omvat ten belope van 80 % van het bedrag van de accijns op sigaretten, verminderd met het bedrag van de accijns op die verhitte tabak.

- E Duitse aanvullende belasting op tabaksrolletjes voor e-sigaretten EU-proof ([FUTD,667](#))
- E Extra belasting op verhitte tabak niet strijdig met EU-recht ([taxlive](#))

EHRM factsheet

➤ Taxation

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-341/22 (Feudi di San Gregorio Aziende Agricole) – 7 maart 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:210 – conclusie – arrest

Btw-richtlijn – Begrip ‚belastingplichtige’ – Beginsel van fiscale neutraliteit – Evenredigheidsbeginsel – Lege vennootschap – Vermoeden van fraude of misbruik - Richtlijn 2006/112/EG

De Italiaanse wetgever heeft (reeds in 1994) een regeling ingevoerd die beoogt de oprichting van lege vennootschappen te ontmoedigen en aldus te verhinderen dat rechtspersonen die officieel een economische activiteit uitoefenen maar in werkelijkheid niet operationeel zijn, belastingvoordelen genieten. Die regeling komt erop neer dat het recht op aftrek van de in een eerder stadium voldane btw aan de belastingplichtige wordt ontzegd wanneer het bedrag van de btw-belaste handelingen die hij in een *later* stadium heeft verricht ontoereikend wordt geacht. De regeling bevat hiertoe bepaalde drempelwaarden.

In het bodemgeschil heeft de Italiaanse belastingdienst aan Feudi (als rechtsopvolger van wijnproducent Vigna) voor het belastingjaar 2009 het recht op btw-aftrek geweigerd, omdat Vigna voor de drie voorafgaande belastingjaren als lege vennootschap werd beschouwd wegens het niet halen van de inkomstendrempel die in voornoemde regeling is opgenomen. Daardoor had Vigna het recht op aftrek verloren en het ook niet meer kunnen overdragen aan haar rechtsopvolger Feudi. Bij de cassatierechter betoogt Feudi dat de Italiaanse regeling in strijd is met het Unierecht.

Feudi's betoog, zoals ook vervat in de prejudiciële vragen, treft doel: het HvJ EU oordeelt aan de hand van artikel 9 lid 1 van de btw-richtlijn dat de hoedanigheid van btw-plichtige niet afhangt van een voorwaarde dat een persoon btw-belaste handelingen verricht waarvan de economische waarde boven een vooraf vastgelegde inkomstendrempel ligt, zoals in onderhavige Italiaanse wetgeving is bepaald. Daarvoor is enkel van belang of die persoon daadwerkelijk een economische activiteit uitoefent en een lichamelijke of onlichamelijke zaak exploiteert om er duurzaam opbrengst uit te verkrijgen. Daarnaast oordeelt het Hof dat artikel 167 van de btw-richtlijn en de beginselen van btw-neutraliteit en evenredigheid zich verzetten tegen een nationale regeling als de onderhavige. Het Hof herinnert aan vaste rechtspraak dat rechtzoekenden zich in geval van fraude of misbruik niet op het Unierecht kunnen beroepen. De belastingdienst moet echter aan de hand van objectieve gegevens rechtens genoegzaam bewijzen dat de belastingplichtige btw-fraude heeft gepleegd. Het door de Italiaanse wetgever gehanteerde vermoeden, een inkomstendrempel, kan evenwel niet worden geacht het bewijs te kunnen opleveren dat het recht op btw-aftrek is ingeroepen in een geval van fraude of misbruik en gaat daardoor verder dan noodzakelijk is voor de doelstelling van voorkoming van fraude en misbruik.

Hof: Artikel 9, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het er niet toe kan leiden dat de hoedanigheid van btw-plichtige wordt ontzegd aan een persoon die in een bepaald belastingjaar btw-belaste handelingen verricht waarvan de economische waarde onder de drempel blijft die in een nationale wettelijke regeling is vastgesteld ter hoogte van de inkomsten die, gelet op de activa waarover deze persoon beschikt, redelijkerwijs mogen worden verwacht.

Artikel 167 van richtlijn 2006/112 en de beginselen van btw-neutraliteit en evenredigheid staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan het recht op aftrek van de in een eerder stadium voldane btw aan de belastingplichtige wordt ontzegd omdat het bedrag van de btw-belaste handelingen die hij in een later stadium heeft verricht ontoereikend wordt geacht.

- E** Italië stelt ten onrechte eis aan omzet voor BTW-belastingplicht (taxlive)

HvJ – ARREST – C-606/22 (Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy) – 21 maart 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:255 – conclusie – arrest

Btw-richtlijn – Toepassing te hoog belastingtarief op diensten zonder factuur – Terugvordering te veel afgedragen btw – Geen teruggaaf zonder voorafgaande correctie van factuur – Beginsel van fiscale neutraliteit – Ongerechtvaardigde verrijking – Richtlijn 2006/112/EG

Een belastingplichtige heeft ten onrechte een te hoog belastingtarief toegepast en daardoor te veel btw afgedragen. De fout werd pas gemaakt op aandringen van de belastingdienst. Inmiddels acht de belastingdienst een lager belastingtarief toch juist. De belastingplichtige wil thans de te veel betaalde maar onverschuldigde belasting terugvorderen.

De doorslaggevende vraag is of de staat in dit geval de te veel betaalde btw mag behouden of dat hij deze moet terugbetalen aan de belastingplichtige. Er zijn geen facturen met vermelding van btw uitgereikt. Het Poolse recht staat geen teruggaaf van een te hoge (onterechte) belastingschuld toe zonder een voorafgaande correctie van facturen.

De vraag is dus o.a. wie door de vergissing betreffende het geldende tarief van de belasting uiteindelijk „verrijkt” mag blijven. Is dat de staat of de belastingplichtige?

Hof: Artikel 1, lid 2, en artikel 73 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met artikel 78, onder a), van de aldus gewijzigde richtlijn, moeten in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit, het doeltreffendheidsbeginsel en het gelijkheidsbeginsel aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een praktijk van een belastingdienst van een lidstaat waarbij de verschuldigde btw niet mag worden gecorrigeerd via een belastingaangifte wanneer er bij goederenleveringen en dienstverrichtingen een te hoog btw-tarief is toegepast, omdat er bij die handelingen geen facturen maar fiscale kassabonnen zijn uitgereikt. Zelfs in dat geval heeft de belastingplichtige die ten onrechte een te hoog btw-tarief heeft toegepast, het recht om een verzoek tot terugbetaling in te dienen bij de belastingdienst van de betrokken lidstaat, die zich enkel kan beroepen op ongerechtvaardigde verrijking van die belastingplichtige indien zij na een economische analyse waarbij rekening wordt gehouden met alle relevante omstandigheden, aantoont dat de economische last die de betrokken belastingplichtige ten gevolge van de ten onrechte geheven belasting heeft ondervonden volledig is geneutraliseerd.

- E** Ook recht op BTW-teruggaaf bij onjuist tarief op consumentenprestaties (taxlive)

HvJ – CONCLUSIE – C-87/23 (Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija) – 7 maart 2024 – A-G Kokott – Letland – ECLI:EU:C:2024:222 – conclusie

Btw-richtlijn – Begrip ‚belastingplichtige’ – Economische activiteit – Typologische benadering – Vereniging zonder winstoogmerk die zich bezighoudt met de organisatie en uitvoering van door EFRO gefinancierde opleidingsprojecten – opleidingen door het inschakelen van subcontractanten – Opneming van het subsidiebedrag in de maatstaf van heffing – Richtlijn 2006/112/EG

In de onderhavige zaak heeft een vereniging zonder winstoogmerk, die naar nationaal recht geen winst mag maken, opleidingen georganiseerd of uitgevoerd die met subsidies zijn medegefinancierd. Aangezien deze vereniging als organisator van de projecten niet over opleiders beschikte, heeft zij ondernemingen van derden ingeschakeld. Zij heeft de vergoeding van de personen die de opleiding volgen als betaling voor een belastbare dienst behandeld, de verschuldigde belasting afgedragen en de voorbelasting over de facturen van de derden in aftrek gebracht. De belastingdienst wil het recht op

deze aftrek van voorbelasting weigeren omdat er geen sprake is van een economische activiteit. De vereniging kan krachtens de wet geen winst maken en heeft de opleidingen ook niet zelf verzorgd. Aangezien volgens het toepasselijke recht alleen instellingen zonder winstoogmerk of overheidsinstanties – maar geen ondernemingen – dergelijke projecten kunnen uitvoeren, kan deze projectorganisatie per se geen economische activiteit zijn.

De vereniging is daarentegen van mening dat haar status als vereniging geen afbreuk doet aan haar recht op aftrek van voorbelasting. Zij stelt dat zij als btw-plichtige is geregistreerd en opleidingsdiensten heeft verleend tijdens de uitvoering van de projecten. Zij stelt dat het verlenen van opleidingsdiensten een aan btw onderworpen handeling is. Zij was derhalve verplicht btw-facturen uit te geven en bijgevolg heeft zij recht op aftrek van de voorbelasting.

De vraag is of de vereniging als belastingplichtige moet worden aangemerkt, aan de hand van de criteria voor de beoordeling van een economische activiteit in de zin van artikel 9 lid 1 van de btw-richtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 1, tweede alinea, van de btw-richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling vereist dat in het kader van een algehele beoordeling de concrete activiteit wordt vergeleken met de activiteit van een typische belastingplichtige van de betrokken beroepsgroep (in casu van een aanbieder van opleidingsdiensten). Gelet op de vergelijkbare wijze waarop de opleidingsdiensten worden verricht, bestaat er in het specifieke geval geen twijfel dat er sprake is van een zelfstandige economische activiteit.

Artikel 2, lid 1, onder c), van de btw-richtlijn vereist niet dat de dienstverrichter de dienst persoonlijk verricht. Hij kan ook een onafhankelijke derde als subcontractant inschakelen om de diensten in of onder zijn naam te verrichten. Indien er sprake is van een contract dat bepaalt dat een dienst in eigen naam maar voor rekening van een ander wordt afgenomen of verkocht, is artikel 28 van de btw-richtlijn van toepassing, waardoor het voorwerp van de prestatie van de commissionair verandert en, in geval van een verkoop in commissie, ook de richting van de prestatie.

De subsidies die een fonds voor een specifieke dienst aan bepaalde dienstverrichters betaalt, vallen als een betaling van een derde die de dienstverrichter voor die dienst ontvangt, volgens artikel 73 van de btw-richtlijn binnen de maatstaf van heffing.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-639/22 tot en met C-644/22 (Belastingdienst Utrecht e.a.) – 14 maart 2024 – A-G Kokott – Nederland – Rechtbank Gelderland – ECLI:EU:C:2024:243 – conclusie

Btw-richtlijn – Vrijstellingen – Beheer van beleggingsfondsen – Begrip „gemeenschappelijke beleggingsfondsen” – Vergelijkbaarheid met een icbe – Pensioenfondsen – Beleggingsrisico – Neutraliteitsbeginsel

Versillende bedrijfstakpensioenfondsen hebben diensten afgenomen van buiten Nederland gevestigde beheerders, waarvoor zij als afnemers van de diensten btw verschuldigd waren. In zaak C-640/22 (Fiscale Eenheid Achmea BV) heeft verzoekster, die in Nederland is gevestigd, zelf beheersdiensten verricht ten behoeve van een pensioenfonds, waarvoor zij btw verschuldigd was.

De betrokken bedrijfstakpensioenfondsen voeren telkens aan dat zij „gemeenschappelijke beleggingsfondsen” in de zin van artikel 135, lid 1, onder g), van de btw-richtlijn zijn. In dat geval zouden de beheersdiensten van btw zijn vrijgesteld. De Nederlandse belastingdienst verwerpt dit onder verwijzing naar de structuur van het Nederlandse pensioenstelsel en de specifieke organisatie van de betrokken bedrijfstakpensioenfondsen. De vraag is o.a. of en onder welke voorwaarden bepaalde bedrijfstakpensioenfondsen als gemeenschappelijke beleggingsfondsen in de zin van artikel 135, lid 1, onder g), moeten worden aangemerkt.

A-G geeft het Hof in overweging:

Artikel 135, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat een met een icbe vergelijkbaar beleggingsfonds, en dus een ‚gemeenschappelijk beleggingsfonds‘, een fonds is dat grotendeels voldoet aan de criteria genoemd in artikel 1, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2009/65/EG. De voorwaarden hiervoor zijn met name dat het beleggingsfonds voor het publiek toegankelijk is, dat er een terugbetalingsverplichting bestaat die vergelijkbaar is met die van een icbe en dat de beleggers een vergelijkbaar beleggingsrisico lopen. Dit laatste hangt voornamelijk af van de vraag of de pensioentoezegging voorziet in hoofdzakelijk gegarandeerde uitkeringen of in uitkeringen die afhankelijk zijn van de ontwikkeling van het rendement van de beleggingen.

Voor de toepassing van artikel 135, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112 bij fondsen die geen icbe zijn, moet niet uitsluitend worden beoordeeld of deze vergelijkbaar zijn met een icbe, maar ook of zij vergelijkbaar zijn met andere fondsen die wel geen icbe zijn maar door de lidstaat niettemin als gemeenschappelijke beleggingsfondsen worden beschouwd. De lidstaat kan het beheer van dergelijke gemeenschappelijke beleggingsfondsen vrijstellen, mits het neutraliteitsbeginsel in acht wordt genomen. Dit beginsel verzet zich echter niet tegen een duidelijke differentiatie tussen verschillend gestructureerde pijlers van het pensioenstelsel, en meer specifiek tussen gegarandeerde pensioentoezeggingen enerzijds en pensioentoezeggingen die afhankelijk zijn van de ontwikkeling van het rendement van de beleggingen anderzijds.

- A-G EU-Hof over BTW-vrijstelling pensioenfondsen ([FUTD 2024/665](#))
- A-G HvJ EU beantwoordt prejudiciële vragen over BTW-vrijstelling bedrijfstakpensioenfondsen ([taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-121/24 \(Vaniz\)](#), verwijzing uit Bulgarije over de btw-richtlijn en de aansprakelijkheid van een hoofdelijk schuldenaar (van btw-schulden) nadat deze heeft opgehouden als rechtssubject te bestaan vanwege een faillissement.

OVERIG

Nieuw EU wapen tegen btw-fraude: CESOP ([bijzonder strafrecht](#))

De EU heeft weer een nieuw wapen in de strijd tegen btw-fraude. Sinds 1 januari 2024 wordt informatie van rekeninghouders met grensoverschrijdende betalingen opgeslagen in de nieuwe centrale EU-database CESOP: het ‘Central Electronic System of Payment information’

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – CONCLUSIE – C-585/22 (Staatssecretaris van Financiën – 14 maart 2024 – A-G Emiliou – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:238 – [conclusie](#)

Vennootschapsbelasting – Groepsinterne grensoverschrijdende lening – Geen mogelijkheid om rente over leenschuld af te trekken van de belastbare winst – Kunstmatige constructie – Begrip – Evenredigheid – Vrijheid van vestiging – Artikel 49 VWEU

Volgens de Nederlandse wet op de vennootschapsbelasting wordt het aangaan van een leenschuld door een belastingplichtige met een verbonden lichaam – met het oog op de verwerving of uitbreiding van een belang in een ander lichaam – onder bepaalde omstandigheden vermoed een kunstmatige

constructie te zijn die is opgezet om de Nederlandse belastinggrondslag uit te hollen. Die belastingplichtige wordt dan ook het recht ontzegd om de rente over die schuld af te trekken van zijn belastbare winst, tenzij hij dat vermoeden weet te weerleggen.

De vraag is o.a. of deze regeling verenigbaar is met de in artikel 49 VWEU erkende vrijheid van vestiging. Het Hof wordt in het bijzonder verzocht om zijn bevindingen in de zaak Lexel (C-484/19) te verduidelijken met betrekking tot de vraag of dergelijke groepsinterne leningen voor dat doel als volstrekt kunstmatige constructies kunnen worden beschouwd, ook als de lening in kwestie is aangegaan tegen marktconforme voorwaarden („at arm’s length”) en de rente is vastgesteld op het gebruikelijke markttaarif. De A-G is van mening dat de in geding zijnde bepaling (artikel 10a, lid 1, onder c, van de Wet op de vennootschapsbelasting) weliswaar een beperking van de vrijheid van vestiging vormt, maar dat deze gerechtvaardigd wordt door een dwingende reden van algemeen belang (strijd tegen belastingontwijking door misbruikpraktijken), geschikt is om het nagestreefde doel te verwezenlijken en niet verder gaat dan nodig is. De A-G verzoekt het Hof met klem om terug te komen van de benadering waarvoor het op dit punt koos in de zaak Lexel.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de rente over een lening die is aangegaan bij een met de belastingplichtige verbonden lichaam, bij de vaststelling van de winst van die belastingplichtige niet kan worden afgetrokken indien aan die lening niet in overwegende mate zakelijke overwegingen ten grondslag liggen maar het doel om een aftrekbare schuld te creëren, zelfs wanneer de bedongen rentevoet niet uitgaat boven de rentevoet die zou zijn overeengekomen tussen onafhankelijke ondernemingen. In die situatie moet de aftrek van rente volledig worden geweigerd.

- E** A-G EU-Hof: beperking renteaftrek niet in strijd met vrijheid van vestiging ([FUTD/666](#))
- E** Renteaftrekbeperking art. 10a Wet VPB 1969 volgens A-G HvJ niet in strijd met EU-recht ([taxlive](#))

Beroepskwalificaties

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- [C-115/24 \(Österreichische Zahnärztekammer\)](#), verwijzing uit Oostenrijk over grensoverschrijdende gezondheidszorg. Verzoeker vordert dat verwerende partij zijn tandheelkundige activiteiten staakt omdat deze activiteiten worden uitgevoerd door buitenlandse ondernemingen die niet de bevoegdheid hebben om tandheelkundige activiteiten aan te bieden of het beroep van tandheelkundige mogen uitoefenen op grond van Oostenrijks recht.

Brexit

HvJ – ARREST – C-516/22 (Commissie/VK en Ierland) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:231 – persbericht – conclusie – arrest

Niet-nakoming – Bij verstek gewezen arrest – Arrest Supreme Court – Tenuitvoerlegging scheidsrechterlijke uitspraak waarbij schadevergoeding wordt toegekend – Besluit Europese Commissie waarin schadevergoeding wordt aangemerkt als een met de interne markt onverenigbare steunmaatregel – Loyale samenwerking – Verplichting om de behandeling van de zaak te schorsen – Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen staten en onderdanen van andere staten (ICSID) – Verplichting het Hof te verzoeken om een prejudiciële beslissing – Artikel 351, eerste alinea, VWEU – Artikel 267 VWEU – Artikel 108, lid 3, VWEU

De Europese Commissie is een inbreukprocedure tegen het VK gestart naar aanleiding van een uitspraak van de Supreme Court van het VK. De Supreme Court heeft in het arrest van 19 februari 2020 (Micula/Roemenië) de tenuitvoerlegging bevolen van een in 2013 tegen Roemenië uitgesproken arbitrale uitspraak ten gunste van bepaalde Zweedse investeerders wegens schending door Roemenië van een in 2003 gesloten bilateraal investeringsverdrag (BIT) tussen Zweden en Roemenië. De BIT voorziet in de beslechting van geschillen door arbitrage met toepassing van het Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen Staten en onderdanen van andere Staten (ICSID). De tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak is onder het Unierecht problematisch, omdat het Unierecht zich tegen intra-EU arbitrage verzet. Bovendien had de Europese Commissie in een staatssteunbesluit geoordeeld dat de betaling van de schadevergoeding die bij de arbitrale uitspraak aan de investeerders was toegekend met de interne markt onverenigbare staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU vormde.

De Europese Commissie stelt dat de Supreme Court ten onrechte oordeelde dat het Unierecht op grond van artikel 351 EU-Werkingsverdrag niet van toepassing is op de tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak. Door de tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak te bevelen heeft het VK verschillende verplichtingen onder de EU-Verdragen in samenhang met het Terugtrekkingsakkoord geschonden. Specifiek voert de Europese Commissie schending aan van:

- Het beginsel van loyale samenwerking (artikel 4, lid 3 VEU) door te beslissen over de uitlegging van artikel 351, eerste alinea VWEU terwijl de Europese Commissie andersluidende besluiten had vastgesteld en daarover een procedure aanhangig was bij de rechterlijke instanties van de Unie;
- Artikel 351, eerste alinea, VWEU door een onjuiste uitlegging en onjuiste toepassing van dat artikel;
- Artikel 267, lid 1, onder a en b VWEU door geen vragen te stellen aan de Unierechter over Unierecht waarover geen duidelijkheid bestond (acte clair of acte éclairé);
- Artikel 108, lid 3 VWEU door Roemenië te gelasten zijn standstillverplichtingen onder het staatssteunverbod te schenden door tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak te bevelen. (bron: nieuwsbericht ECER)

Het Verenigd Koninkrijk heeft geen verweerschrift ingediend en het Hof wijst het arrest bij verstek. Het Hof stelt de Commissie op alle punten in het gelijk. Met betrekking tot de schending van artikel 267 VWEU overweegt het Hof onder meer dat er in casu voldoende elementen waren om te twijfelen aan de uitlegging van artikel 351, eerste lid, VWEU, hetgeen, gelet op de invloed van deze bepaling op een van de wezenlijke kenmerken van het Unierecht (het beginsel van voorrang van het Unierecht) en op het gevaar voor tegenstrijdige beslissingen binnen de Unie, de Supreme Court ertoe had moeten brengen te oordelen dat de uitlegging van die bepaling niet zo voor de hand liggend is dat er geen ruimte meer is voor redelijke twijfel.

Hof: Het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland is door het arrest van de Supreme Court of the United Kingdom van 19 februari 2020 in de zaak Micula tegen Roemenië tekortgeschoten in zijn verplichtingen krachtens artikel 4, lid 3, VEU en krachtens artikel 108, lid 3, artikel 267, eerste en derde alinea, alsook artikel 351, eerste alinea, VWEU, telkens gelezen in samenhang met artikel 127, lid 1, van het op 17 oktober 2019 Terugtrekkingsakkoord.

- 🇪🇺 The United Kingdom has infringed EU law as a result of a judgment of its Supreme Court (Persbericht Curia)
- 🇪🇺 Brits hof schendt EU-recht door uitspraak te doen in aanhangige zaak ([taxlive](#))

OVERIG

The Dillon Judgment, Disapplication of Statutes and Article 2 of the Northern Ireland Protocol/Windsor Framework ([EU law analysis](#))

WIKI

- [Wiki Brexit](#)

Buitenlandse investeringen

REGELGEVING

BNC Fiche: Herziening verordening screening buitenlandse directe investeringen, [Kamerstuk 22112, nr. 3905](#)

Consumenten

HvJ – ARREST – C-536/22 (VR Bank Ravensburg-Weingarten) – 14 maart 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:234 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Consumentenbescherming – Kredietovereenkomsten – Vervroegde aflossing – Methode voor de berekening van de gedeerde winst – Richtlijn 2014/17/EU

Twee in Duitsland woonachtige consumenten hebben in 2019 ten behoeve van de aankoop van een appartement een kredietovereenkomst gesloten met VR Bank. In 2020 hebben zij het appartement verkocht en de kredietovereenkomst opgezegd. Voor de vervroegde aflossing van de lening hebben zij 27.614,17 EUR betaald, welk bedrag zij terugvorderen bij de verwijzende rechter. Zij zijn van mening zijn dat de kredietovereenkomst onvoldoende informatie bevatte over onder meer de berekening van de vergoeding voor vervroegde aflossing en dat die vergoeding alleen een vergoeding kan zijn voor daadwerkelijk gemaakte kosten en niet de door de kredietgever gedeerde rente of de gedeerde winst mag omvatten.

De vraag is o.a. of het begrip „eerlijke en objectief verantwoorde vergoeding voor mogelijke kosten die rechtstreeks aan vervroegde aflossing verbonden zijn” in artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17/EU aldus moet worden uitgelegd dat de vergoeding ook de gedeerde winst van de kredietgever dekt, in het bijzonder de toekomstige rentebetalingen die als gevolg van de vervroegde aflossing verloren gaan.

Hof: Artikel 25 van richtlijn 2014/17/EU is ook van toepassing wanneer de consument zich vervroegd van zijn verplichtingen kwijt nadat hij zijn consumentenkredietovereenkomst met betrekking tot een voor bewoning bestemd onroerend goed onder de voorwaarden van de nationale regeling heeft opgezegd.

Artikel 25, lid 3, eerste volzin, van richtlijn 2014/17 verzet zich niet tegen een nationale regeling die met het oog op de vergoeding van de kredietgever in geval van vervroegde aflossing van een consumentenkrediet met betrekking tot een voor bewoning bestemd onroerend goed, rekening houdt met de rechtstreeks aan die vervroegde aflossing verbonden gedeerde winst van de kredietgever en in het bijzonder met het door de kredietgever geleden financiële nadeel, in voorkomend geval in verband met de resterende contractuele rente die niet meer zal worden ontvangen, mits er sprake is van een eerlijke en objectief verantwoorde vergoeding, geen boete wordt opgelegd aan de consument en de vergoeding dat financiële nadeel niet overschrijdt.

Artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17 moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten er in geval van vervroegde aflossing van een consumentenkrediet met betrekking tot een voor bewoning bestemd onroerend goed, op moeten toezien dat de berekening door de kredietgever van zijn gedeerde winst waarbij rekening wordt gehouden met het forfaitair bepaalde rendement van het vervroegd afgeloste bedrag, ertoe leidt dat de vergoeding eerlijk en objectief verantwoord is, dat de vergoeding het financiële nadeel van de kredietgever niet overschrijdt, en dat aan de consument geen boete wordt opgelegd. Richtlijn 2014/17 verlangt niet dat een dergelijke berekening rekening houdt met de wijze waarop de kredietgever het vervroegd afgeloste bedrag daadwerkelijk gebruikt.

HvJ – ARREST – [C-714/22 \(ProfiCredit Bulgaria\)](#) – 21 maart 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:263 – geen conclusie – arrest

Bescherming van de consument – Oneerlijke bedingen – Consumentenkredietovereenkomsten – Totale kosten van het krediet – Nevendiensten – Proceskosten – Richtlijn 2008/48/EG – Richtlijn 93/13/EEG

Partijen hebben een consumentenkredietovereenkomst ten bedrage van ongeveer 2 500 EUR gesloten. Het totale uit hoofde van deze overeenkomst terug te betalen bedrag was ongeveer 4 400 EUR.

De klant heeft twee nevendiensten afgenomen waarmee het krediet sneller uitbetaald zou worden. De prijs van deze diensten was ongeveer 1900 euro in totaal. Deze prijzen waren opgenomen in het aflossingsplan als bestanddelen van de kredietovereenkomst in kwestie, en brachten het totale uit hoofde van deze kredietovereenkomst terug te betalen bedrag op ongeveer 6 257 EUR.

De klant vordert bij de verwijzende rechter een verklaring voor recht dat zij een bedrag van in totaal ongeveer 3 775 EUR niet hoeft terug te betalen aan Profi Credit Bulgaria omdat de contractuele bedingen waarin de verplichting tot betaling van deze rente en deze diensten is neergelegd, nietig zouden zijn omdat ze in strijd zijn met de goede zeden. Verzoekster betoogt dat deze diensten, waarvoor een vergoeding van meer dan de helft van het geleende bedrag wordt gevorderd, in werkelijkheid onder de gewone werkzaamheden van kredietbeheer vallen.

De verwijzende rechter wil in de eerste plaats weten hoe richtlijn 2008/48 moet worden uitgelegd, met name wat betreft de vaststelling van het JKP, de gevolgen van een onjuiste vermelding van dit percentage in een kredietovereenkomst en het evenredige karakter van de sanctie waarin de Bulgaarse regeling voorziet in geval van onjuiste vermelding van dit percentage.

In de tweede plaats verzoekt de verwijzende rechter, om een antwoord op de vraag of bedingen in een kredietovereenkomst die betrekking hebben op nevendiensten tot het eigenlijke voorwerp van die kredietovereenkomst behoren en, zo ja, of zij oneerlijk zijn.

In de derde en laatste plaats vraagt de verwijzende rechter zich af – nog steeds in het licht van richtlijn 93/13 zoals die door het Hof is uitgelegd in het arrest van 16 juli 2020, Caixabank en Banco Bilbao

Vizcaya Argentaria (C-224/19 en C-259/19, EU:C:2020:578) – hoe de proceskosten moeten worden verdeeld, en meer in het bijzonder of het in strijd zou zijn met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van deze richtlijn indien de klant een deel van de proceskosten zou moeten dragen ingeval haar vordering gedeeltelijk zou worden toegewezen.

Hof: Artikel 3, onder g), van richtlijn 2008/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat de kosten voor bij een consumentenkredietovereenkomst overeengekomen nevendiensten op grond waarvan de consument die deze diensten afneemt, voorrang krijgt bij de behandeling van zijn kredietaanvraag en de uitbetaling van het geleende bedrag alsook de mogelijkheid om de maandelijkse aflossingen uit te stellen of het bedrag ervan te verlagen, onder het begrip „totale kosten van het krediet voor de consument” in de zin van die bepaling en bijgevolg onder het begrip „jaarlijks kostenpercentage” in de zin van artikel 3, onder i), van die richtlijn vallen wanneer de afname van die diensten een voorwaarde is om het krediet in kwestie te verkrijgen of wanneer die diensten een constructie vormen om de werkelijke kosten van dat krediet te verdoezelen.

Artikel 10, lid 2, onder g), en artikel 23 van richtlijn 2008/48 verzetten zich er niet tegen dat een consumentenkredietovereenkomst, wanneer zij geen jaarlijks kostenpercentage vermeldt waarin alle in artikel 3, onder g), van deze richtlijn bedoelde kosten zijn opgenomen, wordt geacht rente- en kostenvrij te zijn, zodat de betrokken consument in geval van nietigverklaring van die overeenkomst alleen het geleende kapitaal hoeft terug te betalen.

Artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat bedingen inzake bij een consumentenkredietovereenkomst overeengekomen nevendiensten op grond waarvan de consument die deze diensten afneemt, voorrang krijgt bij de behandeling van zijn kredietaanvraag en de uitbetaling van het geleende bedrag alsook de mogelijkheid om de terugbetaling van de maandelijkse aflossingen uit te stellen of het bedrag ervan te verlagen, in beginsel niet tot het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst in de zin van die bepaling behoren, zodat deze bedingen wel kunnen worden getoetst op hun oneerlijkheid.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een beding in een consumentenkredietovereenkomst op grond waarvan de betrokken consument tegen betaling van extra kosten de maandelijkse aflossingen van het krediet kan uitstellen of het aflossingsplan kan aanpassen, ook al is het niet zeker dat hij van die mogelijkheid gebruik zal maken, oneerlijk kan zijn wanneer die kosten kennelijk niet in verhouding staan tot het bedrag van de toegekende lening.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, verzetten zich tegen een nationale regeling op grond waarvan een consument kan worden verplicht een deel van de proceskosten te dragen wanneer, na de nietigverklaring van een contractueel beding wegens het oneerlijke karakter ervan, de vordering van de consument tot terugbetaling van de krachtens dat beding onverschuldigd betaalde bedragen slechts gedeeltelijk wordt toegewezen omdat het in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk is om de omvang te bepalen van het recht van die consument op terugbetaling van die bedragen.

HvJ – CONCLUSIE – [Gevoegde zaken C-771/22 en C-45/23 \(HDI Global SE\)](#) – 7 maart 2024 – A-G Medina – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2024:218](#) – [conclusie](#)

Pakketreizen – COVID-19– Annulering reis – Bescherming van reizigers bij insolventie van reisorganisatoren – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Richtlijn (EU) 2015/2302

Een Oostenrijkse consument heeft met reisorganisator Flamenco een pakketreisovereenkomst gesloten voor een reis naar Spanje en daarvoor de totale prijs voor de reis betaald. Op 16 maart 2020 heeft de consument de reis geannuleerd wegens de onvermijdbare en buitengewone omstandigheden in

verband met de uitbraak van de COVID-19-pandemie. Het recht om de overeenkomst te beëindigen wordt niet betwist.

Op 20 mei 2020 is de faillissementsprocedure tegen Flamenco ingeleid. De consument heeft zijn vordering op Flamenco tot terugbetaling van de voor de pakketreis betaalde bedragen overgedragen aan de Bundesarbeitskammer, de Oostenrijkse consumentenbond, die een rechtsvordering heeft ingesteld tegen HDI Global SE, de verzekeraar van Flamenco. Volgens deze laatste was zij niet gehouden om de consument terug te betalen, aangezien de insolventie niet de oorzaak is van het niet verrichten van de reisdiensten. Verzoekster stelt dat artikel 17, lid 1, van richtlijn 2015/2302 het bestaan van een dergelijk causaal verband niet vereist.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 17, lid 1, van richtlijn (EU) 2015/2302 moet, gelet op de bewoordingen, de context en het doel ervan en in het licht van het beginsel van gelijke behandeling, aldus worden uitgelegd dat de zekerheid voor de terugbetaling niet alleen betrekking heeft op de door of namens reizigers betaalde bedragen wanneer de reis of vakantie niet heeft plaatsgevonden als gevolg van de insolventie van de organisator, maar ook op de betalingen door of namens reizigers die de overeenkomst vóór de insolventie van de organisator hebben beëindigd wegens onvermijdbare en buitengewone omstandigheden in de zin van artikel 12, lid 2, van richtlijn 2015/2302.

Subsidiar: voor de uitlegging van de werkingssfeer van artikel 17, lid 1, van richtlijn 2015/2302 is het niet doorslaggevend of de reis tijdens of na de insolventie zou plaatsvinden, dan wel of de insolventie het gevolg is van dezelfde onvermijdbare en buitengewone omstandigheden als die welke de reiziger heeft ingeroepen om de overeenkomst op grond van artikel 12, lid 2, van deze richtlijn te beëindigen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-71/24 \(Alior Bank\)](#), verwijzing uit Polen over niet nakoming kredietovereenkomst en het feit dat de bank de rente gedurende de gehele looptijd van de kredietovereenkomst heeft berekend over de hoofdsom en over de niet-rentekosten van het krediet – [ECER](#)
- [C-85/24 \(BAWAG\)](#), verwijzing uit Oostenrijk over kredietovereenkomst voor het afsluiten van een hypotheek, informatievoorziening door de bank en representatief voorbeeld van het totale kredietbedrag – [ECER](#)
- [C-80/24 \(Zwrotybankowe.pl\)](#), verwijzing uit Polen over het overdragen van een vordering door een consument aan een persoon die geen consument is en over ambtshalve toetsing van oneerlijke bedingen – [ECER](#)
- [C-100/24 bonprix](#), verwijzing uit Duitsland over consumentenbescherming, misleidende reclame en informatieplicht – [ECER](#)

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2024/825 van het Europees Parlement en de Raad van 28 februari 2024 tot wijziging van de Richtlijnen 2005/29/EG en 2011/83/EU wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en door middel van bescherming tegen oneerlijke praktijken, [PB L, 2024/825, 6.3.2024](#)

OVERIG

- Combatting greenwashing, protecting consumers ([FRA](#))

Covid-19

HvJ – CONCLUSIE – [Gevoegde zaken C-771/22 en C-45/23 \(HDI Global SE\)](#) – 7 maart 2024 – A-G Medina – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2024:218](#) – [conclusie](#)

Pakketreizen – COVID-19 – Annulering reis – Bescherming van reizigers bij insolventie van reisorganisatoren – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Richtlijn (EU) 2015/2302

Samenvatting onder: [consumenten](#)

WIKI

- [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM factsheets

- [COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

OVERIG

Unravelling Flight Risk: Pre-trial Detention Trends Across Europe ([fair trials](#))

EHRM factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – [C-10/22 \(LEA\)](#) – 21 maart 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:254](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Collectief beheer van auteursrechten en naburige rechten – Collectieve beheerorganisaties – Richtlijn 2014/26/EU – Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 2006/123/EG – Artikel 56 VWEU

Samenvatting onder: [IE](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-16/23 (FA.RO. di YK & C) – 14 maart 2024 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Italië – ECLI:EU:C:2024:240 – [conclusie](#)

Dienstenrichtlijn – Verkoop van tabaksproducten – Dienstenmonopolies – Vergunningstelsel – Criteria inzake afstand en bevolkingsdichtheid – Bescherming van de volksgezondheid tegen roken – Richtlijn 2006/123/EG

De Italiaanse regeling voorziet in beperkende criteria op basis van geografische afstand en bevolkingsdichtheid voor de verlening van vergunningen voor verkooppunten voor tabaksproducten. De verwijzende rechter vraagt zich af of die criteria stroken met richtlijn 2006/123.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 1, artikel 10, leden 1 en 2, artikel 14, punt 5, en artikel 15, lid 2, onder a), van richtlijn 2006/123/EG moeten aldus worden uitgelegd dat:

- *zij zich in beginsel niet verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan vergunningen voor de detailhandel in tabaksproducten alleen kunnen worden verleend indien bepaalde criteria met betrekking tot het aantal inwoners en een minimumafstand tussen dienstverrichters zijn nageleefd;*
- *het aan de verwijzende rechter staat om na te gaan of de in de nationale regeling neergelegde combinatie van specifieke geografische en demografische criteria, eventueel aangevuld met andere flexibele criteria, zich verdraagt met het evenredigheidsbeginsel en voldoet aan de eisen van artikel 10, leden 1 en 2, van richtlijn 2006/123. Het staat ook aan die rechter om na te gaan of de plaatsing van verkoopautomaten leidt tot een ongerechtvaardigde toename van het aanbod van tabaksproducten, hetgeen in strijd is met de doelstelling van bescherming van de gezondheid die ten grondslag ligt aan de nationale regeling.*

OVERIG

Mr. dr. T.L. Boekestein, 'Geen stilte na de storm: uitwerking toepassingsbereik Dienstenrichtlijn door de Afdeling vijf jaar na Appingedam', *NtER* 2024-1-2, p. 1-7

Digitalisering, social media en AI

HvJ – ARREST – C-439/22 (Commissie/Ierland) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:229 – geen conclusie – [arrest](#)

Niet-nakoming – Europees wetboek voor elektronische communicatie – Geen omzetting of mededeling van omzettingsmaatregelen – Forfaitaire som – Criteria voor vaststelling van bedrag van sanctie – Artikel 258 VWEU – Richtlijn (EU) 2018/1972 – Artikel 260, lid 3, VWEU

Volgens de Commissie heeft Ierland, ten tijde van het verstrijken van de termijn die is vastgesteld in het met redenen omkleed advies, niet alle wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen aangenomen die nodig zijn om te voldoen aan artikel 124, lid 1, van de richtlijn tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie. Het Hof komt tot dezelfde conclusie en legt een forfaitaire som op. (Omdat Ierland gedurende de procedure bij het Hof de omzetting van de richtlijn had voltooid was een dwangsom niet meer aan de orde.)

Hof: Ierland is in zijn verplichtingen krachtens artikel 124, lid 1, van richtlijn (EU) 2018/1972 tekortgeschoten doordat het bij het verstrijken van de termijn die is vastgesteld in het met redenen omkleed advies (...) niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen heeft aangenomen die nodig zijn om te voldoen aan deze richtlijn, en doordat het dergelijke bepalingen bijgevolg niet heeft

meegedeeld aan de Europese Commissie. Ierland wordt veroordeeld om de Europese Commissie een forfaitaire som van 4 500 000 EUR te betalen.

Zie ook: [C-449/22 \(Commissie/Portugal\)](#), [C-452/22 \(Commissie/Polen\)](#), <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=283827&pageIndex=0&doclang=nl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3698795> en [C-457/22 \(Commissie/Slovenië\)](#)

HvJ – BESCHIKKING – C-639/23 P(R) (Commissie/Amazon Services Europe) – 27 maart 2024
[persbericht](#) – [beschikking](#) (Engelse taalversie)

Kort geding – DSA (Digital Services Act) - Extra transparantie inzake onlinereclame – Besluit tot aanwijzing van zeer groot online platform – Beroep tot nietigverklaring – Verordening (EU) nr. 2022/2065

De Europese Commissie vordert de vernietiging van de beschikking van de president van het Gerecht in zaak T-367/23 R, waarbij de president in de eerste plaats de opschorting heeft gelast van de tenuitvoerlegging van beschikking C(2023) 2746 waarbij Amazon Store is aangewezen als een zeer groot online platform overeenkomstig artikel 33, lid 4, van verordening (EU) 2022/2065, voor zover Amazon Services Europe Sàrl krachtens dat besluit het door artikel 39 van die verordening vereiste depot openbaar moet maken, onverminderd de verplichting van Amazon om dat depot samen te stellen, en voor het overige het verzoek van Amazon om voorlopige maatregelen heeft afgewezen.

De vice-president van het Hof oordeelt dat punt 1 van het dictum van de beschikking van de president van het Gerecht in zaak T-367/23 R, wordt vernietigd. De hogere voorziening wordt voor het overige afgewezen.

Het verzoek in kort geding wordt afgewezen voor zover het strekt tot opschorting van de tenuitvoerlegging van beschikking C(2023) 2746 def. waarbij Amazon Store overeenkomstig artikel 33, lid 4, van verordening (EU) 2022/2065 is aangewezen als een zeer groot onlineplatform, voor zover die beschikking Amazon Store verplicht het door artikel 39 van die verordening vereiste depot samen te stellen en openbaar te maken.

Het verzoek van Amazon Services Europe Sàrl om, indien het beroep gegrond wordt verklaard, een termijn van 28 dagen te krijgen om te voldoen aan de verplichting om een advertentiedepot samen te stellen, wordt afgewezen.

- e** Amazon's verzoek om de verplichting op te schorten om een advertentierepository openbaar beschikbaar te maken wordt afgewezen ([Boek9](#))
- e** Online advertising: Amazon's request to suspend its obligation to make an advertisement repository publicly available is rejected ([Curia](#))

REGELGEVING

Verordening (EU) 2024/903 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 tot vaststelling van maatregelen voor een hoog niveau van interoperabiliteit van de overheidssector in de Unie (verordening Interoperabel Europa), [PB L, 2024/903, 22.3.2024](#)

OVERIG

- Politiek akkoord bereikt over richtlijn ter verbetering van gebruik van digitale instrumenten in het vennootschapsrecht ([ECER](#))
- Digital Markets Act verplichtingen voortaan van toepassing op aangewezen poortwachters ([ECER](#))
- European digital identity (eID): Council adopts legal framework on a secure and trustworthy digital wallet for all Europeans ([Raad](#))
- International tech litigation reaches the next level: collective actions against TikTok and Google ([conflict of laws](#))
- Shortcomings of the AI Act ([Verfassungsblog](#))

Discriminatie en gelijke behandeling

REGELGEVING

Betere publieke dienstverlening en digitale samenwerking tussen overheidsorganisaties in de EU door vaststelling van Verordening Interoperabel Europa ([ECER](#))

NOOT – bij EHRM 20 februari 2024, [Wa Baile t. Zwitserland](#)

- Wa Baile v Switzerland: An Implicit Acknowledgment of Racial Profiling as Structural Discrimination ([Strasbourg Observers](#))
- The ECtHR Advances the Battle against Racial Profiling in Wa Baile c. Suisse ([Verfassungsblog](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – ARREST – [C-725/22 P \(Nevnomysskiy Azot en NAK 'Azot' / Commissie\)](#) – 7 maart 2024 – [ECLI:EU:C:2024:217](#) – geen conclusie – [arrest](#) (Engelse taalversie)

Dumping – Invoer van mengsels van ureum en ammoniumnitraat van oorsprong uit Rusland – Definitief antidumpingrecht

Nevnomysskiy Azot en NAK 'Azot' verzoeken om nietigverklaring van het arrest van het Gerecht in zaak T 865/19 waarbij het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1688 heeft afgewezen. Het Hof verwerpt het beroep.

HvJ – ARREST – C-7/23 (Marvesa Rotterdam) – 21 maart 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:257 – geen conclusie – arrest

Landbouw en visserij – Volksgezondheid – Voor diervoeding bestemde visolie – Begrip “visproduct” – Uit China ingevoerde producten van dierlijke oorsprong – Invoerverbod – Vrijstelling voor bepaalde producten – Beschikking 2002/994/EG

De in Nederland gevestigde vennootschap Marvesa importeert, als groothandelaar en distributeur van voor diervoeding bestemde visolie, visolie afkomstig uit China.

De Chinese grensautoriteiten hebben gezondheidscertificaten afgegeven voor het vervoer naar België van twee partijen voor diervoeding bestemde visolie afkomstig uit China. De bevoegde Belgische grenscontrolepost heeft de invoer in de Unie geweigerd van de containers waarin deze partijen visolie werden vervoerd. Na uitwisselingen tussen het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) en Marvesa over deze weigering van invoer en na Marvesa te hebben gehoord, heeft het FAVV bij twee definitieve besluiten de weigering van invoer in België van die partijen visolie bevestigd. Het FAVV heeft in deze besluiten aangegeven dat de betrokken visolie een „verboden product” was, met de vermelding „mag niet binnen vanuit China (vrijwaringsmaatregelen 2002/994/EG)”.

Marvesa vecht die besluiten aan bij de verwijzende rechter, de Raad van State (België). Zij betoogt dat de besluiten in strijd zijn met de artikelen 1 en 2 van beschikking 2002/994 omdat voor diervoeding bestemde visolie volgens haar voldoet aan de definitie van „visserijproducten” in de zin van deel I van de bijlage bij deze beschikking, zodat de invoer van dit product is toegestaan op grond van artikel 2, lid 2, van die beschikking.

Hof: Deel I van de bijlage bij beschikking 2002/994/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „visserijproducten” enkel betrekking heeft op producten voor menselijke consumptie en dat voor diervoeding bestemde visolie dus geen „visserijproduct” in de zin van die bijlage is.

Bij het onderzoek van de tweede vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van deel I van de bijlage bij beschikking 2002/994, zoals gewijzigd bij uitvoeringsbesluit 2015/1068, kunnen aantasten.

HvJ – CONCLUSIE – C-494/22 P (Commissie/Tsjechië) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2024:268 – conclusie

Onderzoek naar de ontduiking van antidumpingrechten op zakaanstekers uit Laos – Missieverslag van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) – Beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking – Eigen middelen van de Unie – Douanerechten – Betaling aan de Europese Commissie ten bedrage van niet-geïnde eigen middelen – Artikelen 268 en 340 VWEU

Met deze zaak probeert de Tsjechische Republiek voor de derde keer een geschil met de Europese Commissie over de verplichting om eigen middelen van de Europese Unie te crediteren voor de Unierechter te brengen. Deze zaak volgt na pogingen van deze lidstaat om, eerst, een beroep tot nietigverklaring krachtens artikel 263 VWEU (ter betwisting van de brief van de Commissie waarin om betaling werd verzocht) en, daarna, een beroep wegens nalaten krachtens artikel 265 VWEU (omdat de Commissie geen inbreukprocedure tegen haar had ingeleid) in te stellen.

Het Gerecht heeft in zaak T-151/20 (het bestreden arrest), het beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking dat de Tsjechische Republiek had ingesteld gedeeltelijk toegewezen. Het Gerecht heeft in wezen geoordeeld dat de Tsjechische Republiek kon worden ontheven van haar verplichting tot betaling van bepaalde bedragen aan eigen middelen die niet-invorderbaar waren gebleken en mocht wachten

op een missieverslag van OLAF alvorens de nodige maatregelen te nemen om die bedragen in de daartoe bestemde boekhouding op te nemen.

In hogere voorziening stelt de Commissie dat de Tsjechische Republiek de bedragen te laat heeft vastgesteld en geboekt, zodat zij artikel 17, lid 2, van verordening nr. 1150/2000 niet kon invoeren. Derhalve is deze lidstaat niet ontheven van zijn verplichting om alle litigieuze bedragen ter beschikking van de Commissie te stellen, en dienen er geen bedragen te worden terugbetaald.

Nederland, België en Polen hebben geïntervenieerd aan de zijde van Tsjechië.

A-G geeft het Hof in overweging: het eerste en het tweede middel gegrond te verklaren; punt 1 van het dictum van het arrest van het Gerecht in T-151/20 te vernietigen; het door de Tsjechische Republiek bij het Gerecht ingestelde beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking van de Unie te verwerpen; [kostenveroordelingen]

HvJ – CONCLUSIE – C-399/22 (Confédération paysanne) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Frankrijk – persbericht – conclusie

Etikettering levensmiddelen – Land van herkomst – Groenten en fruit geoogst in de Westelijke Sahara – Bevoegdheid van de lidstaten om eenzijdig de invoer te verbieden van producten die niet voorzien zijn van het juiste etiket ‘land van herkomst’ – Verordening (EU) nr. 952/2013 – Artikel 207 VWEU

Samenvatting onder: [Institutioneel](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-86/24 \(CS STEEL\)](#), verwijzing uit Tsjechië over tariefindeling naadloze roestvrijstalen pijpen en wijziging land van oorsprong – [ECER](#)

Due diligence

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-117/24 \(JYSK\)](#), verwijzing uit Hongarije over handhaving zorgvuldigheidseisen (Due Diligence) door moedermaatschappij en boete die daarvoor is opgelegd

OVERIG

The Corporate Sustainability Due Diligence Directive would ensure a level playing field and enhance necessary corporate sustainability ([European law blog](#))

Energiemarkt

HvJ – ARREST – C-558/22 (Fallimento Esperia) – 7 maart 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:209 – geen conclusie – arrest

Hernieuwbare energiebronnen – Verhandelbare groenestroomcertificaten – Nationale steunregeling – Invoer van elektriciteit die in een andere lidstaat uit hernieuwbare bronnen is geproduceerd – Staatssteun – Vrij verkeer van goederen – Artikelen 107 en 108 VWEU – Richtlijn 2001/77/EG – Richtlijn 2009/28/EG

ARERA, de Italiaanse autoriteit voor energie, netwerken en milieu, heeft in 2016 aan Esperia – een vennootschap die voor rekening van industriële cliënten en eindafnemers elektriciteit invoert – een boete opgelegd van 2,8 miljoen EUR wegens niet-nakoming van haar verplichting groenestroomcertificaten aan te kopen voor de in 2010 ingevoerde elektriciteit. De vennootschap Esperia, die ondertussen failliet was gegaan (Fallimento Esperia), heeft tegen dit besluit beroep ingesteld als gevolg waarvan de boete is verlaagd. Beide partijen zijn hiervan in hoger beroep gekomen. Fallimento Esperia heeft aangevoerd dat de Italiaanse wettelijke regeling, waarbij ondernemingen die elektriciteit invoeren zonder dat zij garanties van oorsprong hebben overgelegd, op straffe van een sanctie verplicht worden om groene stroom of groenestroomcertificaten aan te kopen, in strijd is met het Unierecht, waaronder de staatssteunregels en het vrije verkeer van goederen. Zij wijst erop dat deze verplichting niet geldt voor nationale producenten van groene stroom.

Het Hof oordeelt dat de Italiaanse maatregel weliswaar twee economische voordelen oplevert voor de producenten van groene stroom, dat de maatregel het handelsverkeer tussen de lidstaten en de mededinging ongunstig kan beïnvloeden en dat de voordelen (indirect) bekostigd lijken met staatsmiddelen, maar dat de maatregel zou kunnen worden gerechtvaardigd door de aard en opzet van het referentiestelsel waar hij deel van uitmaakt, mits de maatregel beperkt is tot het strikt noodzakelijke, hetgeen de verwijzende rechter moet nagaan. Het Hof overweegt in dit verband dat wanneer de Italiaanse wetgever bepaalt wat moet worden verstaan onder een goede werking van de markt, hij rekening kan houden met de noodzaak om de bescherming van het milieu te waarborgen.

Ook bij de toets van de maatregel aan het vrije verkeer van goederen moet de verwijzende rechter nagaan of de maatregel niet verder gaat dan nodig is met het oog op de daarmee nagestreefde milieubescherming, aldus het Hof.

Hof: De artikelen 28, 30 en 110 VWEU verzetten zich niet tegen een nationale maatregel waarbij importeurs van elektriciteit uit een andere lidstaat die niet door de overlegging van garanties van oorsprong aantonen dat die elektriciteit uit hernieuwbare bronnen is opgewekt, worden verplicht om bij nationale producenten certificaten van hernieuwbare oorsprong of elektriciteit uit hernieuwbare bronnen aan te kopen in verhouding tot de hoeveelheid elektriciteit die zij invoeren, en die voorziet in de oplegging van een sanctie in geval van niet-nakoming van deze verplichting, terwijl de nationale producenten van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen niet aan een dergelijke aankoopverplichting zijn onderworpen.

Artikel 34 VWEU en richtlijn 2001/77/EG en richtlijn 2009/28/EG verzetten zich niet tegen die nationale maatregel indien vaststaat dat deze niet verder gaat dan noodzakelijk is om de doelstelling van de verhoging van de productie van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen te bereiken.

De artikelen 107 en 108 VWEU verzetten zich niet tegen die nationale maatregel voor zover het verschil in behandeling tussen de nationale producenten van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen en de importeurs van elektriciteit die geen garantie van oorsprong overleggen, wordt gerechtvaardigd door de aard en de opzet van het referentiestelsel waar de maatregel deel van uitmaakt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- C-66/24 (Higreen Power), verwijzing uit Italië over een stimuleringsstarief voor het opwekken van hernieuwbare energie – ECER
- C-87/24 (Gasco et Conexus Baltic Grid), verwijzing uit Letland over aardgasvoorziening en -levering en de vaststelling van het toepasselijke rendement op kapitaal (volgens verzoekers was die te laag vastgesteld – ECER

Erfrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-57/24 (Ławida), verwijzing uit Polen over verwerping nalatenschap en bevoegde rechter
- C-98/24 (Koda), verwijzing uit Tsjechië over Europese erfrechtverklaring, onterving en testament – ECER

Europese subsidies

HvJ – CONCLUSIE – C-701/22 (MFE) – 7 maart 2024 – A-G Rantos – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:220 – conclusie

Structuurfondsen – EFRO – Beginsel van goed financieel beheer – Verplichting tot terugbetaling van de subsidiabele uitgaven – Onregelmatigheden – Nietigverklaring van de opzegging – Betalingsachterstand – Vertragsrente – Gelijkwaardigheids- en doeltreffendheidsbeginsel – Verordening (EG) nr. 1083/2006

Een Roemeense vennootschap vordert van het bevoegde Roemeense ministerie betaling van vertragsrente, wegens te late terugbetaling door dat ministerie van subsidiabele uitgaven van de vennootschap in het kader van een financieringsovereenkomst ter uitvoering van een programma dat medegefinancierd was door het EFRO. De vertraging in de terugbetaling was veroorzaakt doordat het ministerie eerder de financieringsovereenkomst wegens bepaalde onregelmatigheden had opgezegd, welke opzegging naderhand nietig is verklaard door de nationale rechter, waardoor die overeenkomst weer is gaan herleven. In de eerste plaats rijst de vraag of het in artikel 60 van verordening (EG) nr. 1083/2006 bedoelde beginsel van goed financieel beheer, gezien in samenhang met het gelijkwaardigheidsbeginsel, vereist dan wel uitsluit dat een rechtspersoon vertragsrente van de bevoegde nationale autoriteit kan verkrijgen wegens de te late terugbetaling van uitgaven die subsidiabel zijn uit hoofde van Europese fondsen, voor de periode waarin een administratieve handeling van kracht was waarbij de financieringsovereenkomst is opgezegd, welke handeling vervolgens door de bevoegde nationale rechter nietig is verklaard. Indien wordt aanvaard dat een dergelijke rente kan worden verkregen, rijst in de tweede plaats de vraag of de verwijzende rechter het bedrag van deze rente kan beperken wegens onregelmatigheden die door de begunstigde bij de uitvoering van de financieringsovereenkomst zijn begaan, wanneer de bevoegde nationale autoriteit geen financiële correcties heeft toegepast.

A-G geeft het Hof in overweging: Het beginsel van goed financieel beheer, gezien in samenhang met het gelijkwaardigheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de begunstigde van een subsidie uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), van de managementautoriteit van een lidstaat vertragsrente wegens te late betaling van subsidiabele uitgaven kan ontvangen voor de periode waarin een administratieve handeling van kracht was die terugbetaling van deze uitgaven uitsloot en die vervolgens bij een rechterlijke beslissing nietig is verklaard, en dat het in dit verband aan de verwijzende rechter staat om overeenkomstig het gelijkwaardigheidsbeginsel de relevantie te beoordelen van een bepaling van nationaal recht volgens

welke rente enkel verschuldigd is wanneer de terugbetaling van een onverschuldigd financieel voordeel niet binnen de wettelijk gestelde termijn plaatsvindt.

Wanneer de begunstigde van een EFRO-subsidie van de overheid van een lidstaat verdragingsrente wegens de te late betaling van subsidiabele uitgaven moet ontvangen over een periode waarin een bestuurshandeling van kracht was die de terugbetaling uitsloot en die later bij rechterlijke beslissing nietig is verklaard, is het aan de nationale rechter om overeenkomstig het beginsel van procedurele autonomie te bepalen of onregelmatigheden die door de begunstigde van de financiering zijn begaan in aanmerking kunnen worden genomen bij de berekening van het bedrag van de verdragingsrente op grond van het nationale recht dat van toepassing is op soortgelijke nationale geschillen, mits het gelijkwaardigheids- en het doeltreffendheidsbeginsel, alsmede de algemene beginselen van het Unierecht en met name het evenredigheidsbeginsel, in acht worden genomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-42/24 \(Emporiki Serron\)](#), verwijzing uit Griekenland over terugvordering steun voor katoen en verjaringstermijn

Familielevens en familierecht

EHRM – ARREST – Vagdalt t. Hongarije – 7 maart 2024 – 9525/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:0307JUD000952519 – persbericht – arrest

Familielevens – Belang van het kind – Onvoldoende juridische mogelijkheden voor biologische vader om buitenechtelijke dochter (die al juridische vader heeft) te erkennen – Schending artikel 8 EVRM

Uit een buitenechtelijke relatie van klager met een vrouw is een dochter geboren. Haar echtgenoot werd de juridische vader van het kind. Klager kon niet op eigen naam een procedure starten voor gerechtelijke vaststelling van het vaderschap. Hij verzocht de 'gezagsautoriteit' om een bijzondere curator te benoemen. De gezagsautoriteit benoemde (in hoger beroep) een bijzondere curator omdat het in het belang van het kind was dat de onzekerheid over haar afkomst werd opgehelderd. De bijzondere curator startte een procedure voor ontkenning van het vaderschap. Tijdens die procedure bleek uit DNA-onderzoek dat klager de biologische vader was en werd geoordeeld dat de echtgenoot moest worden geschrapt als vader in de basis registratie personen. De gezagsautoriteit eindigde daarna de procedure, omdat de afkomst van het kind was opgehelderd. Vervolgens probeerde klager de dochter te erkennen, maar daarvoor gaf de moeder geen toestemming. De echtgenoot erkende de dochter vervolgens opnieuw met toestemming van de moeder. In de daarop volgende procedure waarbij een bijzondere curator verzocht om het vaderschap van klager vast te stellen, werd het verzoek afgewezen omdat de dochter al een juridische vader had. Daarna was de termijn verstreken waarbinnen om vernietiging van de erkenning van de echtgenoot verzocht kon worden.

EHRM: De gezagsautoriteit en rechters hebben in deze zaak vastgesteld dat duidelijkheid over de afstamming in het belang van het kind was. Klager had, toen de moeder hem geen toestemming gaf om het kind te erkennen, geen juridische mogelijkheden om alsnog de juridische vader te worden. Het duurde drie jaar voordat de tweede bijzondere curator werd benoemd. Die bijzondere curator heeft nagelaten te verzoeken om vernietiging van de erkenning van de echtgenoot, terwijl hij daar wel toe was geïnstrueerd door de gezagsautoriteit. Bij het oordeel dat een nieuw verzoek om vernietiging van de erkenning te laat is gedaan, zijn de omstandigheden van het geval niet meegewogen. Schending van artikel 8 EVRM.

 [EHRM updates](#)

ELBETHAN LAGAL DIT L'OPINIE PRÉTÉ.
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EHRM – ARREST – Moldovan t. Oekraïne – 14 maart 2024 – [62020/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0314JUD006202014](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Privéleven – Positieve verplichting om DNA-bewijs in beschouwing te nemen bij vaststelling vaderschap

Klager is in 1993 geboren. Zijn moeder was ongehuwd. De persoon die hij als zijn vader beschouwde overleed in 2012. Zijn verzoek, kort na dat overlijden, om het vaderschap van zijn vermeende vader vast te stellen werd afgewezen, omdat klager niet had aangetoond dat zijn moeder en de vermeende vader hadden samengewoond of dat de vermeende vader zijn vaderschap op enige manier had erkend of toegegeven. De nationale rechters oordeelden dat een DNA test waarin de biologische afstamming kon worden bewezen, geen criterium was voor vaststelling van het vaderschap van personen geboren vóór 2004.

EHRM: De nationale Familiewet 1969 stamt uit een tijd dat DNA-tests voor het vaststellen van vaderschap nog niet gebruikelijk waren. De wet geeft daarom een mogelijkheid om vaderschap op 'sociale gronden' vast te stellen. De bepalingen zijn decennia ongewijzigd gebleven, ook toen DNA-tests wel op grote schaal werden gebruikt. DNA tests vormen een simpele en zeer betrouwbare methode, waarvan de bewijswaarde aanzienlijk groter is dan welk ander bewijs dan ook om een intieme relatie aan te tonen. De nationale rechter heeft het beschikbare DNA bewijs niet met voldoende grondigheid beoordeeld. Schending van positieve verplichtingen ten aanzien van artikel 8 EVRM (privéleven).

ELBETHAN LAGAL DIT L'OPINIE PRÉTÉ.
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EHRM – ARREST – Verhoeven t. Frankrijk – 28 maart 2024 – [19664/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0328JUD001966420](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse taalversie)

Kinderontvoering – Beslissing Franse rechter tot terugkeer kind naar Japan – Artikel 8 EVRM – Familylife – Geen schending

Klaagster heeft de Franse nationaliteit en was getrouwd met een Japanner. Het stel is in Japan gaan wonen waar ze in 2015 een kind hebben gekregen. Klaagster is in 2017 naar Frankrijk gegaan met hun zoon en heeft daar de echtscheiding aangevraagd. De vader dwingt via de Franse rechter de terugkeer naar Japan van zijn zoon af.

Het Hof oordeelt dat de Franse rechter het terugkeerbesluit voldoende onderbouwd heeft en voldoende heeft meegewogen dat de band tussen moeder en zoon vermoedelijk verbroken zou worden. Er is voldoende rekening gehouden met de situatie en het belang van het kind. Artikel 8 EVRM is volgens het Hof niet geschonden.

Rechter Mits heeft een *dissenting opinion*. Als het gaat om huiselijk geweld, biedt het Haags Verdrag geen toereikend kader om de complexe kwesties die met dit fenomeen samenhangen naar behoren in overweging te nemen. Het zou moeten worden herzien zodat het aan de huidige behoeften kan voldoen. In de tussentijd moet het Hof in zijn jurisprudentie het criterium van "doeltreffende controle" nader definiëren, om tegemoet te komen aan de behoefte van adequate bescherming voor directe en indirecte slachtoffers van huiselijk geweld.

Rechter Mits is het niet eens met de conclusie dat de nationale rechterlijke instanties werkelijk rekening hebben gehouden met alle factoren die binnen de werkings sfeer van de in het Haags Verdrag voorziene uitzonderingen zouden kunnen vallen, niet alleen met betrekking tot de beweringen van huiselijk geweld, maar ook met betrekking tot de waarschijnlijke scheiding van het kind van de ouder die de voornaamste zorg voor het kind droeg. Als het Haags Verdrag een gelijke keuze tussen de twee oplossingen had geboden, d.w.z. de terugkeer van het kind naar zijn vader of de aanvaarding van zijn overbrenging naar

de kant van zijn moeder, zou het belang van het kind, zoals vastgelegd in artikel 8 van het Verdrag, dan werkelijk pleiten voor terugkeer?

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-67/24 \(Amozov\)](#), verwijzing uit Bulgarije over bevoegde rechter, onderhoudsverplichtingen en vo. 4/2009 – [ECER](#)

OVERIG

H.H.C. Kroeze LL.M. PhD en M.H.L. Warnez LL.M., 'De Europese Ouderschapsverordening: een veelbelovend voorstel op een wankel krukje', *NtER* 2024-1-2, p. 15-23

EHRM factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – CONCLUSIE – C-535/22 P (Aeris Invest/Commissie en GAR) – 14 maart 2024 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2024:233 – [conclusie](#)

Economisch en monetair beleid – Bankenunie – Afwikkeling van Banco Popular – Gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme – Motiveringsplicht Verordening (EU) nr. 806/2014 – Artikel 296 VWEU – Artikel 47 Handvest EU

Het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (hierna: „GAM”) is ingevoerd in 2014. Op 6 juni 2017 werd er voor het eerst gebruik van gemaakt ten aanzien van Banco Popular Español, SA (hierna: „Banco Popular”). Rekwirante, Aeris Invest Sàrl, is een rechtspersoon naar Luxemburgs recht die vóór de vaststelling van de afwikkelingsregeling voor Banco Popular aandeelhouder van die bank was. Bij het Gerecht zijn meer dan 100 rechtstreekse beroepen ingesteld tegen de Commissie en tegen de gemeenschappelijke afwikkelingsraad (GAR) door natuurlijke en rechtspersonen die kapitaal in die bank bezaten vóór de afwikkeling van Banco Popular op 7 juni 2017.

Aeris Invest komt op tegen de afwikkelingsregeling en het goedkeuringsbesluit. Zij heeft de geldigheid van een aantal bepalingen van de GAM-verordening ter discussie gesteld. Het beroep is ongegrond verklaard bij arrest van in zaak T-628/17. Parallel aan de onderhavige hogere voorziening is er nog een andere hogere voorziening aanhangig, namelijk in zaak [C-541/22 P, García Fernández e.a./Commissie](#)

en GAR, waarmee wordt opgekomen tegen het parallelle arrest van het Gerecht over dezelfde afwikkelingsregeling. De aangevoerde argumenten overlappen elkaar aanzienlijk.

Rekwiranten voeren ter ondersteuning van hun hogere voorziening vier middelen aan. Het bestreden arrest zou een onjuiste uitlegging en toepassing van artikel 18 van de GAM-verordening bevatten. Volgens het tweede middel wordt artikel 20 van de GAM-verordening onjuist uitgelegd en toegepast in het bestreden arrest. Met hun derde middel vorderen rekwiranten schadevergoeding uit hoofde van de nietigverklaring krachtens artikel 264 VWEU van het in eerste aanleg aangevochten besluit. Met het vierde middel ten slotte wordt aangevoerd dat het bestreden arrest fouten bevat met betrekking tot de onafhankelijke vordering wegens niet-contractuele aansprakelijkheid van de Europese Unie.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorziening af te wijzen.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-488/22 t/m C-500/22 (Novo Banco e.a.) – 21 maart 2024 – A-G De La Tour – Spanje – ECLI:EU:C:2024:269 – conclusie

Sanering en liquidatie van kredietinstellingen – Overdracht van rechten, activa of verplichtingen aan een overbruggingsinstelling – Lex concursus – Retrocessie – Gevolg van het verzuim van de plicht om de saneringsmaatregel bekend te maken – Wederzijdse erkenning – Eigendomsrecht – Effectieve rechterlijke bescherming – Bescherming van de consument – Rechtszekerheidsbeginsel, vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel en verbod op discriminatie vanwege nationaliteit – Oneerlijk beding – Artikelen 17, 21, 38 en 47 Handvest EU – Richtlijn 2001/24/EG

Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van gedingen tussen, enerzijds, Novo Banco (gesteund door de Portugese centrale bank) en Fundo de Resolução (afwikkelingsfonds, Portugal), en, anderzijds, meerdere cliënten van Novo Banco Spanje, als gevolg van de door de Portugese centrale bank genomen saneringsmaatregelen. De verzoeken hebben betrekking op de gevolgen van deze saneringsmaatregelen voor verschillende overeenkomsten betreffende financiële producten en diensten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 2, en artikel 6 van richtlijn 2001/24/EG gelezen tegen de achtergrond van artikel 21, lid 2, en artikel 47, eerste alinea, Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich, bij gebreke van de in artikel 6, lid 1, van deze richtlijn bedoelde bekendmaking, niet verzetten tegen de erkenning, in een andere lidstaat dan de lidstaat van herkomst, van de gevolgen van een saneringsmaatregel waarbij een overbruggingsbank is opgericht met een gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen en aansprakelijkheden en dit voordat een vordering in rechte werd ingesteld strekkende tot erkenning en betaling van een schuldvordering die oorspronkelijk bestond jegens de bank waarop deze saneringsmaatregel betrekking had, voor zover de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid in acht worden genomen.

Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2001/24, gelezen tegen de achtergrond van artikel 47 Handvest EU en het algemene rechtszekerheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat particulieren zich niet op het vertrouwensbeginsel kunnen beroepen ten aanzien van een overbruggingsbank, die een privaatrechtelijke instelling is, geen bevoegdheden heeft die buiten het gemene recht vallen en is opgericht in het kader van een maatregel tot sanering van een bank waarvan zij aanvankelijk cliënten waren, om die overbruggingsbank aansprakelijk te stellen voor de precontractuele en contractuele verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomsten die zijn gesloten met de bank waarop de saneringsmaatregel betrekking heeft.

Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2001/24 en artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG gelezen tegen de achtergrond van de artikelen 17 en 38 Handvest EU verzetten zich er niet tegen dat in de lidstaat van ontvangst een besluit van de bevoegde administratieve instantie van de lidstaat van herkomst wordt erkend waarbij als saneringsmaatregel een overbruggingsbank wordt opgericht en de verplichting om

de op grond van een oneerlijk beding ontvangen rente terug te betalen of om de uit hoofde van precontractuele of contractuele aansprakelijkheid verschuldigde bedragen te betalen, deel blijft uitmaken van de passiva van de niet-levensvatbare bank.

GERECHT – ARREST – 20 maart 2024 – [T-623/18](#), [T-391/21](#), [T-392/21](#), [T-394/21](#), [T-395/21](#) en [T-404/21](#)

Bankenunie – Gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme voor kredietinstellingen en bepaalde beleggingsondernemingen (MRU) – Gemeenschappelijk Afwikkelingsfonds (SRF) – GAR-besluit – Beoordelingsmarge van de Commissie

Besluit SRB/ES/2021/22 wordt nietig verklaard voor zover het DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank [T-623/18](#), Deutsche Kreditbank AG ([T-391/21](#)), Landesbank Hessen-Thüringen Girozentrale ([T-392/21](#)), Bayerische Landesbank ([T-394/21](#)), DZ Hyp AG ([T-395/21](#)) en DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank, Frankfurt am Main als rechtsopvolger van DVB Bank SE ([T-404/21](#)) betreft.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-81/24 \(Jenec\)](#), verwijzing uit Slovenië over weigering openen bankrekening door bank, OFAC-lijst en voorkomen van terrorisme en witwassen – [ECER](#)

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2024/886 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 260/2012 en (EU) 2021/1230 en Richtlijnen 98/26/EG en (EU) 2015/2366 wat betreft instantovermakingen in euro's, [Pb L, 2024/886](#)
- EU-regels voor transparantere marktgegevens in het EU-Publicatieblad verschenen ([ECER](#)) *De nieuwe EU-regels voorzien in wijzigingen met betrekking tot de verordening betreffende markten voor financiële instrumenten (MiFIR) en de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten (MiFID), die samen de beleggingsdiensten en activiteiten van de financiële markten in de EU reguleren*
- Richtlijn (EU) 2024/790 van het Europees Parlement en de Raad van 28 februari 2024 tot wijziging van Richtlijn 2014/65/EU betreffende markten voor financiële instrumenten, [PB L, 2024/790, 8.3.2024](#)
- Richtlijn (EU) 2024/927 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 tot wijziging van de Richtlijnen 2011/61/EU en 2009/65/EG wat betreft delegatieregelingen, liquiditeitsrisicobeheer, toezichtrapportage, verlening van bewaar- en bewaarnemingsdiensten en leninginitiatie door alternatieve beleggingsfondsen, [PB L, 2024/927, 26.3.2024](#)

OVERIG

- Gegevensuitwisseling tussen banken: informatie uitwisselen binnen de grenzen van de AVG ([Bijzonder strafrecht](#))
- Climate case against ING: what does it mean for monetary policy? ([EU law analysis](#)) *The Dutch climate organization “milieudefensie” had threatened to start a [case against the Dutch ING bank](#). The 14th of February 2024 the [ING has responded](#) that it will not give in into*

the demands of the climate organization. Hence making it highly likely that the climate policy of the ING will face legal challenges. Prima facie the case seems without EU relevance as it concerns a national climate organization suing a national bank. Though the case may seem to lack European relevance, the opposite is true. The decision by the Dutch judiciary may have serious European consequences. In particular for the Monetary Union and may even bypass the independence of the ECB.

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

Beperkende maatregelen

- [T-258/22](#) Beperkende maatregelen – Situatie in Wit-Rusland – Beroep verworpen
- [T-259/22](#) Beperkende maatregelen – Situatie in Wit-Rusland – Beroep verworpen
- [T-115/22](#) Beperkende maatregelen – Situatie in Wit-Rusland – Bevriezing van tegoeden – Lijsten van personen, entiteiten en lichamen op wie de bevriezing van tegoeden en economische middelen van toepassing is – Registratie en handhaving van verzoekers naam op de lijsten - Steun aan regime van Loekasjenko – Financiële steun – Staatsbedrijven – Repressie van het maatschappelijk middenveld – Beoordelingsfout – Nietigverklaring diverse uitvoeringsbesluiten voor zover deze Belshyna AAT betreft
- [T-743/22](#) Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne – Bevriezing van tegoeden – Begrip ,associatie' – Beoordelingsfout - Nietigverklaring diverse besluiten, voor zover de naam van de heer Nikita Dmitrievich Mazepin werd gehandhaafd op de lijst van personen, entiteiten en lichamen waarop deze beperkende maatregelen van toepassing zijn
- War in Ukraine: the General Court annuls the acts maintaining Mr Nikita Mazepin on the lists of persons subject to restrictive measures ([Curia](#))

EHRM factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – C-291/22 P (D & A Pharma / Commissie en EMA) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:228 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Vergunning voor het in de handel brengen – Onafhankelijkheid van de deskundigen – Activiteiten als hoofdonderzoeker of adviseur voor de farmaceutische industrie – Objectieve onpartijdigheid – Belangenconflicten – Richtsnoeren van het EMA – Raadpleging van een wetenschappelijke adviesgroep (WAG) of van een ad-hocdeskundigengroep – Verordening (EG) nr. 726/2004 – Artikel 41 Handvest EU

D & A Pharma heeft een aanvraag voor een voorwaardelijke vergunning voor het in de handel brengen (hierna: „VHB”) voor Hopveus ingediend. Hopveus, dat natriumoxybaat als werkzame stof bevat, is bestemd voor de behandeling van alcoholverslaving.

Het Comité voor geneesmiddelen voor menselijk gebruik (CHMP) heeft een ongunstig advies over deze aanvraag uitgebracht. D & A Pharma heeft een bezwaarschrift hiertegen ingediend. Het CHMP heeft met het oog daarop een ad-hocdeskundigengroep bijeengeroepen. Nadat het CHMP nogmaals een ongunstig advies had uitgebracht, heeft de Commissie bij het litigieuze besluit de aanvraag voor een voorwaardelijke VHB afgewezen. D & A Pharma heeft beroep ingesteld tegen de Commissie en het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA).

D & A Pharma beroept zich op het gebrek aan onpartijdigheid van de geraadpleegde deskundigen omdat er sprake zou zijn van een belangenconflict en schending van het beginsel van hoor en wederhoor.

Het Gerecht heeft ten eerste geoordeeld dat het litigieuze besluit was vastgesteld na een regelmatig verlopen procedure bij het EMA, met name wat betreft de keuze van de groep van deskundigen die verantwoordelijk was voor de heroverweging van de door rekwirante ingediende aanvraag voor een VHB. Ten tweede heeft het Gerecht geoordeeld dat er geen gerechtvaardigde twijfel bestond over de onpartijdigheid van de deskundigen die bij die heroverweging betrokken waren.

D & A Pharma heeft de onderhavige hogere voorziening ingesteld. Deze hogere voorziening biedt het Hof de gelegenheid te verduidelijken hoe ruim de beoordelingsmarge van het CHMP van het EMA is om wetenschappelijke adviesgroepen (hierna: „WAG's”) dan wel, bij wijze van alternatief, ad-hocgroepen van deskundigen bijeen te roepen tijdens de heroverwegingsprocedure van een VHB-aanvraag. Verder gaan de vragen over de voorwaarden voor objectieve onpartijdigheid die van toepassing zijn op de leden van de adviesgroepen die betrokken zijn bij de heroverweging van VHB-aanvragen, met name wanneer zij werkzaam zijn als adviseur voor andere farmaceutische bedrijven.

Het Hof oordeelt dat het EMA de verplichting tot objectieve onpartijdigheid niet kan omzeilen door van de aanvrager te eisen dat hij de vooringenomenheid van het betrokken commissielid bewijst.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-556/20 wordt vernietigd, behalve in zoverre het beroep niet-ontvankelijk is verklaard voor zover het tegen het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA) was gericht. Het uitvoeringsbesluit van de Commissie van 6 juli 2020 tot weigering van de aanvraag voor een vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik Hopveus – natriumoxybaat krachtens verordening (EG) nr. 726/2004 (...) wordt nietig verklaard. Het beroep wordt verworpen voor het overige. [kostenveroordelingen]

- ❖ Marketing authorisations for medicinal products: the European Medicines Agency (EMA) must ensure that the experts it consults do not have a conflict of interest ([persbericht Curia](#))

HvJ – ARREST – C-10/23 (Remia Com Impex) – 21 maart 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:259 – geen conclusie – arrest

Voedselveiligheid – Hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong – Begrip ‚marginale, plaatselijke en beperkte activiteit’ – Nationale regeling die afwijkt van de in die verordening opgenomen definitie van dat begrip” – Verordening (EG) nr. 853/2004

Remia vordert ten eerste nietigverklaring van een aantal nationale bepalingen inzake diergezondheid. Ten tweede vordert Remia het heronderzoek van de situatie van de in het departement Dolj geregistreerde inrichtingen met het oog op de kwalificatie ervan als aan registratie of erkenning onderworpen inrichtingen in de zin van de verordeningen nr. 852/2004 en nr. 853/2004. Ten derde vordert Remia de betaling van een vergoeding voor de schade die is veroorzaakt door schending van het Unierecht, met name door de onjuiste uitvoering van de administratieve handelingen die noodzakelijk zijn ter bescherming van het rechtmatige belang van Remia, te weten de afgifte van de bewijzen van registratie ten behoeve van de diergezondheid en de voedselveiligheid aan inrichtingen die over een erkenning moeten beschikken.

Dat beroep is verworpen. Remia heeft tegen dat arrest cassatieberoep ingesteld Volgens Remia is besluit nr. 111/2008 onrechtmatig omdat het in strijd is met de definitie van het begrip „marginale, lokale en beperkte activiteit” in overweging 13 van verordening nr. 853/2004.

Volgens de ANSVSA zijn de definities van deze begrippen in artikel 17, onder d) tot en met f), van de regeling inzake diergezondheid niet in strijd met die overweging 13.

Hof: Artikel 1, lid 5, onder b), ii), van verordening (EG) nr. 853/2004 gelezen in het licht van overweging 13 van die verordening, moet aldus worden uitgelegd dat, aangezien daarin het begrip „plaatselijke activiteit” wordt gedefinieerd als de levering aan inrichtingen „in de onmiddellijke nabijheid”, dit artikel zich verzet tegen een nationale regeling volgens welke dit begrip leveringen omvat die verder gaan dan een levering in de onmiddellijke nabijheid zoals leveringen aan inrichtingen die zich op het gehele nationale grondgebied bevinden, en de draagwijdte van deze verordening aldus wordt beperkt.

HvJ – ARREST – C-7/23 (Marvesa Rotterdam) – 21 maart 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:257 – geen conclusie – arrest

Landbouw en visserij – Volksgezondheid – Voor diervoeding bestemde visolie – Begrip “visproduct – Uit China ingevoerde producten van dierlijke oorsprong – Invoerverbod– Vrijstelling voor bepaalde producten – Beschikking 2002/994/EG

Samenvatting onder: Douane, handel en antidumping

HvJ – CONCLUSIE – C-399/22 (Confédération paysanne) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Frankrijk – persbericht – conclusie

Etikettering levensmiddelen – Land van herkomst – Groenten en fruit geoogst in de Westelijke Sahara – Bevoegdheid van de lidstaten om eenzijdig de invoer te verbieden van producten die niet voorzien zijn van het juiste etiket ‘land van herkomst’ – Verordening (EU) nr. 952/2013 – Artikel 207 VWEU

Samenvatting onder: Institutioneel

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- C-115/24 (Österreichische Zahnärztekammer), verwijzing uit Oostenrijk over grensoverschrijdende gezondheidszorg. Verzoeker vordert dat verwerende partij zijn tandheelkundige activiteiten staakt omdat deze activiteiten worden uitgevoerd door buitenlandse ondernemingen die niet de bevoegdheid hebben om tandheelkundige activiteiten aan te bieden of het beroep van tandheelkundige mogen uitoefenen op grond van Oostenrijks recht.

OVERIG

Voorlopig politiek akkoord over Europese ruimte voor gezondheidsgegevens ([ECER](#))

Godsdienstvrijheid en vrijheid van gedachte

EHRM – ARREST – Fédération der Aleviten Gemeinden in Österreich t. Oostenrijk – 5 maart 2024 – [64220/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0305JUD006422019](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Weigering registratie koepelorganisatie van meerdere Alevitische religieuze organisaties – Schending artikel 9 EVRM

Samenvatting onder: [Vrijheid van vereniging](#)

EHRM – ARREST – Kanatli t. Turkije – 12 maart 2024 – [18382/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0312JUD001838215](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Dienstweigering – Morele gronden – Pacifisme – Alternatieve dienstplicht – Schending artikel 9 EVRM

Klager woont in de Turkse Republiek van Noord Cyprus. Volgens de Militaire Dienstwet bestaat de militaire dienst uit drie fasen: de wervingsfase, de actieve dienstfase en de reservefase. De wet bepaalt ook dat de periode vanaf het einde van de actieve dienstfase tot het einde van de gehele diensttijd de “reservefase” is, waarin, indien nodig, maximaal 30 dagen per jaar dienst moeten worden verricht. Daarnaast bepaalt de Mobilisatiewet dat iedereen die niet verschijnt voor de oproep voor de militaire dienst, verplicht is een boete te betalen.

Klager heeft in 2005 zijn actieve militaire dienst verricht en in de daaropvolgende jaren is hij als reserve opgeroepen (één dag per jaar). In 2008 werd klager een vertegenwoordiger van het Europees Bureau voor gewetensbezwaren (EBCO) en in 2009 werd hij gekozen tot het bestuur van de EBCO. Toen klager in 2009 wederom een oproep ontving, heeft geweigerd te verschijnen en daarbij uitgelegd dat hij gewetensbezwaarde was geworden. In 2011 werd klager vervolgd voor zijn weigering te verschijnen en in 2014 werd klager veroordeeld tot het betalen van een boete. Klager weigerde de boete te betalen waarna hij een vervangende hechtenis van 10 dagen heeft uitgezeten.

Klager doet een beroep op artikel 9 EVRM, in het bijzonder in verband met het feit dat de staat heeft nagelaten het recht op gewetensbezwaar te waarborgen.

Het hof merkt op dat onder de nationale Militaire Dienstwet de “reservefase” een integraal onderdeel van de militaire dienst is. De relevante nationale wetgeving omtrent militaire dienstverlening bevat geen

bepalingen voor potentiële gewetensbezwaarden om een alternatieve vorm van dienstverlening te verrichten en als gevolg hiervan is klager met strafrechtelijke procedures geconfronteerd. Het hof heeft eerder (in een andere zaak) geoordeeld dat geen sprake is van waarborging van een eerlijke balans tussen het algemeen belang van de samenleving en dat van gewetensbezwaarden indien het systeem niet voorziet in een alternatieve dienst of een effectieve en toegankelijke procedure voor de beoordeling van een claim van een gewetensbezwaarde.

Gezien de afwezigheid van overtuigende argumenten van de regering voor het ontbreken hiervan, ziet het hof geen reden om af te wijken van eerdere rechtspraak en oordeelt het hof dat er in het onderhavige geval sprake is van een schending van artikel 9 EVRM.

NOOT – bij EHRM 30 november 2023, [Georgian Muslim Relations e.a. t. Georgië](#)

C. van de Graaf, Georgian Muslim Relations e.a. t. Georgië (EHRM, 24225/19) – Een bloedende varkenskop en andere uitingen van religieuze haat ([EHRC updates](#))

NOOT – bij EHRM 13 februari 2024, [Moslims van België e.a. t. België](#)

P.B.C.D.F. van Sasse van Ysselst, Executief van de Moslims van België e.a. t. België (EHRM, 16760/22) – verbod onverdoofde rituele slacht verenigbaar met godsdienstvrijheid ([EHRC updates](#))

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

EHRM – ARREST – Boskocevic t. Servië – 5 maart 2024 – [37364/10](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0305JUD003736410](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Toegang tot de rechter – Tenuitvoerlegging rechterlijk vonnis – Individuele verzoekschriften bij EHRM – Dwang – Schending artikel 34 EVRM

Klager is chauffeur in dienst van een Nationaal Park die met succes achterstallig salaris heeft geclaimd. (Kosovo-toeslag). Klager accepteert dan een aanbod van zijn werkgever, om het vonnis niet te laten executeren in ruil voor uitbetaling van het loon waar hij nog recht op heeft. Hij dient een klacht in bij het Constitutioneel Hof, die wordt afgewezen. Bij het EHRM stelt klager dat hij onder druk is gezet om de overeenkomst te tekenen. Na het indienen van de klacht bij het Europese Hof heeft hij bovendien een brief ontvangen van zijn werkgever dat hij ontslag riskeerde.

Het EHRM stelt vast dat klager geen beroep kan doen op artikel 6 lid 1 EVRM omdat hij niet alle nationale mogelijkheden om te procederen heeft benut. Voor een doeltreffende werking van het systeem van individuele klaagschriften, is het echter noodzakelijk dat eventuele klagers vrijelijk met het Hof kunnen communiceren, zonder druk van de autoriteiten om hun klachten in te trekken of aan te passen. Klager is duidelijk en onmiddellijk bedreigd met ontslag vanwege het ingestelde beroep bij het Europese Hof, en ook voor het geval hij geen kopieën van alle gerelateerde correspondentie zou overleggen. Dergelijke communicatie kwalificeert als 'dwang' en 'intimidatie' in strijd met artikel 34 EVRM. [Het Hof kan verzoekschriften ontvangen van ieder natuurlijk persoon, iedere niet-gouvernementele organisatie of iedere groep personen die beweert slachtoffer te zijn van een schending door een van de Verdragsluitende Partijen van zijn rechten die in het Verdrag of de Protocollen zijn vervat. De Verdragsluitende Partijen verplichten zich ertoe de doeltreffende uitoefening van dit recht op generlei wijze te belemmeren.]

 [EHRC updates](#)

OVERIG

- Rapport ‘Blind voor mens en recht’ onderstreept belang van fundamentele rechten ([College voor de rechten van mens](#))
- The Kovačević Case Revisited ([Verfassungsblog](#))
On 20 March 2023 the Council of the European Union gave Bosnia and Hercegovina green light to start accession negotiations. However, despite this political endorsement, BiH must fulfill the conditionality criteria, including a series of six judgments by the ECtHR relating to the predetermined ethnic keys. The last case, Kovačević v. BiH, was referred to the Grand Chamber in December 2023.
- Mutual recognition before the European Court of Human Rights ([Johan Callewaert](#))
Mutual recognition is an area characterised by some significant methodological differences between the Strasbourg and Luxembourg case-law (see Convention control and Trends 2021-24) which go to the heart of the notion of fundamental rights and of how fundamental rights should be assessed: individually and/or collectively?
- Enshrining Abortion Rights in the French Constitution ([Verfassungsblog](#))
- CILFIT in Strasbourg ([Verfassungsblog](#))
On 19 February 2024, the European Court of Human Rights decided not to answer the Estonian Supreme Court’s request for an advisory opinion on the basis of Protocol 16 (P16). For the first time, it dismissed a request because it did not concern a question of principle concerning the interpretation and application of ECHR rights. The decision is significant because the ECtHR provides clear contours as to what types of questions courts should (not) ask.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Huurrecht

Raad

Toerisme: Raad geeft groen licht voor verordening inzake kortetermijnverhuur ([Raad](#))

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – [C-10/22 \(LEA\)](#) – 21 maart 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:254](#) – [persbericht](#)
– [conclusie](#) – [arrest](#)

Collectief beheer van auteursrechten en naburige rechten – Collectieve beheerorganisaties – Richtlijn 2014/26/EU – Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 2006/123/EG – Artikel 56 VWEU

Het systeem van collectief beheer roept vragen op over de verenigbaarheid van het monopolie van de collectieve beheerorganisaties met het Unierecht. In de tweede plaats hebben de digitalisering en de opkomst van het internet het landschap van de artistieke schepping en van de verspreiding van werken ingrijpend gewijzigd. Het is tegenwoordig ook mogelijk om zonder steun van een uitgeverij of studio literaire, muzikale of audiovisuele werken te scheppen en te verspreiden.

LEA is een aan het Italiaanse recht onderworpen collectieve beheerorganisatie die gerechtigd is om in Italië bemiddeling te verlenen inzake auteursrechten. Jamendo is een vennootschap naar Luxemburgs recht. Zij verricht twee soorten activiteiten. Ten eerste geeft zij het publiek via haar website toegang tot muziekwerken die door kunstenaars op deze site worden aangeboden onder zogeheten Creative Commons-licenties. Ten tweede beheert zij de auteursrechten op de muziekwerken ten aanzien waarvan kunstenaars dat beheer aan haar hebben toevertrouwd. In dit kader verleent zij slechts licenties voor twee exploitatiewijzen, te weten het gebruik van de werken als achtergrondmuziek in winkels en andere voor het publiek toegankelijke ruimten, en het gebruik ervan als achtergrondmuziek bij audiovisuele werken, en dan met name werken die vervolgens online worden verspreid. Bij deze tweede activiteit treedt Jamendo dus op als een onafhankelijke beheerentiteit in de zin van artikel 3, onder b), van richtlijn 2014/26. Het is deze tweede activiteit, die onder meer het Italiaanse grondgebied bestrijkt, die het voorwerp vormt van het hoofdgeding en van de onderhavige zaak.

Jamendo verricht haar beheersactiviteit, zowel wat de inbreng van de rechten door de kunstenaars als wat de afgifte van de exploitatielicenties betreft, volledig online, via haar website. Voorts dienen de kunstenaars volgens de door hen met Jamendo gesloten overeenkomst onafhankelijk te zijn: zij mogen met name niet zijn aangesloten bij een collectieve beheerorganisatie of op zodanige wijze aan een dergelijke organisatie verbonden zijn dat zij niet wereldwijd gebruik kunnen maken van de beheersdiensten van Jamendo. LEA heeft een verbodsactie ingesteld tegen Jamendo.

Hof: Artikel 56 VWEU, gelezen in samenhang met richtlijn 2014/26/EU verzet zich tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die op algemene en absolute wijze uitsluit dat in een andere lidstaat gevestigde onafhankelijke beheerentiteiten in eerstgenoemde lidstaat hun diensten inzake het beheer van auteursrechten kunnen verrichten.

- E** Italian legislation under which independent companies established in another Member State are excluded from copyright management is incompatible with EU law ([Curia](#))
- E** CJEU rules on CMOs and freedom to provide services under EU law ([IPKat](#))
- E** HvJ EU: Alleen Italiaanse CBO's toestaan, is onverenigbaar met het EU-recht ([Boek9](#))
- E** HvJ EU: Italiaanse CBO-wetgeving in strijd met VWEU ([IE Forum](#))

GERECHT – ARREST – [T-647/22 \(Puma/ EUIPO\)](#) – 6 maart 2024 – [ECLI:EU:T:2024:147](#) – persbericht – arrest

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Ingeschreven gemeenschapsmodel dat een schoen weergeeft – Openbaarmaking van het oudere model – Artikel 7 van verordening (EG) nr. 6/2002)

Van Hilst BV, een Nederlands bedrijf, is interveniënt aan de zijde van het EUIPO. Op 22 juli 2019 heeft interveniënt bij het EUIPO een beroep tot nietigverklaring van een gemeenschapsmodel ingediend voor sportschoenen.

De nietigheidsafdeling heeft de vordering tot nietigverklaring ingewilligd, waarbij zij in het bijzonder en in wezen heeft geoordeeld dat het litigieuze model niet het eigen karakter had dat wordt vereist door artikel 6 van verordening nr. 6/2002. De Kamer van Beroep heeft het beroep van Puma afgewezen.

Puma verzoekt het Hof het bestreden besluit nietig verklaren.

- 🅔 The prior disclosure of a Puma shoe model by the artist Rihanna results in the invalidity of a registered Community design ([persbericht Curia](#))
- 🅔 The General Court upholds the decision of the European Union Intellectual Property Office (EUIPO)
- 🅔 Puma v/ EUIPO: Posts on celebrity's social media accounts may constitute early disclosure of a registered design ([IPKat](#))
- 🅔 Openbaarmaking van Puma-schoen door Rihanna leidt tot nietigheid model ([Boek9](#))
- 🅔 Creeper-model Puma openbaargemaakt door Instagram posts Rihanna ([IE Forum](#))

HvJ en Gerecht overig

- [T-639/22](#) Uniebeeldmerk GEOGRAPHICAL NORWAY EXPEDITION – Nietigheidsprocedure Kwade trouw – Schade aan reputatie – Verordening 2017/100 – Beslissing EUIPO in zaak R 124/2022-4 wordt nietig verklaard.
- [T-652/22](#) Uniemark bestaande uit oranje tint – Nietigheidsprocedure – Absolute nietigheidsgrond – Grafische weergave die voldoende duidelijk en nauwkeurig is – Verordening 2017/1001 – Het gerecht vernietigt de beslissing van het EUIPO in zaak R 118/2022-4
- [T-796/22](#) Uniebeeldmerk VIVIASEPT – Oppositieprocedure – Ouder Uniewoordmerk VIBASEPT – Relatieve weigeringsgrond – Verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – Het beroep wordt verworpen
- [T-59/23, T-68/23](#) Uniebeeldmerk DEC FLEXIBLE TECHNOLOGIES en Uniebeeldmerk dat een vierkant met rondingen weergeeft – Nietigheidsprocedure – Absolute nietigheidsgrond – Kwade trouw – Artikel 59, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – De beroepen worden verworpen
- [T-301/23](#) Aanvraag voor Uniewoordmerk VIA ATLÁNTICA – Ouder Uniebeeldmerk ATLÁNTICO – Oppositieprocedure – Relatieve weigeringsgronden – Verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – Het beroep wordt verworpen
- [T-117/23](#) Uniebeeldmerk Bar Paris – Ouder Uniebeeldmerk Paris Bar – Oppositieprocedure – Relatieve weigeringsgrond – Geen verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/ 1001 – Het beroep wordt verworpen

- T-206/23 Uniebeeldmerk Sanoid – Ouder nationaal woordmerk SANODIN – Oppositieprocedure – Relatieve weigeringsgrond – Geen verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – Het beroep wordt verworpen
- T-243/23 Uniewoordmerk MORE-BIOTIC – Absolute weigeringsgrond – Ontbreken van onderscheidend vermogen – Artikel 7, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – Gelijke behandeling – Het beroep wordt verworpen
- T-245/23 Uniebeeldmerk BF Energy – Ouder nationaal woordmerk BS Energy – Oppositieprocedure – Ouder Uniemerken en nationale beeldmerken BS ENERGY – Relatieve weigeringsgrond – Geen verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1 (b) van Verordening (EU) 2017/1001 – Het beroep wordt verworpen
- T-213/23 Uniewoordmerk CEFA Certified European Financial Analyst – Oppositieprocedure – Ouder Uniewoordmerk CFA – Relatieve weigeringsgrond – Verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van Verordening (EU) 2017/1001 – Naast elkaar bestaan van de merken – Het Gerecht vernietigt de beslissing van het EUIPO in zaak R 1418/2022-1
- T-334/23 Uniebeeld- en woordmerken nehera, NEHERA en NEHERA PRAGUE – Nietigheidsprocedure – Absolute nietigheidsgrond – Geen kwade trouw – Artikel 59(1)(b) van Verordening (EU) 2017/1001 – De beroepen worden verworpen (zie ook: T-335/23, T-336/23 en T-337/23)
- T-540/23 Uniewoordmerk PATAPOUF – Ouder Uniewoordmerk PATA NEGRA – Oppositieprocedure – Relatieve weigeringsgronden – Verwarringsgevaar – Artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 – Het beroep wordt verworpen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-76/24 (Tradeinn Retail Services), verwijzing uit Duitsland over merkenrecht, het territorialiteitsbeginsel, een verbod om merkinbreukmakende voorwerpen in de handel te brengen en het begrip 'daartoe in voorraad hebben' – ECER
- C-106/24 (WEAREONE.WORLD), verwijzing uit België over het auteursrecht op ontwerpen voor logo's en festivaldecoratie voor het festival Tomorrowland. De vraag is o.a. tot wie de 'titulariteit' toebehoort van een auteursrecht op een creatie die in uitvoering van een arbeids- of opdrachtovereenkomst is ontstaan.

NOOT – HvJ 27 februari 2024, C-382/21 (The Kaikai)

- CJEU: The Paris Convention does not allow cross-IP priority claims (IPKat)
- Voorrang voor Gemeenschapsmodelaanvragen gedurende zes maanden, niet meer (Boek9)

OVERIG

- A neuroscientifically informed “reasonable person” test of trademark infringement (Boek9)
- Aanbeveling (EU) 2024/915 van de Commissie van 19 maart 2024 over maatregelen ter bestrijding van namaak en ter verbetering van de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten, PB L, 2024/915, 26.3.2024

Institutioneel

HvJ – CONCLUSIE – C-147/23 (Commissie/Polen) – 14 maart 2024 – A-G Emiliou – ECLI:EU:C:2024:241 – conclusie

Niet nakoming – Klokkenluidersrichtlijn – Volledig verzuim om maatregelen ter omzetting van een richtlijn mee te delen – Financiële sancties – Dwangsom – Forfaitaire som – Berekeningswijze – Coëfficiënt voor de ernst – Systematische toepassing van een coëfficiënt van 10 – Betaalvermogen van de lidstaat – Rekening houden met de bevolkingsomvang van de lidstaat – Artikel 258 VWEU

De Commissie heeft op grond van artikel 258 VWEU een inbreukprocedure ingesteld tegen de Polen, op grond dat deze heeft nagelaten de maatregelen vast te stellen en aan de Commissie mee te delen die nodig zijn voor de omzetting van Richtlijn (EU) 2019/1937 betreffende de bescherming van personen die inbreuken op het recht van de Unie melden (3) („de klokkenluidersrichtlijn”). Polen betwist de hoogte van de financiële sancties die de Commissie het Hof voorstelt op te leggen en de toegepaste berekeningsmethoden.

A-G geeft het Hof in overweging: vast te stellen dat de Republiek Polen, door niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen die nodig zijn om uitvoering te geven aan richtlijn (EU) 2019/1937 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2019 inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht melden („klokkenluidersrichtlijn”), of althans door deze niet aan de Commissie mee te delen, de krachtens deze richtlijn op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen;

- *te verklaren dat de systematische toepassing van een coëfficiënt van 10 voor de ernst van de inbreuk in alle gevallen van volledige niet-nakoming van de verplichting om de voor de omzetting van een richtlijn noodzakelijke maatregelen mee te delen, niet geschikt is om financiële sancties vast te stellen die voldoende afschrikkend zijn en evenredig zijn aan de desbetreffende inbreuk;*
- *te verklaren dat voor de vaststelling van dergelijke financiële sancties de berekeningsmethode die de Europese Commissie in haar mededeling „Financiële sancties in niet-nakomingsprocedures” heeft gebruikt om de factor „n” vast te stellen, ongeschikt is om de financiële draagkracht van die lidstaat te bepalen;*
- *de Republiek Polen te veroordelen tot betaling van een forfaitaire som van 8 700 EUR per dag vanaf het verstrijken van de termijn voor omzetting van de klokkenluidersrichtlijn tot de datum van uitspraak van het arrest in de onderhavige zaak, en een dwangsom van 34 000 EUR per dag vertraging bij de nakoming van de uit de klokkenluidersrichtlijn voortvloeiende verplichtingen vanaf de datum van uitspraak van dat arrest tot de datum waarop aan die verplichtingen is voldaan;*
- *de Republiek Polen te verwijzen in de kosten*

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-778/21 P en C-798/21 P (Commissie/Front Polisario en Raad/Front Polisario) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:258 – conclusie (Engelse taalversie)

Associatieovereenkomst EU-Marokko – Partnerschapsovereenkomst inzake duurzame visserij – Toepassingsgebied – Arrest C-266/16 (Western Sahara Campaign) – ‘Toestemming’ van het volk van de Westelijke Sahara – Beginsel van de relatieve werking van verdragen – Recht op zelfbeschikking

Het Gerecht heeft geoordeeld in zaak T-344/19 dat de Europese Unie de regels van het internationaal gewoonterecht niet heeft nageleefd. De Raad en de Commissie gaan nu tegen dit arrest in beroep bij het Hof van Justitie.

Kan de Europese Unie met Marokko een partnerschapsovereenkomst op visserijgebied sluiten die ook betrekking heeft op de wateren grenzend aan het grondgebied van de Westelijke Sahara? Zo ja, welke verplichtingen heeft de Europese Unie ten opzichte van de bevolking van dat gebied?

De A-G geeft het Hof in overweging het beroep te verwerpen.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-779/21 P en C-799/21 P (Commissie/Front Polisario en Raad/Front Polisario) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:260 – persbericht – conclusie (Engelse taalversie)

Associatieovereenkomst EU-Marokko – Besluit van de Raad waarbij toestemming wordt verleend voor de uitbreiding van de preferentiële tariefbehandeling tot goederen van oorsprong uit de Westelijke Sahara – Arrest C-104/16 P (Raad/Front Polisario) – ‘Toestemming’ van het volk van de Westelijke Sahara – Principe van de relatieve werking van verdragen – Recht op zelfbeschikking

Het Gerecht heeft in zaak T-279/19 geoordeeld dat de EU de regels van internationaal gewoonterecht, niet in acht heeft genomen. Besluit (EU) 2019/217 is nietig verklaard. De Raad en de Commissie gaan nu tegen dit arrest in beroep bij het Hof van Justitie. De vraag is o.a. of de Europese Unie het recht op zelfbeschikking en het beginsel van de relatieve werking van verdragen heeft geëerbiedigd toen zij de associatieovereenkomst met het Koninkrijk Marokko wijzigde om tariefpreferenties uit te breiden tot goederen van oorsprong uit het grondgebied van de Westelijke Sahara.

Volgens de A-G staat de litigieuze overeenkomst op zichzelf niet het gebruik van de natuurlijke hulpbronnen van het grondgebied van de Westelijke Sahara toe. Het tast echter indirect dat recht aan. Er heeft overleg plaatsgevonden met de lokale bevolking, waar een meerderheid van degenen die deelnamen de uitbreiding van de preferentiële tarieven tot producten van oorsprong uit het grondgebied van de Westelijke Sahara als gunstig hebben beoordeeld. Hoewel het Gerecht in zijn arrest de geschiktheid van het overleg heeft besproken, heeft het dit gedaan in de context van de vraag of dit erop kan neerkomen dat de bevolking van de Westelijke Sahara zijn „instemming” heeft gegeven met de litigieuze overeenkomst, in de zin van het relatieve effect van verdragen. Het beantwoorden van dezelfde vraag in de context van het recht op het genot van natuurlijke hulpbronnen vereist een nieuwe en andere beoordeling. Deze kwesties zijn in de procedure voor het Gerecht niet besproken. De A-G acht het noodzakelijk deze zaak terug te verwijzen naar het Gerecht.

De A-G geeft het Hof in overweging de beroepen gedeeltelijk ongegrond te verklaren en het beroep van Front Polisario ontvankelijk te verklaren, de hogere voorzieningen gedeeltelijk toe te wijzen, het bestreden arrest te vernietigen voor zover daarin het derde middel van het Front Polisario wordt aanvaard, en dit middel af te wijzen, de zaak terugverwijzen naar het Gerecht van de Europese Unie, zodat het uitspraak kan doen over de middelen waarover het geen uitspraak heeft gedaan.

- Advocate General Capeta: the General Court erred in annulling the decision approving, on behalf of the European Union, a preferential tariff agreement with the Kingdom of Morocco relating to the territory of Western Sahara ([Curia](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-399/22 (Confédération paysanne) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Frankrijk – persbericht – conclusie

Gemeenschappelijke handelspolitiek – Etikettering levensmiddelen – Land van herkomst – Groenten en fruit geoogst in de Westelijke Sahara – Bevoegdheid van de lidstaten om eenzijdig de invoer te verbieden van producten die niet voorzien zijn van het juiste etiket ‘land van herkomst’ – Verordening (EU) nr. 952/2013 – Artikel 207 VWEU

Verzoekster, een Franse agrarische belangenvereniging, heeft de betrokken Franse ministers verzocht om een beslissing om de invoer te verbieden van kerstomaatjes en Charentais-meloenen die afkomstig zijn uit de Westelijke Sahara, maar als land van oorsprong Marokko vermelden. Volgens haar behoort het grondgebied van de Westelijke Sahara niet tot Marokko. Als levensmiddelen uit dit gebied als land van oorsprong Marokko noemen op het etiket, dan worden volgens verzoekster EU-voorschriften geschonden.

Mogen de lidstaten op het gebied van de gemeenschappelijke handelspolitiek eenzijdig optreden om de invoer van bepaalde goederen uit derde landen te verbieden? Hoewel het geen nieuwe vraag is, is de vraag, gezien de recente maatregelen van de lidstaten tegen de import uit Oekraïne, zeker actueel vanuit een breder perspectief. Het tweede probleem dat moet worden opgelost, heeft betrekking op de etikettering van levensmiddelen van oorsprong uit het grondgebied van de Westelijke Sahara. De vraag hier is of deze producten als van oorsprong uit Marokko in de handel mogen worden gebracht. Deze vraag kan worden geplaatst in de context van de arresten Raad/Front Polisario, C-104/16 en Western Sahara Campaign UK, C-266/16 P) waarin het Hof de afzonderlijke territoriale status van het grondgebied van de Westelijke Sahara erkende.

Volgens de A-G geeft artikel 207 VWEU en artikel 134, lid 1, van Verordening (EU) nr. 952/2013 op zichzelf niet de bevoegdheid om eenzijdig een nationale maatregel vast te stellen die de invoer van groenten en fruit uit een derde land op zijn grondgebied verbiedt wegens het niet tonen van het juiste etiket van het land van oorsprong.

De verpakking van kerstomaatjes en Charentais-meloenen van oorsprong uit het grondgebied van de Westelijke Sahara moet volgens de A-G worden voorzien van een etiket met de vermelding ‘land van oorsprong’ dat hun oorsprong uit dat gebied weergeeft. Zoals de wetgeving en het beleid van de Europese Unie er momenteel uitzien, mag dat soort etiket niet verwijzen naar het Koninkrijk Marokko.

- Advocate General Capeta: melons and tomatoes from the territory of Western Sahara must bear a ‘country of origin’ label reflecting their origin in that territory ([Curia](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-494/22 P (Commissie/Tsjechië) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2024:268 – conclusie

Onderzoek naar de ontduiking van antidumpingrechten op zakaanstekers uit Laos – Missieverslag van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) – Beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking – Eigen middelen van de Unie – Douanerechten – Betaling aan de Europese Commissie ten bedrage van niet-geïnde eigen middelen – Artikelen 268 en 340 VWEU

Samenvatting onder: [Douane, handel en antidumping](#)

IPR

HvJ – ARREST – C-90/22 (Gjensidige) – 21 maart 2024 – Litouwen – ECLI:EU:C:2024:252 – conclusie – arrest

Weigering een beslissing te erkennen – Niet-exclusief forumkeuzebeding– Begrip openbare orde – CMR-Verdrag (internationaal vervoer van goederen over de weg) – Verordening (EU) nr. 1215/2012

Dit geding is aanhangig gemaakt naar aanleiding van de diefstal van een lading computerapparatuur tijdens het vervoer daarvan door een Litouwse vervoerder van Nederland naar Litouwen. De betrokken verzekeraar heeft schadevergoeding gevorderd van de vervoerder. Hij deed dit in Litouwen en beriep zich daarbij op een in de vervoerovereenkomst opgenomen forumkeuzebeding. De vervoerder had op dat moment echter reeds een gerechtelijke procedure in Nederland ingeleid, om vast te laten stellen dat zijn aansprakelijkheid in deze bijzondere context beperkt was. Voordat de Nederlandse rechter de vordering toewees, heeft hij zich bevoegd verklaard op grond van een van de bevoegdheidsregels van CMR-verdrag – ondanks bovengenoemd forumkeuzebeding, dat zijns inziens de andere (alternatieve) bevoegdheidsgronden van het CMR niet kon uitsluiten. Nadat de Litouwse rechterlijke instanties dit vonnis hadden erkend, heeft Gjensidige cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende, Litouwse, rechter.

Deze rechter is van oordeel dat de erkenning van het vonnis van de Nederlandse rechter in strijd is met verordening nr. 1215/2012, aangezien deze verordening in beginsel bepaalt dat uit een forumkeuzebeding een exclusieve bevoegdheid voortvloeit.

De verwijzende rechter wil weten welke bevoegdheidsregels van toepassing zijn. Hij merkt op dat verordening nr. 1215/2012 voorrang verleent aan de toepassing van bepalingen van een bijzonder internationaal verdrag als het CMR. Hij betwijfelt echter of een forumkeuzebeding op grond van een dergelijke voorrangregel buiten toepassing kan worden gelaten, gelet op de verhoogde bescherming die verordening nr. 1215/2012 aan deze bedingen biedt. In de tweede plaats wil hij weten of deze verhoogde bescherming tot gevolg moet hebben dat de erkenning van het vonnis van de Nederlandse rechter wordt geweigerd. Hoewel verordening nr. 1215/2012 een dergelijke benadering niet uitdrukkelijk toestaat, wenst de verwijzende rechter te vernemen of een ruimere uitlegging daarvan geboden is, in wezen om recht te doen aan de bedoelingen van partijen zoals die in het betrokken forumkeuzebeding zijn neergelegd.

Hof: Artikel 45, lid 1, onder a) en onder e), ii), van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat het een gerecht van een lidstaat niet toestaat om de erkenning van een beslissing van een gerecht van een andere lidstaat te weigeren op de grond dat dit laatste gerecht zich bevoegd heeft verklaard om uitspraak te doen over een uit hoofde van een internationale vervoersovereenkomst ingediende vordering, in strijd met een beding tot aanwijzing van het bevoegde gerecht in de zin van artikel 25 van die verordening, welk beding deel uitmaakt van die overeenkomst.

HvJ – CONCLUSIE – C-774/22 (FTI Touristik) – 7 maart 2024 – A-G Emiliou – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:219 – conclusie

Brussel I bis-verordening – Rechterlijke bevoegdheid – Forum-actorisregel – Tussen consument en reisorganisator gesloten pakketreisovereenkomst – Contractpartijen die in dezelfde lidstaat gevestigd zijn – Grensoverschrijdend element – Verordening (EU) nr. 1215/2012

De richtlijn betreffende pakketreizen legt reisorganisators onder meer de verplichting op om de reizigers vóór de sluiting van de overeenkomst informatie te verstrekken betreffende onder andere paspoort- en

visumverplichtingen in het land van bestemming. De consument, JX, is van mening dat de reisorganisatie FTI deze informatieverplichting in zijn nadeel niet is nagekomen en vordert schadevergoeding. De in Duitsland woonachtige consument heeft hij een vordering ingesteld tegen de Duitse reisorganisatie bij de verwijzende rechter, zijnde de rechter van zijn woonplaats.

De verwijzende rechter moet nagaan of hij inderdaad bevoegd is om kennis van deze zaak te nemen. Hij vraagt zich af of artikel 18, lid 1, van de Brussel I bis-verordening in dit verband van belang is. Op grond van deze bepaling kan de rechtsvordering die door een consument wordt ingesteld tegen „de wederpartij bij de overeenkomst” (dat wil zeggen de aanbieder) worden gebracht, hetzij (i) „voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan die partij woonplaats heeft” (forum rei), hetzij (ii) „voor het gerecht van de plaats waar de consument woonplaats heeft” (forum actoris).

Ten aanzien van de forum-actorisregel wil de verwijzende rechter weten of deze regel van toepassing is op de onderhavige vordering. Zo ja, dan wenst deze rechter te vernemen of deze regel enkel (internationale) bevoegdheid verleent aan de gerechten van de lidstaat waar de consument zijn woonplaats heeft, terwijl de procedureregels van die staat voorschrijven welk gerecht op zijn grondgebied (intern) bevoegd is om van een dergelijke vordering kennis te nemen, dan wel of deze regel rechtstreeks (zowel internationaal als intern) bevoegdheid verleent aan het gerecht van die woonplaats.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 1, en artikel 18, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moeten aldus worden uitgelegd dat de in de tweede bepaling opgenomen bevoegdheidsregel ten gunste van de gerechten van de woonplaats van de consument van toepassing is op de vordering die door een in een lidstaat woonachtige consument wordt ingesteld tegen een in dezelfde staat woonachtige reisorganisator met betrekking tot een pakketreisovereenkomst die is gesloten met het oog op een reis naar het buitenland. Deze regel verleent deze gerechten zowel internationale als territoriale bevoegdheid, ongeacht de in die lidstaat geldende regels inzake de toewijzing van territoriale bevoegdheid.

- FTI Touristik. Emiliou AG spot on on both the international element required for consumer contracts, and territorial jurisdiction included in Brussels Ia’s consumer title. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-86/23 (HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung) – Allgemeine Versicherung II – A-G Szpunar – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:242 – conclusie

Rome II verordening – Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Toepasselijk recht – Recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen – Verzekering wettelijke aansprakelijkheid motorrijtuigen – Verkeersongeval – Rechten op schadevergoeding van de familieleden van de overledene – Billijkheidsbeginsel bij de vergoeding van immateriële schade – Beoordelingscriteria – Bepalingen van bijzonder dwingend recht – Verordening (EG) nr. 864/2007

De dochter van verzoekers, Bulgaarse onderdanen, is omgekomen bij een verkeersongeval in Duitsland. De veroorzaker van het ongeval was verzekerd uit hoofde van een verplichte WA-verzekering bij de in Duitsland gevestigde verzekeringsmaatschappij HUK-COBURG.

Verzoekers hebben bij de Bulgaarse rechter tegen HUK-COBURG een vordering ingesteld tot betaling aan elk van hen van ongeveer 125 000 EUR ter vergoeding van de immateriële schade als gevolg van het overlijden van hun dochter. De Bulgaarse rechter heeft aan elk van de ouders een schadevergoeding toegekend van ongeveer 50 000 EUR. In tweede aanleg wordt de vordering in zijn geheel afgewezen. De ouders gaan in cassatie bij de verwijzende rechter, die vaststelt dat o.g.v. de Rome II-verordening het Duitse recht van toepassing is. Het toepasselijke Duitse recht stelt de vergoeding van immateriële schade afhankelijk van drie voorwaarden. Het Bulgaarse recht daarentegen kent hiervoor een billijkheidsmaatstaf. Naar Duits recht zouden de ouders ten hoogste 5.000 EUR uitgekeerd kunnen krijgen. Naar Bulgars recht ongeveer 61.000 EUR.

In het arrest *Da Silva Martins* (C-149/18) heeft het Hof geoordeeld dat de nationale rechter aan de hand van een omstandige analyse moet vaststellen of in de nationale rechtsorde aan een bepaling zulk groot belang toekomt dat het gerechtvaardigd is om af te wijken van het recht dat krachtens artikel 4 van de Rome II-verordening is aangeduid als het van toepassing zijnde recht.. De verwijzende rechter vraagt zich af of de toepasselijke Bulgaarse bepaling als een dergelijke bepaling kan worden aangemerkt, op grond dat het billijkheidsbeginsel een fundamenteel beginsel van het Bulgaarse recht is en deel uitmaakt van de openbare orde van de staat. Hij wijst erop dat de nationale rechtspraak op dit punt uiteenloopt., Kan deze bepaling worden beschouwd als een bepaling van bijzonder dwingend recht in de zin van artikel 16 van de Rome II-verordening?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16 van verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) verzet zich ertegen dat een nationale bepaling, die als criterium voor de vaststelling van de vergoeding van de immateriële schade van de naaste familieleden van een persoon die bij een verkeersongeval is omgekomen, de toepassing van een fundamenteel beginsel van het recht van een lidstaat, zoals het billijkheidsbeginsel, voorschrijft, als een bepaling van bijzonder dwingend recht kan worden beschouwd in de zin van dat artikel, tenzij de aangezochte rechter op basis van het bestaan van voldoende nauwe banden met het land van de rechter en op basis van een omstandige analyse van de bewoordingen, de algemene opzet en de doelstellingen van die bepaling alsmede de context waarin zij tot stand is gekomen, vaststelt dat in de nationale rechtsorde aan die bepaling zulk groot belang toekomt dat het gerechtvaardigd is om af te wijken van het recht dat krachtens artikel 4 van deze verordening is aangeduid als het van toepassing zijnde recht.

- First AG Szpunar in *HUK-Coburg*. Correctly imo opines that the pursuit of individual interests may (but not readily) qualify as overriding mandatory law, Rome II. ([GAVL](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-77/24 \(Wunner\)](#), verwijzing uit Oostenrijk over Rome II, toepasselijk recht, en onrechtmatige daad wegens gokverliezen – [ECER](#)
- [C-67/24 \(Amozov\)](#), verwijzing uit Bulgarije over bevoegde rechter, onderhoudsverplichtingen en vo. 4/2009
- [C-99/24 \(Chmieka\)](#), verwijzing uit Polen over bevoegde rechter voor een vordering tot betaling van een vergoeding voor het gebruik van andermans onroerend goed en vaststelling datum van indiening – [ECER](#)

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag – 21 februari 2024 (Publ. 3.3.24)
[ECLI:NL:RBDHA:2024:2727](#)

Bevoegdheidsincident – Rome I – Brussel I bis

Finse gedaagde. Overeenkomst van geldlening. Kenmerkende prestatie - artikel 4 lid 2 Rome I. De Nederlandse rechter is op grond van artikel 7 lid 1 onder a Brussel I bis-Verordening niet bevoegd om van de vorderingen kennis te nemen.

- Rechtbank Den Haag on *forum contractus* in a loan agreement between family: classic looking over the fence. ([GAVLC law](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Matthews v MACIF. A rare and extensive discussion on refusal of recognition under Brussels I and plenty of grounds leading to refusal of recognition of a French judgment issued in absentia. ([GAVLClaw](#))

NOOT – bij conclusie A-G 8 februari 2024, [C-425/22 \(MOL\)](#)

MOL v Mercedes-Benz. Locus damni in the truck cartel follow-on claim. Emiliou AG tries to make sense of complicated authority, finally to reject role for competition law's 'economic unit' in assigning jurisdiction. ([GAVL](#))

Kansspelen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-120/24 \(Unigames\)](#), verwijzing uit Litouwen over de informatie die gepubliceerd wordt op een website voor kansspelen en of dit een technisch voorschrift is in de zin van richtlijn 2015/1535

Kinderontvoering

EHRM – ARREST – Verhoeven t. Frankrijk – 28 maart 2024 – [19664/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0328JUD001966420](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse taalversie)

Kinderontvoering – Beslissing Franse rechter tot terugkeer kind naar Japan – Artikel 8 EVRM – Familylife – Geen schending

Samenvatting onder: [Familielieven en familierecht](#)

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – [C-7/23 \(Marvesa Rotterdam\)](#) – 21 maart 2024 – [België](#) – [ECLI:EU:C:2024:257](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Landbouw en visserij – Volksgezondheid – Voor diervoeding bestemde visolie – Begrip “visproduct” – Uit China ingevoerde producten van dierlijke oorsprong – Invoerverbod – Vrijstelling voor bepaalde producten – Beschikking 2002/994/EG

Samenvatting onder: [Douane, handel en antidumping](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-399/22 (Confédération paysanne) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – Frankrijk – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Gemeenschappelijke handelspolitiek – Etikettering levensmiddelen – Land van herkomst – Groenten en fruit geoogst in de Westelijke Sahara – Bevoegdheid van de lidstaten om eenzijdig de invoer te verbieden van producten die niet voorzien zijn van het juiste etiket ‘land van herkomst’ – Verordening (EU) nr. 952/2013 – Artikel 207 VWEU

Samenvatting onder: [Institutioneel](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-793/22 (Biohemp Concept) – 21 maart 2024 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Roemenië – [ECLI:EU:C:2024:270](#) – [conclusie](#)

Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Hennepteelt – Begrip ‘landbouwareaal’ – Verbod op de teelt van hennep in hydrocultuursystemen in afgesloten ruimten – Toename van het gehalte aan cannabidiol (CBD) in hennep – Bescherming van de volksgezondheid – Verordeningen (EU) nr. 1307/2013 en (EU) nr. 1308/2013

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid staat de teelt van hennep toe, met beperkingen die ervoor moeten zorgen dat alleen rassen worden aangeplant die door hun lage gehalte aan psychoactieve cannabinoïden niet geschikt zijn voor de verwerking tot cannabis en soortgelijke verdovende middelen.

De vraag gaat o.a. over de verenigbaarheid met het Unierecht van een door de Roemeense autoriteiten vastgestelde maatregel die de teelt van hennep in hydrocultuursystemen in afgesloten ruimten verbiedt.

A-G geeft het Hof in overweging: „Verordening (EU) nr. 1307/2013 en verordening (EU) nr. 1308/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat:

- *overeenkomstig artikel 4, lid 1, onder e) en f), van verordening nr. 1307/2013 oppervlakten die worden gebruikt voor de teelt van hennep (Cannabis sativa L.) in hydrocultuursystemen in afgesloten ruimten kunnen worden aangemerkt als landbouwareaal;*
- *artikel 32, lid 6, van verordening nr. 1307/2013 in beginsel in de weg staat aan een nationale regeling die de teelt van hennepassen met een gehalte aan tetrahydrocannabinol (THC) van maximaal 0,2 % verbiedt wanneer de gebruikte teelttechniek (hydrocultuursystemen in afgesloten ruimten) leidt tot een significante verhoging van het gehalte aan cannabidiol (CBD) van die hennepassen, tenzij die regeling geschikt is om de verwezenlijking van het doel van bescherming van de volksgezondheid te waarborgen en niet verder gaat dan nodig is om dat doel te bereiken, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.”*

REGELGEVING

Europese Commissie presenteert wetgevingsvoorstel ter verlaging administratieve lasten landbouwers in de EU ([ECER](#))

OVERIG

C.W. Backes, Crises in de landbouw: van verkokerde wetten naar weidse blik?, in; [SEW 2024/2](#)

Luchtvaart

HvJ – ARREST – C-76/23 (Cobult) – 21 maart 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:253 – persbericht – geen conclusie – arrest

Annulering vlucht – Terugbetaling in de vorm van reisbonnen – Schriftelijke toestemming van de passagier via online formulier – Informatieverstrekking door luchtvaartmaatschappij – Verordening (EG) nr. 261/2004

Als een vlucht van TAP Air Portugal wordt geannuleerd hebben passagiers de keuze tussen onmiddellijke terugbetaling in de vorm van reisbonnen door een onlineformulier in te vullen, en terugbetaling in een andere vorm, zoals een geldsom, op voorwaarde dat ze vooraf contact opnemen met de klantenservice van de luchtvaartmaatschappij zodat deze de feiten kan onderzoeken.

In casu heeft de passagier via de website om terugbetaling gevraagd in de vorm van een reisbon en per e-mail een reisbon ontvangen. De passagier wil liever zijn geld terug in plaats van een reisbon en heeft zijn vordering overgedragen aan Cobult. TAP Air heeft de terugbetaling geweigerd.

Hof: Artikel 7, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 1, onder a), van die verordening en in het licht van overweging 20 daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat in geval van annulering van een vlucht door de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, de passagier wordt geacht zijn „schriftelijke toestemming” te hebben gegeven voor de terugbetaling van het ticket in de vorm van een reisbon wanneer hij op de website van die luchtvaartmaatschappij een onlineformulier heeft ingevuld, waarmee hij heeft gekozen voor een dergelijke wijze van terugbetaling met uitsluiting van de terugbetaling in de vorm van geld, wanneer die passagier een juiste en weloverwogen keuze heeft kunnen maken en dus met kennis van zaken heeft kunnen instemmen met de terugbetaling van zijn ticket in de vorm van een reisbon in plaats van in de vorm van geld, hetgeen veronderstelt dat die luchtvaartmaatschappij die passagier op een eerlijke manier duidelijke en volledige informatie heeft verstrekt over de verschillende wijzen van terugbetaling die hem ter beschikking stonden.

- B** EU-Hof: een vliegtuigpassagier wordt geacht terugbetaling van ticketkosten per voucher te hebben geaccepteerd als deze eerder heeft aangegeven af te zien van terugbetaling via een geldsom ([ECER](#))
- B** Rights of airline passengers: the passenger is deemed to have accepted reimbursement of the cost of the ticket by travel voucher where, while filling in a form on the website of the air carrier, he or she has waived reimbursement of the cost of the ticket by a sum of money ([Curia](#))

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – CONCLUSIE – C-611/22 P en C-625/22 P (Illumina) – 21 maart 2024 – Grote Kamer – A-G Emiliou – ECLI:EU:C:2024:264 – persbericht – conclusie (Engelse taalversie)

Mededinging – Concentraties tussen ondernemingen – Besluit van de Commissie om de concentratie te onderzoeken – Beginsel van behoorlijk bestuur – Recht van verdediging – Gewettigd vertrouwen Communautaire dimensie – Verordening (EG) nr. 139/2004

Verordening (EG) nr. 139/2004 (de EU concentratieverordening) bevat enkele bepalingen die de Europese Commissie de bevoegdheid geven om fusies die onder de omzetrempels vallen te beoordelen. Dit is het geval als zaken door de lidstaten naar de Commissie worden verwezen en, in voorkomend geval, na daartoe door de Commissie te zijn uitgenodigd.

De vraag is o.a. of artikel 22 van de EU concentratieverordening de Commissie in staat stelt een fusie te toetsen die haar door de autoriteiten van een lidstaat wordt voorgelegd, terwijl deze autoriteiten niet zelf de bevoegdheid hebben om de fusie te toetsen, aangezien deze onder de drempels die zijn vastgelegd in hun nationale wetgeving inzake concentratiecontrole valt.

De A-G geeft het Hof in overweging het arrest van het Gerecht in zaak T-227/21 te vernietigen. Besluiten C(2021) 2847, C(2021) 2848 final, C(2021) 2849 final, C(2021) 2851 final, C(2021) 2854 final en C(2021) 2855 final, en de brief van de Europese Commissie van 11 maart 2021 waarin Illumina en Grail op de hoogte worden gesteld van dat verwijzingsverzoek.

- Illumina-Grail Merger: AG Emiliou proposes to set aside the General Court judgment and annul Commission decisions on referral request ([Curia](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Granville Technology. Applicable law issues in follow-on cartel damages claim provoke engagement with territorial scope of EU competition law, its effet utile (and contrasts with CJEU in CDC, flyLAL). ([GAVL](#))

OVERIG

FIFA Transfer System Rules in front of the Court ([Verfassungsblog](#))

In the pending Diarra case (C-650/22), the validity of the FIFA transfer system is at stake. (...) This blog post explores Diarra from a competition law perspective.

Milieu, natuur, duurzame energie

EHRM – BESLISSING – Viard-Seifert e.a. t. Frankrijk – 6 maart 2024 – [persbericht](#)

Actievoerders tegen aanleg snelweg A69 – Bezetten van bomen ter voorkoming van kap – Verzoek om voorlopige maatregelen te nemen afgewezen door het Hof – Artikel 39 Procedureregels – Artikel 3 EVRM

Milieuactivisten voeren actie tegen de aanleg van de snelweg A69 in Frankrijk. Vier actievoerders zijn in bomen geklommen om te voorkomen dat deze gekapt worden. Zij klagen over de maatregelen om de actievoerders te dwingen uit de bomen te komen. Met een beroep op artikel 3 EVRM klagen zij over het feit ze door deze maatregelen geen toegang hebben tot water, voedsel en slaap en dat deze situatie een onmenselijke en vernederende behandeling oplevert. Zij hebben het Hof verzocht voorlopige maatregelen te nemen in de zaak Viard-Seifert e.a./Frankrijk met name gericht op hun voedsel- en watervoorziening en hun veiligheid. Het Hof heeft dat verzoek afgewezen.

 [Up in the Trees - Interim Measures and Environmental Protesters \(ECHR Blog\)](#)

HvJ – ARREST – [C-234/22 \(Roheline Kogukond\)](#) – 7 maart 2024 – Estland – [ECLI:EU:C:2024:211](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Milieu – Verdrag van Aarhus – Recht van toegang tot milieu-informatie – Locatie van de permanente proefvlakken die worden gebruikt voor het opstellen van een bosinventarisatie Richtlijn 2003/4/EG

Het milieugentschap in Estland maakt de nationale bosinventarisatie op. Het belangrijkste doel van die bosinventarisatie is het opstellen van statistische overzichten betreffende de status, de toestand en het gebruik van het bosareaal van Estland alsook betreffende het landgebruik en de veranderingen daarin. Verschillende milieuorganisaties hebben bij het milieugentschap een verzoek om informatie ingediend om onder meer de aan de statistische bosinventarisatie ten grondslag liggende basisgegevens te verkrijgen.

Voorziet de milieu-informatierichtlijn in een recht voor eenieder om de locaties van permanente proefvlakken van de statistische bosinventarisatie te kennen?

Hof: Artikel 2, punt 1, onder a), van richtlijn 2003/4/EG moet aldus worden uitgelegd dat de coördinaten van permanente proefvlakken die worden gebruikt voor het opstellen van een nationale statistische bosinventarisatie, samen met de gegevens die vanuit die proefvlakken worden verzameld en waarmee zij onlosmakelijk zijn verbonden, milieu-informatie in de zin van deze bepaling vormen.

Artikel 4 van richtlijn 2003/4 moet aldus worden uitgelegd dat:

- *de coördinaten van permanente proefvlakken die worden gebruikt voor het periodiek verzamelen van gegevens teneinde een nationale statistische bosinventarisatie op te stellen, geen onvoltooid materiaal of onvoltooid documenten of gegevens in de zin van lid 1, eerste alinea, onder d), ervan vormen of in elk geval milieu-informatie waarvan de openbaarmaking afbreuk zou kunnen doen aan het vertrouwelijke karakter van handelingen van overheidsinstanties, in de zin van lid 2, eerste alinea, onder a), ervan;*
- *de aantasting van de betrouwbaarheid van de gegevens die dienen als basis voor het opstellen van een dergelijke bosinventarisatie, ten gevolge van de openbaarmaking van die coördinaten, afbreuk kan doen aan de internationale betrekkingen in de zin van lid 2, eerste alinea, onder b), ervan, of aan de bescherming van het milieu waarop de gevraagde informatie betrekking heeft, in de zin van lid 2,*

eerste alinea, onder h), van dit artikel, voor zover dergelijke risico's redelijkerwijs voorzienbaar en niet louter hypothetisch zijn.

Artikel 8, lid 1, van richtlijn 2003/4 moet aldus worden uitgelegd dat een administratieve autoriteit niet louter op basis van deze bepaling mag weigeren om de coördinaten van permanente proefvlakken die dienen voor het opstellen van een nationale statistische bosinventarisatie, openbaar te maken.

Overweging 21 van richtlijn 2003/4 kan niet dienen als autonome rechtsgrondslag voor de mededeling aan het publiek van de coördinaten van permanente proefvlakken die worden gebruikt voor het opstellen van een nationale statistische bosinventarisatie.

HvJ – ARREST – C-558/22 (Fallimento Esperia) – 7 maart 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:209 – geen conclusie – arrest

Hernieuwbare energiebronnen – Verhandelbare groenestroomcertificaten – Nationale steunregeling – Invoer van elektriciteit die in een andere lidstaat uit hernieuwbare bronnen is geproduceerd – Staatssteun – Vrij verkeer van goederen – Artikelen 107 en 108 VWEU – Richtlijn 2001/77/EG – Richtlijn 2009/28/EG

Samenvatting onder: Energiemarkt

HvJ – ARREST – C-576/22 (Commissie/Spanje) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:227 – geen conclusie – arrest

Niet-nakoming – Bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen – Heroverweging van de lijst met zones die kwetsbaar zijn voor nitraten – Verplichte maatregelen in de actieprogramma's – Richtlijn 91/676/EEG

Het Hof oordeelt dat Spanje zijn verplichtingen uit hoofde van artikel 3, lid 4, van richtlijn 91/676/EEG, artikel 5, lid 4, van richtlijn 91/676, gelezen in samenhang met de bijlagen II en III bij deze richtlijn, en artikel 5, lid 5, van deze richtlijn niet is nagekomen door bepaalde stroomgebieden niet als kwetsbare zones aan te wijzen en door geen aanvullende of verscherpte maatregelen te treffen betreffende de verontreiniging door nitraten in de bepaalde gemeenschappen.

HvJ – ARREST – C-671/22 (Bezirkshauptmannschaft Spittal an der Drau) – 21 maart 2024 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:256 – conclusie – arrest

Milieu – Oppervlaktewateren – Definities voor ecologische toestand in meren – Begrip “antropogene verstoring” – Beheer visfauna – Richtlijn 2000/60/EG

De vennootschap T. heeft een vergunning aangevraagd voor de bouw van een botenhuis bij een meer in Oostenrijk. Dit verzoek is afgewezen omdat de toestand van het water van dit meer als gevolg van een slecht beheer van de visbestanden niet aan de voorwaarden van het Unierecht leek te voldoen.

In casu is de verwijzende rechter van oordeel dat in het bij hem aanhangige geding eerst een oordeel moet worden gegeven over de maatregelen die tot een goede toestand van het oppervlaktewater moeten leiden, en vervolgens moet worden beoordeeld of dit project significante gevolgen heeft voor deze maatregelen. Hij verduidelijkt dat een dergelijke beoordeling veronderstelt dat de toestand van het

oppervlaktewater in kwestie in een lagere klasse dan „goed” wordt ingedeeld. Bijgevolg vraagt de verwijzende rechter zich af of de in het hoofdgeding aan de orde zijnde verstoring van de visfauna, die volgens hem uitsluitend het gevolg is van maatregelen van de visserijsector en niet van antropogene effecten op de fysisch-chemische of hydromorfologische kwaliteitselementen, ertoe leidt dat de toestand van het oppervlaktewater in een lagere klasse dan „goed” wordt ingedeeld.

De verwijzende rechter merkt op dat, indien andere oorzaken dan antropogene effecten op fysisch-chemische en hydromorfologische kwaliteitselementen in aanmerking moeten worden genomen om de ecologische toestand van oppervlaktewateren te bepalen, de toestand van het water van het meer in kwestie als „ontoereikend” moet worden ingedeeld. In dat geval vraagt de verwijzende rechter zich af hoe het biologische kwaliteitselement „visfauna” moet worden ingedeeld en welke klasse eraan kan worden toegekend.

Hof: Punt 1.2.2 van bijlage V bij richtlijn 2000/60/EG moet aldus worden uitgelegd dat met betrekking tot de criteria voor de beoordeling van het biologische kwaliteitselement „visfauna”, onder het begrip „antropogene verstoring” in de zin van dit punt elke verstoring moet worden verstaan die terug te voeren is tot menselijke activiteit, met inbegrip van elke verandering die de samenstelling en abundantie van de vissoorten kan aantasten, en dat al deze verstoringen relevant zijn voor de klasse-indeling van de ecologische toestand van de „visfauna”.

HvJ – CONCLUSIE – [C-727/22 \(Friends of the Irish Environment\)](#) – 21 maart 2024 – A-G Kokott – Ierland – ECLI:EU:C:2024:266 – [conclusie](#)

SMB-richtlijn – Milieu – Strategische milieubeoordeling – Project Ireland 2040 – Nationaal planningskader en nationaal ontwikkelingsplan – Richtlijn 2001/42/EG

Project Ireland 2040 is een plan voor grondgebruik en grondontwikkeling in Ierland. Een milieuorganisatie betwist twee onderdelen van *Project Ireland 2040*. Het project omvat twee maatregelen: een nationaal planningskader (NPK) en een nationaal ontwikkelingsplan (NOP). Friends of the Irish Environment betwisten de geldigheid van de vaststelling van beide plannen. Zij voeren daartoe aan dat niet is voldaan aan de vereisten van de SMB-richtlijn. Met betrekking tot het NPK wordt betoogd dat het door deze richtlijn vereiste onderzoek van redelijke alternatieven ontoereikend was.

A-G geeft het Hof in overweging: Niet-bindende maatregelen noch de toewijzing van financiering voor bepaalde infrastructuurprojecten vormen een kader voor de verlening van toekomstige vergunningen voor projecten in de zin van artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn. Voor deze projecten hoeft op grond van deze bepaling dan ook geen voorafgaande milieubeoordeling te worden verricht.

Krachtens artikel 5, leden 1 en 2, van de SMB-richtlijn moet het milieurapport de informatie over de onderzochte redelijke alternatieven voor het goedgekeurde plan of programma bevatten die noodzakelijk is:

- om vast te stellen dat de vereisten van andere regelingen bij het onderzoek van de alternatieven in acht zijn genomen, en
- om te kunnen nagaan op welke wijze bij de keuze van het goedgekeurde plan of programma rekening is gehouden met de milieueffecten in vergelijking met de onderzochte alternatieven.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-58/24 \(Drumakilla\)](#), verwijzing uit Ierland over bouwvergunning woningen, vleermuizen, milieueffectrapportage en verjaringstermijn
- [C-131/24 \(VIRUS e.a.\)](#), verwijzing uit Oostenrijk over een project van de gemeente in het bos, de Vogerrichtlijn, een verbod om vogels te storen een milieueffectrapportage
- [C-24/24](#), [C-25/24](#), [C-26/24](#) en [C-27/24 \(LAV e.a.\)](#), verwijzing uit Italië over de Habitatrichtlijn en toestemming door een provincie om een bruine beer te doden

OVERIG

- Europese Commissie presenteert Mededeling over beheer klimaatrisico's ([ECER](#))
- Milieucriminaliteit: Raad keurt strengere sancties en uitgebreide lijst van strafbare feiten goed ([Raad](#))
- Combatting greenwashing, protecting consumers ([FRA](#))
- Legal protection for animals is in our interests – Kimberly Moore ([UK human rights blog](#))
- Mr. B.J. de Leeuw en Prof. dr. Ch.W. Backes, 'Het verslechteringsverbod in de Natuurherstelverordening', [NtER 2023-7-8](#), p. 142-150
- Why Courts will not Stop Global Warming, but Climate Litigation is Still Useful ([Verfassungsblog](#))
- Ecocide à la Bruxelloise ([verfassungsblog](#))
Belgium's new ecocide provision has been hailed as a resounding victory for environmental activists, particularly so for the burgeoning Stop Ecocide campaign. But is the widespread excitement justified? Can the new law deliver on the lofty expectations? And how does it fit within the soon-to-be adopted revision of the Environmental Crime Directive at the EU level?
- Climate case against ING: what does it mean for monetary policy? ([EU law analysis](#))
The Dutch climate organization "milieudefensie" had threatened to start a case against the Dutch ING bank. The 14th of February 2024 the ING has responded that it will not give in into the demands of the climate organization. Hence making it highly likely that the climate policy of the ING will face legal challenges. Prima facie the case seems without EU relevance as it concerns a national climate organization suing a national bank. Though the case may seem to lack European relevance, the opposite is true. The decision by the Dutch judiciary may have serious European consequences. In particular for the Monetary Union and may even bypass the independence of the ECB.

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Oekraïne en Rusland

OVERIG

- [Understanding the New Ukraine Assistance Fund: A Game-Changer in EU Support to Ukraine? \(EJILtalk\)](#)
- [Imminent risk of irreparable harm: why failure to protect Russians fleeing the Putin regime would be a serious blow to the Court's reputation \(Strasbourg observers\)](#)

WIKI

- [Wiki Oekraïne](#)

Overlevering en uitlevering

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-95/24 \(Khuzdar\)](#), verwijzing uit Italië over een EAB, de tenuitvoerlegging van een vonnis en discretionaire bevoegdheid rechter – [ECER](#)
- [C-91/24 \(Aucroix\)](#), verwijzing uit België over EAB uitgevaardigd door de Griekse autoriteiten ten aanzien van een Belgische onderdaan, HL. Dit verzoek is geweigerd vanwege de verstandelijke beperkingen van HL en de detentieomstandigheden in de uitvaardigende staat. De vraag is of de rechter wanneer het een EAB weigert ten uitvoer te leggen, verplicht is om na te gaan of het passend is te gelasten dat de straf ten uitvoer wordt gelegd in de uitvoerende lidstaat, of dat de rechter hier de vrijheid voor heeft. – [ECER](#)

OVERIG

European Arrest Warrant: Respecting rights across borders ([FRA](#))

EHRM factsheets

- [Extradition and life imprisonment](#)

Pensioen

HvJ – CONCLUSIE – [C-39/23 \(Keva\)](#) – 21 maart 2024 – A-G Collins – Zweden – ECLI:EU:C:2024:265 – [conclusie](#)

Vrij verkeer van kapitaal – Belasting van aan openbare pensioenfondsen uitgekeerde dividenden – Bronbelasting op dividenduitkeringen aan niet-ingezetenen pensioenfondsen – Verschil in behandeling – Objectieve vergelijkbaarheid – Artikel 63 VWEU – Artikel 65 VWEU

Samenvatting onder: [Belastingen](#)

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – [C-516/22 \(Commissie/VK en Ierland\)](#) – 14 maart 2024 – ECLI:EU:C:2024:231 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Niet-nakoming – Bij verstek gewezen arrest – Arrest Supreme Court – Tenuitvoerlegging scheidsrechterlijke uitspraak waarbij schadevergoeding wordt toegekend – Besluit Europese Commissie waarin schadevergoeding wordt aangemerkt als een met de interne markt onverenigbare steunmaatregel – Loyale samenwerking – Verplichting om de behandeling van de zaak te schorsen – Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen staten en onderdanen van andere staten (ICSID) – Verplichting het Hof te verzoeken om een prejudiciële beslissing – Artikel 351, eerste alinea, VWEU – Artikel 267 VWEU – Artikel 108, lid 3, VWEU

Samenvatting onder: [Brexite](#)

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – [C-755/21 P \(Kočner/Europol\)](#) – 5 maart 2024 – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2024:202 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Hogere voorziening – Onrechtmatige gegevensverwerking – In Slowakije tegen rekwirant ingeleide strafprocedure – Gegevens van mobiele telefoons en een USB-gegevensdrager – Deskundigenonderzoek door Europol – Verordening (EU) 2016/794

Nadat een Slowaakse journalist en zijn verloofde in Slowakije werden vermoord, hebben de Slowaakse autoriteiten een uitgebreid onderzoek gevoerd. Europol is overgegaan tot de extractie van gegevens die waren opgeslagen op twee mobiele telefoons die eigendom zouden zijn van Marian Kočner. Europol heeft zijn wetenschappelijke rapporten toegezonden aan die autoriteiten en hun een harde schijf met de versleutelde gegevens overhandigd. Deze informatie is door de pers openbaar gemaakt. Kočner heeft bij het Gerecht een vordering tot schadevergoeding ingesteld ter hoogte van 100 000 EUR ingesteld tegen Europol ter vergoeding van de immateriële schade die hij stelt te hebben geleden door de bekendmaking van persoonsgegevens en de vermelding van zijn naam op de 'maffialijsten' door Europol. Het Gerecht heeft dat beroep verworpen. Volgens het Gerecht had Kočner niet bewezen dat er een oorzakelijk verband bestond tussen de gestelde schade en het gedrag van Europol, en dat de „maffialijsten” door Europol waren opgesteld en werden bijgehouden.

Het Hof oordeelt dat de betrokkene die een volledige vergoeding van zijn schade van Europol of de betrokken lidstaat wenst te verkrijgen, uitsluitend moet aantonen dat in het kader van de samenwerking tussen deze twee entiteiten een onrechtmatige verwerking van gegevens heeft plaatsgevonden waardoor hij schade heeft geleden. Hij hoeft bijgevolg niet aan te tonen aan welke van die entiteiten die onrechtmatige verwerking kan worden toegerekend.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-528/20 wordt vernietigd voor zover het de eerste vordering, zoals afgebakend in dit arrest, heeft afgewezen. De hogere voorziening wordt afgewezen voor het overige. Europol wordt veroordeeld om aan Marián Kočner een schadevergoeding te betalen van 2 000 EUR. Het beroep wordt verworpen voor het overige. (..)

- E Gegevensverwerking: Europol en de lidstaat waar in het kader van onderlinge samenwerking wegens een onrechtmatige verwerking van gegevens schade is ontstaan, zijn hoofdelijk aansprakelijk ([persbericht Curia](#))
- E Europol en lidstaat hoofdelijk aansprakelijk voor onrechtmatige gegevensverwerking ([IT&Recht](#))
- E HvJ EU: Europol en de lidstaat waar in het kader van onderlinge samenwerking wegens een onrechtmatige verwerking van gegevens schade is ontstaan, zijn hoofdelijk aansprakelijk ([Bijzonder strafrecht](#))

HvJ – ARREST – [C-479/22 P \(OC/Commissie\)](#) – 7 maart 2024 – [ECLI:EU:C:2024:215](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Niet-contractuele aansprakelijkheid van de Europese Unie – Verwerking van persoonsgegevens door de instellingen – Begrippen ‘persoonsgegevens’ en ‘identificeerbare natuurlijke persoon’ – Onderzoeken door OLAF – Vermoeden van onschuld – Verordening (EU) 2018/1725 – Verordening (EU, Euratom) nr. 883/2013

Samenvatting onder: [Aansprakelijkheid Europese Unie](#)

HvJ – ARREST – [C-604/22 \(IAB Europe\)](#) – 7 maart 2024 – [België](#) – [ECLI:EU:C:2024:214](#) – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)

AVG – Real time bidding – Begrip ‘gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken’ – Verordening (EU) 2016/679

Wanneer een gebruiker een website of applicatie bezoekt die advertentieruimte bevat, kunnen bedrijven, makelaars en reclameplatformen – die duizenden adverteerders vertegenwoordigen – ogenblikkelijk achter de schermen op die advertentieruimte bieden om daar reclame op te laten zien die is afgestemd op het profiel van die gebruiker (Real Time Bidding). Voordat er zulke gerichte reclame wordt getoond, moet echter eerst de toestemming van de gebruiker worden verkregen. IAB Europe is een in België gevestigde vereniging zonder winstoogmerk die de ondernemingen van de sector van digitale reclame en marketing vertegenwoordigt op Europees niveau. Zij heeft een oplossing uitgewerkt waarvan zij stelt dat deze dat veilingstelsel in overeenstemming kan brengen met de AVG. De voorkeuren van de gebruikers worden gecodeerd en opgeslagen in een letter- en tekenreeks, „Transparency and Consent String” (TC-string) genaamd. Er wordt ook een cookie op het toestel van de gebruiker geplaatst. In combinatie met elkaar kunnen de TC-string en de cookie worden gekoppeld aan het IP-adres van de gebruiker. In 2022 heeft de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit geoordeeld dat de TC-string een persoonsgegeven in de zin van de AVG vormt en dat IAB Europe als verwerkingsverantwoordelijke heeft gehandeld zonder de voorschriften van de AVG ten volle na te leven. De Gegevensbeschermingsautoriteit heeft haar meerdere corrigerende maatregelen en een

administratieve geldboete opgelegd. IAB Europe vecht deze beslissing aan en heeft hoger beroep ingesteld bij het hof van beroep Brussel (België), dat prejudiciële vragen heeft voorgelegd aan het Hof.

Het Hof gaat onder meer in op de vraag of een letter- en tekenreeks als de TC-string (die, kort gezegd, persoonlijke voorkeuren van een specifieke gebruiker bevat en door middel van koppeling aan een IP-adres het mogelijk maakt een profiel van deze gebruiker op te stellen en die te identificeren) een persoonsgegeven is in de zin van de AVG (het antwoord is: ja). Ook gaat het Hof in op de vraag in hoeverre een sectororganisatie als IAB Europe moet worden aangemerkt als een 'gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijke' in de zin van de AVG.

Hof: Artikel 4, punt 1, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een letter- en tekenreeks als de TC-string (Transparency and Consent String), die de voorkeuren van een internetgebruiker of een gebruiker van een applicatie bevat met betrekking tot zijn toestemming voor de verwerking van zijn persoonsgegevens door aanbieders van internetsites of applicaties alsook door makelaars in persoonsgegevens en reclameplatformen, een persoonsgegeven in de zin van die bepaling is aangezien deze tekenreeks het mogelijk maakt om de betrokken gebruiker te identificeren wanneer zij met redelijke middelen kan worden gekoppeld aan een identificator zoals met name het IP-adres van het toestel van die gebruiker. Dat een sectororganisatie die in het bezit is van deze tekenreeks, zonder externe medewerking geen toegang heeft tot de gegevens die haar leden binnen de door haar opgestelde standaard verwerken, en dat zij die tekenreeks evenmin kan koppelen aan andere gegevens, staat er dan ook niet aan in de weg dat die tekenreeks een persoonsgegeven in de zin van voornoemde bepaling is.

Artikel 4, punt 7, en artikel 26, lid 1, van verordening 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat – een sectororganisatie die haar leden een door haar opgestelde standaard aanbiedt die betrekking heeft op de toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens en die behalve bindende technische regels ook voorschriften bevat waarbij gedetailleerd is bepaald hoe de persoonsgegevens met betrekking tot die toestemming moeten worden opgeslagen en verspreid, dient te worden aangemerkt als „gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijke” in de zin van die bepalingen, indien zij gelet op de specifieke omstandigheden van het geval voor eigen doeleinden invloed uitoefent op de betreffende verwerking van persoonsgegevens en aldus samen met haar leden het doel van en de middelen voor die verwerking vaststelt. Dat een dergelijke sectororganisatie niet zelf rechtstreeks toegang heeft tot de persoonsgegevens die haar leden binnen die standaard verwerken, staat er niet aan in de weg dat zij de hoedanigheid van gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijke in de zin van voornoemde bepalingen heeft;

– de gezamenlijke verantwoordelijkheid van die sectororganisatie zich niet automatisch uitstrekt tot latere verwerkingen van persoonsgegevens door derden – zoals aanbieders van internetsites of applicaties – wat de voorkeuren van gebruikers met het oog op gerichte online reclame betreft.

- E Online veiling van persoonsgegevens voor reclaimedoeleinden: het Hof verduidelijkt de regels op basis van de AVG ([persbericht Curia](#))
- E EU-Hof verduidelijkt toepassing AVG-regels bij online veiling van persoonsgegevens voor reclaimedoeleinden ([ECER](#))
- E Arrest HvJ EU inzake de online veiling van persoonsgegevens (IT&Recht)
- E Case C-479/22 P, Case C-604/22 and the limitation of the relative approach of the definition of 'personal data' by the ECJ. ([European law blog](#))

HvJ – ARREST – C-740/22 (Endemol Shine Finland) – 7 maart 2024 – Finland – ECLI:EU:C:2024:216 – geen conclusie – arrest

AVG – Mondelinge verstrekking door rechterlijke instantie van strafrechtelijke veroordelingen – Begrip ‚verwerking van persoonsgegevens’ – Recht van toegang van publiek tot officiële documenten – Bescherming persoonsgegevens – Verordening (EU) 2016/679

Het mondeling verstrekken van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of bestemd zijn om daarin te worden opgenomen, vormt een verwerking van persoonsgegevens die binnen de materiële werkingssfeer van de AVG valt. Dit is de uitkomst van een zaak die Endemol Shine Finland (hierna: Endemol) heeft aangespannen nadat zij bij een Finse rechtbank vergeefs mondeling had verzocht om informatie over aanhangige of afgesloten strafzaken tegen een natuurlijke persoon die deelneemt aan een door Endemol georganiseerde selectie. Endemol heeft tegen de afwijzing van haar mondelinge verzoek hoger beroep ingesteld en daarbij aangevoerd dat de mondelinge verstrekking van de door haar gevraagde informatie geen verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 4, punt 2, AVG vormt. De verwijzende rechter stelt hierover vragen en wijst erop dat de Finse wetgeving niet vereist dat de nationale bepalingen inzake de bescherming van persoonsgegevens worden nageleefd wanneer deze gegevens mondeling worden verstrekt. Het Hof wijst erop dat de AVG rechtstreeks van toepassing is en dat dus ook de mondelinge verstrekking van onderhavige strafrechtelijke gegevens van een natuurlijke persoon moet voldoen aan de eisen van de AVG. Dit heeft op grond van artikel 6 lid 1 onder e) en artikel 10 AVG tot gevolg dat deze gegevens niet mondeling aan eenieder kunnen worden verstrekt teneinde de toegang van het publiek tot officiële documenten te waarborgen, zonder dat de persoon die om verstrekking verzoekt hoeft aan te tonen dat hij een specifiek belang heeft bij het verkrijgen van die gegevens.

Hof: Artikel 2, lid 1, en artikel 4, punt 2, van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat het mondeling verstrekken van informatie over mogelijkerwijs aanhangige of afgesloten strafzaken tegen een natuurlijke persoon een verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 4, punt 2, van deze verordening vormt die binnen de materiële werkingssfeer van deze verordening valt voor zover deze informatie in een bestand is opgenomen of bestemd is om daarin te worden opgenomen.

De bepalingen van verordening 2016/679, met name artikel 6, lid 1, onder e), en artikel 10 ervan, staan eraan in de weg dat gegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen van een natuurlijke persoon die zijn opgenomen in een bestand dat door een rechterlijke instantie wordt bijgehouden, mondeling aan eenieder kunnen worden verstrekt teneinde de toegang van het publiek tot officiële documenten te waarborgen, zonder dat de persoon die om verstrekking verzoekt hoeft aan te tonen dat hij een specifiek belang heeft bij het verkrijgen van die gegevens, waarbij het in dit verband irrelevant is of laatstgenoemde persoon een handelsvennootschap dan wel een particulier is.

e HvJ EU over het mondeling verstrekken van (persoons)gegevens ([IT&Recht](#))

HvJ – ARREST – C-46/23 (Újpesti Polgármesteri Hivatal) – 14 maart 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:239 – persbericht – geen conclusie – arrest

AVG – Bevoegdheden toezichthoudende autoriteit – Recht op gegevenswissing – Verordening (EU) 2016/679

Het gemeentebestuur van Újpest heeft besloten financiële steun te verlenen aan inwoners die tot een categorie van personen behoorden die kwetsbaar waren geworden door de COVID-19-pandemie en die aan bepaalde voorwaarden voldeden om voor die steun in aanmerking te komen.

Het gemeentebestuur heeft via de Hongaarse schatkist en een overheidskantoor persoonsgegevens verkregen die nodig waren om na te gaan of er was voldaan aan de voorwaarden voor steun. Het ging

onder meer om de persoonsidentificatiegegevens en het socialezekerheidsnummer van natuurlijke personen. De Hongaarse schatkist en het overheidskantoor hebben de gevraagde gegevens verstrekt.

De Hongaarse toezichthoudende autoriteit heeft ambtshalve een onderzoek ingesteld naar de verwerking van persoonsgegevens die plaatsvond in het kader van het genoemde steunprogramma en geconcludeerd dat het gemeentebestuur verschillende bepalingen van de AVG (artikelen 5 en 14 alsook artikel 12, lid 1) had geschonden. Zij wees er met name op dat het gemeentebestuur de betrokkenen niet binnen een termijn van een maand op de hoogte had gesteld van de categorieën persoonsgegevens die in het kader van dat steunprogramma werden verwerkt, de doeleinden van de verwerking in kwestie of de wijze waarop die personen hun rechten in dat verband konden uitoefenen.

De Hongaarse toezichthoudende autoriteit heeft het gemeentebestuur krachtens artikel 58, lid gelast om de persoonsgegevens te wissen van de betrokkenen die volgens de door het overheidskantoor en de Hongaarse schatkist verstrekte informatie wel recht hadden op die steun, maar daar geen aanvraag voor hadden ingediend.

Het gemeentebestuur is daartegen opgekomen. Volgens het gemeentebestuur is de toezichthoudende autoriteit krachtens artikel 58, lid 2, onder d), AVG niet bevoegd om te gelasten dat persoonsgegevens worden gewist wanneer de betrokkene geen daartoe strekkend verzoek heeft ingediend in de zin van artikel 17 van die verordening.

Hongarije, Spanje, Oostenrijk, Polen, Portugal en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Het Hof volgt het standpunt van het gemeentebestuur niet. Een uitlegging van (artikel 58 lid 2 van) de AVG waarbij (voor het wissen van persoonsgegevens) wordt vereist dat de betrokkenen eerst een verzoek daartoe hebben ingediend, zou betekenen dat de verwerkingsverantwoordelijke, indien er geen verzoek is ingediend, de persoonsgegevens zou kunnen bewaren en onrechtmatig zou kunnen blijven verwerken. Een dergelijke uitlegging zou de doeltreffendheid van de door de AVG geboden bescherming ondermijnen.

Hof: Artikel 58, lid 2, onder d) en g), van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat, bij de uitoefening van de bevoegdheden tot het nemen van de in die bepalingen genoemde corrigerende maatregelen, de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker kan gelasten onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens te wissen, ook al heeft de betrokkene geen daartoe strekkend verzoek ingediend en het uit hoofde van artikel 17, lid 1, van die verordening aan hem toekomende recht niet uitgeoefend.

Artikel 58, lid 2, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegdheid van de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat om het wissen van onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens te gelasten, zowel betrekking kan hebben op bij de betrokkene verzamelde gegevens als op uit een andere bron afkomstige gegevens.

- 🇪🇺 Protection of personal data: the supervisory authority of a Member State may order the erasure of unlawfully processed data even in the absence of a prior request by the data subject (persbericht Curia)
- 🇪🇺 Toezichthoudende autoriteit is bevoegd verwijdering gegevens te bevelen (IT&Recht)
- 🇪🇺 EU-Hof: toezichthoudende autoriteit persoonsgegevens van een lidstaat kan ook zonder voorafgaand verzoek van betrokkene gelasten dat onrechtmatig verwerkte gegevens worden gewist (ECER)

HvJ – ARREST – C-61/22 (Landeshauptstadt Wiesbaden) – 21 maart 2024 – Grote Kamer – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:251– [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Paspoort – Beveiliging – Vingerafdrukken – Verplichting om een privacy impact assessment te verrichten – Ongeldigverklaring van verordening (EU) 2019/1157 – Handhaving gevolgen van ongeldig verklaarde verordening in de tijd - Artikel 21, lid 2, VWEU – Artikel 77, lid 3, VWEU – Verordening (EU) 2019/1157 – Artikel 3, lid 5, VWEU – Artikelen 7 en 8 Handvest EU – Verordening (EU) 2016/679

Verzoeker heeft in de stad Wiesbaden verzocht om afgifte van een nieuwe identiteitskaart omdat de elektronische chip van zijn oude kaart defect was. Hij wilde echter niet dat de nieuwe kaart zijn vingerafdrukken zou bevatten. De stad Wiesbaden heeft deze aanvraag om twee redenen afgewezen. Ten eerste heeft verzoeker geen recht op afgifte van een nieuwe identiteitskaart, aangezien hij reeds in het bezit was van een geldige identiteitskaart. Ten tweede is het sinds 2 augustus 2021 op grond van § 5, lid 9, PAuswG, waarbij artikel 3, lid 5, van verordening 2019/1157 is omgezet, hoe dan ook verplicht om twee vingerafdrukbeelden op te nemen in het opslagmedium van identiteitskaarten.

Verzoeker heeft beroep ingesteld teneinde de stad Wiesbaden te doen gelasten hem een identiteitskaart af te geven waarin zijn vingerafdrukbeelden niet zijn opgenomen.

Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of verordening 2019/1157 (betreffende, kort gezegd, de beveiliging van identiteitskaarten en verblijfsdocumenten) geheel of gedeeltelijk ongeldig is op grond dat zij, ten eerste, op een onjuiste rechtsgrondslag is vastgesteld: artikel 21, lid 2 VWEU inzake het vrij verkeer van de Unieburger, dat de gewone wetgevingsprocedure voorschrijft, i.p.v. artikel 77, lid 3 VWEU dat deel uitmaakt van het hoofdstuk ‘beleid inzake grenscontroles, asiel en immigratie’ en verwijst naar de bijzondere wetgevingsprocedure; ten tweede, op grond dat deze verordening artikel 35, lid 10, AVG (privacy impact assessment) schendt en, ten derde, de artikelen 7 en 8 van het Handvest (eerbiediging privéleven) schendt.

Had verordening 2019/1157, met name gelet op de uitdrukkelijke verwijzing naar identiteitskaarten in artikel 77, lid 3, VWEU en de oplossing die is toegepast in het arrest van 17 oktober 2013, Schwarz (291/12, EU:C:2013:670), moeten worden vastgesteld op grond van dat artikel 77, lid 3, en volgens de bijzondere wetgevingsprocedure waarin dat artikel voorziet en niet, zoals is gebeurd, op basis van artikel 21, lid 2, VWEU?

Duitsland, België, Polen, het EP, de Raad en de Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Volgens het Hof was artikel 35, lid 1, AVG, zoals blijkt uit het voorgaande, niet van toepassing bij de vaststelling van verordening 2019/1157, en kon deze vaststelling dan ook niet in strijd zijn met artikel 35, lid 10, AVG. Deze grond, kan dus niet leiden tot de ongeldigheid van verordening 2019/1157.

De beperking van de uitoefening van de door de artikelen 7 en 8 van het Handvest gewaarborgde rechten als gevolg van de opname van twee vingerafdrukken in het opslagmedium voor identiteitskaarten, is volgens het Hof niet in strijd met het evenredigheidsbeginsel, zodat deze grond niet kan leiden tot ongeldigheid van verordening 2019/1157.

Het Hof oordeelt, in afwijking van de conclusie van A-G Medina, dat verordening 2019/1157 wel ongeldig is voor zover zij is vastgesteld op grond van artikel 21, lid 2, VWEU. Uit het hoofddoel en de hoofdcomponenten van verordening 2019/1157 volgt dat deze behoort tot de handelingen die binnen de specifieke werkingssfeer van artikel 77, lid 3, VWEU vallen. Met het oog op de rechtszekerheid handhaaft het Hof de gevolgen van de bij dit arrest ongeldig verklaarde verordening voor een termijn van ten hoogste twee jaar, gelet op de ernstige negatieve gevolgen die de ongeldigverklaring met onmiddellijke ingang zou kunnen hebben voor een groot aantal burgers van de Unie.

Hof: Verordening (EU) 2019/1157 is ongeldig. De gevolgen van verordening 2019/1157 worden gehandhaafd totdat binnen een redelijke termijn van ten hoogste twee jaar te rekenen vanaf 1 januari

van het jaar volgend op de datum van uitspraak van het onderhavige arrest een nieuwe verordening in werking treedt die op artikel 77, lid 3, VWEU is gebaseerd en verordening 2019/1157 vervangt.

- 🇪🇺 De verplichting om in identiteitskaarten twee vingerafdrukken op te nemen is verenigbaar met de grondrechten op eerbiediging van het privéleven en bescherming van persoonsgegevens ([Curia](#))
- 🇪🇺 EU-Hof verklaart de EU-verordening inzake beveiliging van identiteitskaarten en verblijfsdocumenten ongeldig ([ECER](#))
- 🇪🇺 HvJ EU: Verplicht vingerafdrukken op ID-kaarten opnemen toegestaan ([IT&Recht](#))

NOOT – bij EHRM 12 september 2023, [Wieder en Guarnieri t. het VK](#)

Wieder and Guarnieri v UK: A Justifiably Expansive Approach to the Extraterritorial Application of the Right to Privacy in Surveillance Cases ([EJILtalk](#))

NOOT – bij EHRM 11 januari 2024, [Tena Arregui t. Spanje](#)

R. Cats en D.J.A. Vesters, Tena Arregui t. Spanje (EHRM, 42541/18) – De maatstaf van Bărbulescu geldt ook buiten arbeidsrelaties ([EHRC updates](#))

NOOT – bij HvJ 4 mei 2023, [C-300/21 \(Österreichische Post AG\)](#)

Non-Material Damages under the GDPR: What do we know so far? ([European law blog](#))

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one's image](#)

NRE 2024, nr. 4 (april)

Procesrecht HvJ

HvJ – CONCLUSIE – [C-224/23 P \(PBL en Abdelmouine/Commissie\)](#) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – [ECLI:EU:C:2024:267](#) – [conclusie](#)

Staatssteun – Vermeende steun ten gunste van Paris Saint-Germain FC – Begrip ,belanghebbende’ – Reikwijdte van het begrip ,belang’ van een persoon, onderneming of ondernemersvereniging – Noodzaak van een oorzakelijk verband tussen de belangen van deze partijen en de toekenning van steun – Verordening (EU) 2015/1589

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – [Kartal t. Turkije](#) – 26 maart 2024 – [54699/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0326JUD005469914](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Toegang tot de rechter – Ontslag rechter op basis van nieuwe wetgeving – Rechterlijke onafhankelijkheid – Artikel 6 lid 1 EVRM

Rechter is op basis van nieuwe wetgeving ontslagen van zijn (administratieve) functie als vicepresident, zonder dat hij dit in een gerechtelijke procedure heeft kunnen aanvechten. Het EHRM heeft de organisatie ‘Volunteer Jurists’ toestemming gegeven opmerkingen te maken (als derde partij). Zij wijzen erop dat klager ervan mocht uitgaan dat hij deze functie mocht blijven uitoefenen tot zijn pensioendatum, tenzij zich uitzonderlijke redenen voor beëindiging van de functie zouden voordoen. Het Hof overweegt dat de arbeidsverhouding van rechters met de Staat gezien moet worden in het licht van specifieke garanties die essentieel zijn voor rechterlijke onafhankelijkheid. De conclusie is dat inbreuk is gemaakt op de essentie van het recht van klager op toegang tot de rechter, terwijl daarvoor geen zwaarwegende redenen bestonden. Dus schending van artikel 6 lid 1 EVRM. Bij dit unanieme oordeel is een instemmende opinie gevoegd waarin rechter Koskelo nog aanverwante kwesties bespreekt.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – [Orhan Şahin t. Turkije](#) – 12 maart 2024 – [persbericht](#) – [arrest](#) – [48309/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0312JUD004830917](#)

Onmiddellijkheidsbeginsel en bruikbaarheid getuigenverklaringen na cassatie – Geen eerlijk proces – Schending artikel 6 EVRM

Klager is door het hof van Assisen van Doğubayazit tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor meerdere terroristische misdrijven. In eerste instantie werd zijn zaak behandeld door het hof van Assisen van Erzurum. Op zitting werd A.Y., een van de medeverdachten, als getuige gehoord. Hij had bij de politie in aanwezigheid van zijn advocaat belastende verklaringen over klager en de andere

medeverdachten afgelegd. Op zitting verklaarde de getuige zeer bang te zijn voor represailles. Hij handhaafde vervolgens zijn verklaringen ten aanzien van de medeverdachten, maar wijzigde tot tweemaal toe zijn verklaringen over klager. Het hof gebruikte desondanks de verklaringen afgelegd bij de politie, onder meer vanwege de indruk die de getuige op zitting had achtergelaten. Het hof veroordeelde klager vervolgens tot een tijdelijke gevangenisstraf voor lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie en sprak hem vrij van de overige feiten, omdat de vastgestelde gedragingen onvoldoende waren om te kwalificeren als de tenlastegelegde feiten. De aanklager gaat in cassatie en het arrest van het hof wordt vernietigd, waarbij het Hof van Cassatie concludeert dat klager schuldig was ten aanzien van de vrijgesproken feiten. Vervolgens wordt de zaak door het hof van Assisen van Doğubayazit behandeld. Klager stelt in Straatsburg dat hij geen eerlijk proces heeft gehad omdat het hof van Assisen van Doğubayazit klager heeft veroordeeld zonder getuige A.Y.- wiens verklaringen een sleutelrol speelden in de procedure- te horen.

Het EHRM behandelt de klacht in het licht van het algemene recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6, lid 1 van het Verdrag en oordeelt dat de nationale rechter de vereisten van het onmiddellijkheidsbeginsel niet in acht heeft genomen. Hierbij overweegt het EHRM onder meer dat het hof van Assisen van Doğubayazit klager heeft veroordeeld voor feiten waarvoor hij in eerste instantie was vrijgesproken en een zware straf heeft opgelegd. Deze veroordeling is voornamelijk gebaseerd op de verklaring van de getuige A.Y., die later delen van zijn belastende verklaring over klager heeft ingetrokken, zonder dat één van de rechters van de combinatie de getuige heeft gehoord of aan eerdere fasen van de procedure tegen klager heeft deelgenomen. Het verzoek om de getuige te horen, is afgewezen omdat dit niet van belang werd geacht voor de uitkomst van de strafzaak. Evenmin zijn er procedurele waarborgen genomen. In tegendeel. Het EHRM stelt met bezorgdheid vast dat het hof van Assisen van Doğubayazit in zijn uitspraak de motivering van het hof van Assisen van Erzurum bijna letterlijk heeft overgenomen, met inbegrip van de overwegingen over de geloofwaardigheid van de getuige A.Y.. Bij de bewezenverklaring van de feiten waarvoor in eerste instantie was vrijgesproken, is daarnaast gebruik gemaakt van de exacte bewoordingen die het Hof van Cassatie (dat naar het oordeel van het EHRM zijn eigen uitleg heeft gegeven aan de bewijsmiddelen) heeft gebruikt om de eerdere uitspraak tegen klager te vernietigen. Het EHRM merkt daarnaast op dat het belang van het onmiddellijkheidsbeginsel nog eens wordt bevestigd door het verschil in beoordeling tussen de rechters die de getuige wél gehoord hebben en de rechters die dat niet hebben gedaan. De enige rechter van het hof van Assisen van Erzurum die de getuige zelf heeft gehoord, oordeelde (in een dissenting opinion) dat klager van alle tenlastegelegde feiten moest worden vrijgesproken. Het summiere karakter van het onderzoek naar betrouwbaarheid van de verklaringen door het hof van Assisen van Doğubayazit en de beschikbaarheid van afschriften van eerder afgelegde verklaringen waren onvoldoende om als compensatie voor de beperking van de verdedigingsrechten van klager te dienen. Dit levert een schending op van artikel 6, lid 1, EVRM.

EHRM – ARREST – Leka t. Albanië – 5 maart 2024 – 60569/09 – ECLI:CE:ECHR:2024:0305JUD006056909 – persbericht – arrest

Leka is tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld wegens moord en poging tot moord. Volgens klager zijn in het vooronderzoek en in de procedure verschillende rechten waaronder het recht op een eerlijk proces geschonden. Het EHRM wijst alle klachten af. Het inzetten van een identiteitsparade leverde in de omstandigheden van het geval geen schending van artikel 6 EVRM op, net zomin als het wijzigen van de tenlastelegging. Er zijn weliswaar wat onzorgvuldigheden geweest (geen advocaat bij het politieverhoor), maar die leiden er niet toe dat de procedure als geheel oneerlijk is. (Bron: [EHCR updates](#))

OVERIG

Raad en Europees Parlement sluiten akkoord over voorstel inzake de overdracht van strafvervolgung tussen de EU-lidstaten ([ECER](#))

EHRM factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Psychiatrie

EHRM – ARREST – V.l. t. Moldavië – 26 maart 2024 – [38963/18](#) – ECLI:CE:ECHR:2024:0326JUD003896318 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Onvrijwillige plaatsing van weeskind in psychiatrisch ziekenhuis – Artikelen 3, 13 en 14 EVRM, Schending

Klager is een Moldaviër. Deze zaak betreft de onvrijwillige plaatsing van klager, een weeskind die onder toezicht van de staat stond, in een psychiatrisch ziekenhuis omdat hij een lichte verstandelijke beperking zou hebben. De opname zou in eerste instantie drie weken duren, maar klager werd daar uiteindelijk voor vier maanden achtergelaten zonder dat er iemand op bezoek kwam of hem kwam halen. Klager werd gedurende de periode van zijn opname behandeld met antipsychotica en neuroleptica.

Klager beweerde dat zijn plaatsing in het psychiatrische ziekenhuis en medische behandeling, samen met de omstandigheden in het ziekenhuis en het gedrag van het medisch personeel en andere patiënten, neerkwamen op een behandeling die in strijd is met artikel 3 EVRM. Hij klaagde dat het onderzoek naar zijn beschuldigingen niet effectief was geweest en stelde dat de sociale stigma en discriminatie tegen mensen met psychosociale beperkingen en een gebrek aan alternatieve zorgoplossingen hiervoor verantwoordelijk waren.

Het hof oordeelt dat de nationale autoriteiten hebben nagelaten de omstandigheden te onderzoeken waarin klager in het psychiatrisch ziekenhuis was geplaatst, of de relevante wettelijke waarborgen met betrekking tot onvrijwillige plaatsing en psychiatrische behandeling waren gerespecteerd, en of er überhaupt rechtvaardiging was geweest voor de klinische behandeling. Zij hebben niet geprobeerd op te helderen wat voor impact de behandeling met neuroleptica en antipsychotica op hem hadden gehad, noch of die behandeling medisch gezien gerechtvaardigd was of dat het simpelweg als chemische dwangmiddel was gebruikt. Bovendien hield het onderzoek van de autoriteiten geen rekening met de kwetsbaarheid van klager, zijn leeftijd of de aspecten van zijn klachten met betrekking tot zijn beperking. Het hof oordeelt dat er sprake is van een schending van artikel 3 EVRM.

Het hof oordeelt daarnaast dat het bestaande Moldavische juridische kader tekortschoot aan de positieve verplichting van de staat om een effectief systeem op te zetten en toe te passen dat bescherming biedt aan personen met een verstandelijke beperking in het algemeen, en aan kinderen zonder ouderlijke zorg in het bijzonder. Het hof concludeert daarom dat er sprake is van een schending van artikel 3 EVRM voor de onvrijwillige plaatsing en behandeling van klager in een psychiatrisch ziekenhuis.

Met inachtneming dat de zaak een systematisch probleem aan het licht brengt, bepaalt het hof dat het aan de Republiek Moldavië was om algemene maatregelen te nemen om de problemen die aan de basis lagen van de vastgestelde schendingen op te lossen en om te voorkomen dat soortgelijke schendingen zich in de toekomst zouden voordoen.

In deze zaak was er ook sprake van een schending van de artikelen 14 EVRM en 13 EVRM, in samenhang met artikel 3 EVRM.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – Kartal t. Turkije – 26 maart 2024 – 54699/14 – ECLI:CE:ECHR:2024:0326JUD005469914 – persbericht – arrest

Toegang tot de rechter – Ontslag rechter op basis van nieuwe wetgeving – Rechterlijke onafhankelijkheid – Artikel 6 lid 1 EVRM

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces, civiel

NOOT – bij HvJ 21 december 2023, C-718/21 (Krajowa Rada Sądownictwa)

The very essence or mere appearances? Judgment of the CJEU in the case of Krajowa Rada Sądownictwa (Johan Callewaert)

OVERIG

- Governments Continue Weakening Democratic Oversight in 2023: Press Release (liberties)
- Op-Ed: In The EU, Continued Rule Of Law Backsliding Keeps Weakening Our Democracies (liberties)
- Tweede internetconsultatie Staatscommissie rechtsstaat (NJB)
- The Spanish Amnesty, the Conflict with Catalonia, and the Rule of Law (Verfassungsblog)

WIKI

- Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM factsheets en guides

- Independence of the justice system

Sport

OVERIG

FIFA Transfer System Rules in front of the Court (Verfassungsblog)

In the pending Diarra case (C-650/22), the validity of the FIFA transfer system is at stake. (...) This blog post explores Diarra from a competition law perspective.

Staatssteun

HvJ – ARREST – C-558/22 (Fallimento Esperia) – 7 maart 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:209 – geen conclusie – arrest

Hernieuwbare energiebronnen – Verhandelbare groenestroomcertificaten – Nationale steunregeling – Invoer van elektriciteit die in een andere lidstaat uit hernieuwbare bronnen is geproduceerd – Staatssteun – Vrij verkeer van goederen – Artikelen 107 en 108 VWEU – Richtlijn 2001/77/EG – Richtlijn 2009/28/EG

Samenvatting onder: Energiemarkt

HvJ – CONCLUSIE – C-224/23 P (PBL en Abdelmouine/Commissie) – 21 maart 2024 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2024:267 – conclusie

Staatssteun – Vermeende steun ten gunste van Paris Saint-Germain FC – Begrip ‚belanghebbende’ – Reikwijdte van het begrip ‚belang’ van een persoon, onderneming of ondernemersvereniging – Noodzaak van een oorzakelijk verband tussen de belangen van deze partijen en de toekenning van steun – Verordening (EU) 2015/1589

Abdelmouine is een fan van FC Barcelona en *socio* (lid) van deze voetbalclub. Samen met *Penya Barça Lyon „Plus que des supporters”* (hierna: „PBL”), een Franse vereniging van fans van FC Barcelona, heeft hij bij de Europese Commissie een klacht ingediend wegens vermeende onrechtmatige staatssteun van Frankrijk in de vorm van de niet-handhaving van bepaalde regels inzake financiële fair play van de UEFA. Door deze niet-handhaving was Paris Saint-Germain FC volgens hem in staat geweest om de voetballer Lionel Messi van FC Barcelona te contracteren.

Volgens de Commissie, en later ook het Gerecht in zaak T-538/21, heeft Abdelmouine niet de status van „belanghebbende” in de zin van de procedureverordening en kon zijn correspondentie niet als een „formele klacht” worden behandeld.

De A-G gaat in op het begrip „belanghebbende”. Volgens de A-G gaat het niet om het soort belang dat in het geding is, maar veeleer het vereiste dat dit belang moet zijn geraakt. Met andere woorden, de vraag is of er een oorzakelijk verband kan worden vastgesteld tussen de betrokken steunmaatregel en de gevolgen voor het belang – of de belangen – van de natuurlijke of rechtspersoon. Dat is volgens de A-G niet het geval. Het Gerecht heeft niet blijkt gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat Abdelmouine geen „belanghebbende” is in de zin van artikel 24, lid 2, van de procedureverordening.

A-G geeft het Hof in overweging: het derde en het vierde middel ongegrond te verklaren.

Strafrecht

NOOT – bij EHRM 28 november 2023, Krachunova t. Bulgarije

Krachunova v. Bulgaria: New Positive Obligation under Article 4 ECHR to Compensate Victims of Human Trafficking for Pecuniary Damages (Strasbourg observers)

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Terrorisme en witwassen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-81/24 \(Jenec\)](#), verwijzing uit Slovenië over weigering openen bankrekening door bank, OFAC-lijst en voorkomen van terrorisme en witwassen

Toegang tot documenten

EHRM – ARREST – [Sieć Obywatelska Watchdog Polska t. Polen](#) – 21 maart 2024 – 10103/20 – [ECLI:CE:ECHR:2024:0321JUD001010320](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Inzage in agenda van president van het Hof – Openbaarheid van informatie – Publiek belang – Artikel 10 EVRM – Schending

In deze zaak staat het debat omtrent de onpartijdigheid van het Poolse Constitutionele Hof centraal. In Poolse media werd gespeculeerd dat de minister, die strafrechtelijk werd vervolgd voor het Constitutionele Hof, ontmoetingen zou hebben gehad met rechters van datzelfde Hof. Klager, een NGO, vroeg daarom inzage in de agenda's van de (vice-)president van het Hof, maar kreeg deze niet.

Het EHRM oordeelt dat het niet verstrekken van deze informatie in strijd is met de vrijheid van meningsuiting, omdat dit – gegeven het debat en de politieke context – informatie van publiek belang is. Polen stelt dat deze inbreuk gerechtvaardigd is, omdat de informatie 'niet publiek' is. Het EHRM oordeelt dat dat geen voldoende rechtvaardiging is, waardoor Polen in strijd heeft gehandeld met het recht van de NGO om informatie te ontvangen en door te geven en daarmee art. 10 EVRM heeft geschonden.

HvJ – ARREST – [C-588/21 P \(Public.Resource.Org. en Right to Know / Commissie e.a.\)](#) – 5 maart 2024 – [Grote Kamer](#) – [ECLI:EU:C:2024:201](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Hogere voorziening – Toegang tot documenten van de instellingen EU – Technische normen veiligheid van speelgoed – Rechtsstaatbeginsel – Verordening (EG) nr. 1049/2001

In 2019 heeft de Europese Commissie het verzoek van twee non-profitorganisaties om toegang tot door het Europees Comité voor Normalisatie (CEN) vastgestelde geharmoniseerde technische normen voor de veiligheid van speelgoed afgewezen. De Commissie heeft zich daarbij gebaseerd op de in de Eurowob vervatte weigeringsgrond inzake de bescherming van commerciële belangen van een

natuurlijke of rechtspersoon, met inbegrip van intellectuele eigendom. In 2021 heeft het Gerecht deze afwijzing bekrachtigd, maar in hogere voorziening stelt het Hof vast dat er een hoger openbaar belang bestaat (in de zin van artikel 4 lid 2 laatste zinsnede van de Eurowob) dat openbaarmaking gebiedt van de geharmoniseerde normen voor de veiligheid van speelgoed. Wegens de rechtsgevolgen van deze normen maken zij immers deel uit van het Unierecht. Het Hof overweegt onder meer dat artikel 2 VEU bepaalt dat de Unie is gegrondvest op het rechtsstaatbeginsel, dat vereist dat alle natuurlijke en rechtspersonen van de Unie vrije toegang hebben tot het Unierecht en dat justitiabelen ondubbelzinnig hun rechten en verplichtingen kunnen kennen. Deze vrije toegang moet in het bijzonder eenieder voor wie de door een wet geboden bescherming geldt in staat stellen om binnen de door het recht gestelde grenzen na te gaan of de adressaten van de in deze wet vastgelegde regels die regels daadwerkelijk naleven. Het Hof heeft daarom het arrest van het Gerecht vernietigd en het besluit van de Commissie nietig verklaard.

Het Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut (NEN), is samen met normalisatie instituten uit andere lidstaten interveniënt.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-185/19 wordt vernietigd. Besluit C(2019) 639 final van de Commissie van 22 januari 2019 wordt nietig verklaard. (...)

- 📌 Europese geharmoniseerde technische normen voor de veiligheid van speelgoed moeten toegankelijk zijn voor burgers van de Unie ([persbericht Curia](#))
- 📌 EU-Hof: Europese geharmoniseerde technische normen voor de veiligheid van speelgoed moeten toegankelijk zijn voor burgers van de Unie ([ECER](#))
- 📌 Toegang tot Europese geharmoniseerde technische normen is van hoger belang dan het auteursrecht ([Boek9](#))
- 📌 The Fall of The Great Paywall for EU Harmonised Standards ([Verfassungsblog](#))

GERECHT EU – ARREST – T-682/21 en T 683/21 (ClientEarth/Raad en Leino-Sandberg/Raad) – 13 maart 2024 – ECLI:EU:T:2024:165 – arrest

Toegang tot documenten – Voorstel van Commissie tot wijziging Verordening (EG) nr. 1367/2006 – Advies juridische dienst van de Raad – Advies Comité van Aarhus – Gedeeltelijke weigering toegang te verlenen – Verordening (EG) nr. 1049/2001

Verzoekers, ClientEarth AISBL en mevrouw Päivi Leino-Sandberg, komen op tegen de weigering van de Raad om toegang te verlenen tot bepaalde documenten met o.a. een advies van de juridische dienst van de Raad.

Het Gerecht vernietigt de besluiten waarbij de gedeeltelijke toegang tot document 8721/21 door ClientEarth AISBL en mevrouw Päivi Leino-Sandberg werd geweigerd. De Raad heeft niet voldoende uitleg gegeven over het risico waarop hij zich baseerde met betrekking tot de internationale betrekkingen van de Europese Unie en de andere partijen bij het Verdrag van Aarhus. In deze omstandigheden kunnen verzoeksters terecht stellen dat de Raad in de litigieuze besluiten een kennelijke beoordelingsfout heeft gemaakt door zijn redenering te baseren op artikel 4, lid 1, onder a), derde streepje, van verordening nr. 1049/2001.

Verkiezingen en kiesrecht

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

On the Threshold to a new electoral law: The Bundesverfassungsgericht's Decision on Electoral Thresholds ([European law blog](#))

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2024/900 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 betreffende transparantie en gerichte politieke reclame, [PB L, 2024/900, 20.3.2024](#) - (ECER)

OVERIG

- Das Parteiverbot in Deutschland und Europa ([Verfassungsblog](#))
- Party Bans and Populism in Europe (Verfassungsblog)
- As Good as It Gets (Verfassungsblog)
Contrasting the constitutional limitations on the freedom to establish political parties in Italy and Germany brings out two quite different conceptions of militant democracy: one is particularistic, retrospective, and provisional – preoccupied with the transition to democracy; the other is universalistic, prospective, and enduring – concerned with the degeneration of democracy. The Portuguese Constitution, true to its eclectic character and multiple influences, steers a seemingly middle course between these polar options.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – ARREST – [C-582/22 \(Die Länderbahn\)](#) – 7 maart 2024 – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:213](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Europese spoorwegruimte – Toegang tot spoorweginfrastructuur – Heffing van gebruiksrechten – Bevoegdheden nationale toezichthoudende instantie voor spoorwegsector – Bevoegdheid om ongeldigheid ex tunc vast te stellen en terugbetaling van de rechten te gelasten – Richtlijn 2012/34/EU

Verzoeksters zijn spoorwegondernemingen. Zij gebruiken het net van de belanghebbende partij, DB Netz AG. Voor het gebruik van haar net heft zij rechten. De spoorwegondernemingen hebben de toezichthoudende instantie tevergeefs verzocht de infrastructuurbeheerder te gelasten om gebruiksrechten die volgens hen ten onrechte zijn geheven, terug te betalen. Verweerster is de Duitse toezichthoudende instantie. Verzoeksters vorderen in het kader van een beroepsprocedure dat verweerster de rechtmatigheid van oude gebruiksrechten die door de belanghebbende partij zijn geheven, achteraf toetst. De vraag is o.a. of het mogelijk is om oude rechten die werden geheven voor het gebruik van het spoorweginfrastructuur van de belanghebbende partij, achteraf te toetsen.

Litouwen, Oostenrijk, Duitsland, Polen, Noorwegen en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 56, leden 1, 6 en 9, van richtlijn 2012/34/EU verzet zich tegen een regeling van een lidstaat die elke bevoegdheid van de met een verzoek krachtens artikel 56, lid 1, aangezochte toezichthoudende instantie uitsluit om de rechtmatigheid na te gaan van infrastructuurgebruiksrechten waarvan het toepassingsstijdvak voorbij is en om de ongeldigheid ervan met werking ex tunc vast te stellen.

Artikel 56, lid 9, van richtlijn 2012/34 vereist niet dat de toezichthoudende instantie zelf de terugbetaling van de infrastructuurgebruiksrechten kan gelasten wanneer het nationale recht deze bevoegdheid toekent aan de civiele rechter, mits daarbij de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid in acht worden genomen.

HvJ – ARREST – [C-90/22 \(Gjensidige\)](#) – 21 maart 2024 – Litouwen – [ECLI:EU:C:2024:252](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Weigering een beslissing te erkennen – Niet-exclusief forumkeuzebeding– Begrip openbare orde – CMR-Verdrag (internationaal vervoer van goederen over de weg) – Verordening (EU) nr. 1215/2012

Samenvatting onder: [IPR](#)

HvJ – ARREST – [C-703/22 \(CBR\)](#) – 21 maart 2024 – Nederland – [ABRvS](#) – [ECLI:EU:C:2024:261](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Rijbewijs – Voorwaarden voor afgifte of verlenging – Minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid – Gezichtsvermogen – Evenredigheidsbeginsel – Richtlijn 2006/126/EG – Artikel 15 Handvest EU

Appellant heeft een beperkt horizontaal gezichtsveld. Hij heeft de aandoening 'hemianopsie'. Op 11 juli 2007 heeft appellant zijn rijbewijs gehaald voor het besturen van vrachtwagens. Hij is bij het transportbedrijf van zijn vader gaan werken als beroepschauffeur. Dat beroep heeft hij ruim tien jaar uitgeoefend. Bij Richtlijn 2009/113/EG is in 2009 de minimumnorm in punt 6.4 van bijlage III van de Rijbewijsrichtlijn, in werking getreden. In het kader van de aanvraag voor een verlenging van zijn rijbewijs in 2016 vond het CBR een Verklaring van geschiktheid nodig. Appellant is onderzocht door een oogarts. Ondanks het positieve advies van de oogarts heeft het CBR de Verklaring van geschiktheid geweigerd. De reden voor deze weigering is het beperkte gezichtsveld van appellant. Het CBR heeft daaraan ten grondslag gelegd dat appellant niet voldoet aan de minimumnorm in paragraaf 3.3, onder b, van de Regeling eisen geschiktheid 2000. Hierin staat dat het binoculaire horizontale gezichtsveld minimaal 160 graden moet zijn om de Verklaring van geschiktheid te krijgen. Volgens het CBR mag niet van deze eis worden afgeweken. Appellant komt in hoger beroep en beroept zich op drie rapporten van verschillende artsen die hem geschikt achten om een vrachtwagen te besturen. Hij voert aan dat hij de beperking in het gezichtsveld al sinds zeer jonge leeftijd heeft en deze volledig heeft gecompenseerd door middel van kijkgedrag en hoofdbewegingen. De verwijzende rechter (de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State) ziet zich geconfronteerd met de vraag of de appellant ondanks dat hij in medisch opzicht niet voldoet aan de Unierechtelijk voorgeschreven minimumnorm voor een horizontaal gezichtsveld met beide ogen, de appellant desalniettemin geschikt moet worden geacht om de betrokken voertuigen te besturen omdat hij de beperking van zijn horizontale gezichtsveld compenseert. Verder rijst de vraag of er bij besluitvorming over de verlenging van het rijbewijs ruimte bestaat voor toepassing van het evenredigheidsbeginsel, mede gelet op artikel 15 van het Handvest, waarin is bepaald dat eenieder het recht heeft om te werken en een vrijelijk gekozen of aanvaard beroep uit te oefenen.

Het Hof oordeelt dat genoemde bepaling geen uitlegging toelaat op grond waarvan in een concreet geval kan worden afgeweken van deze duidelijke regel waarin die minimumwaarde wordt opgelegd.

Hof: Punt 6.4 van bijlage III bij richtlijn 2006/126/EG gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel en artikel 15 Handvest EU staat eraan in de weg dat, in een concreet geval, een persoon die in medisch

opzicht niet voldoet aan het daarin gestelde vereiste dat voor bestuurders van groep 2 (...) het horizontale gezichtsveld van beide ogen niet minder dan 160° mag zijn, toch kan worden geacht aan dit vereiste te voldoen omdat hij volgens verschillende medische deskundigen feitelijk geschikt is om een motorvoertuig van een van deze categorieën te besturen.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-771/22 en C-45/23 (HDI Global SE) – 7 maart 2024 – A-G Medina – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:218 – conclusie

Pakketreizen – COVID-19 – Annulering reis – Bescherming van reizigers bij insolventie van reisorganisatoren – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – Richtlijn (EU) 2015/2302

Samenvatting onder: consumenten

REGELGEVING

Politiek akkoord over grensoverschrijdende verkeersveiligheid bereikt (ECER)

OVERIG

- Europese Commissie stuurt Nederland aanmaning inzake aanbestedingsplichten openbaar vervoer per spoor (ECER)
- Politiek akkoord bereikt over voorstel tot herziening van de richtlijn grensoverschrijdende informatie-uitwisseling over verkeersovertredingen (ECER)

Verzekeringen

HvJ – CONCLUSIE – C-86/23 (HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung) – Allgemeine Versicherung II – A-G Szpunar – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:242 – conclusie

Rome II verordening – Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Toepasselijk recht – Recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen – Verzekering wettelijke aansprakelijkheid motorrijtuigen – Verkeersongeval – Rechten op schadevergoeding van de familieleden van de overledene – Billijkheidsbeginsel bij de vergoeding van immateriële schade – Beoordelingscriteria – Bepalingen van bijzonder dwingend recht – Verordening (EG) nr. 864/2007

Samenvatting onder: IPR

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-18/24 (NOVIS), verwijzing uit Tsjechië over informatieplicht van verzekeraars

Vrij verkeer

HvJ – ARREST – C-558/22 (Fallimento Esperia) – 7 maart 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:209 – geen conclusie – arrest

Hernieuwbare energiebronnen – Verhandelbare groenestroomcertificaten – Nationale steunregeling – Invoer van elektriciteit die in een andere lidstaat uit hernieuwbare bronnen is geproduceerd – Staatssteun – Vrij verkeer van goederen – Artikelen 107 en 108 VWEU – Richtlijn 2001/77/EG – Richtlijn 2009/28/EG

Samenvatting onder: Energiemarkt

HvJ – CONCLUSIE – C-585/22 (Staatssecretaris van Financiën – 14 maart 2024 – A-G Emiliou – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:238 – conclusie

Vennootschapsbelasting – Groepsinterne grensoverschrijdende lening – Geen mogelijkheid om rente over leenschuld af te trekken van de belastbare winst – Kunstmatige constructie – Begrip – Evenredigheid – Vrijheid van vestiging – Artikel 49 VWEU

Samenvatting onder: Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – CONCLUSIE – C-39/23 (Keva) – 21 maart 2024 – A-G Collins – Zweden – ECLI:EU:C:2024:265 – conclusie

Vrij verkeer van kapitaal – Belasting van aan openbare pensioenfondsen uitgekeerde dividenden – Bronbelasting op dividenduitkeringen aan niet-ingezeten pensioenfondsen – Verschil in behandeling – Objectieve vergelijkbaarheid – Artikel 63 VWEU – Artikel 65 VWEU

Samenvatting onder: Belastingen

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – Almeida Arroja t. Portugal – 19 maart 2023 – 47238/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:0319JUD004723819 – persbericht – arrest

Veroordeling voor gedane uitspraken in televisie-uitzending disproportioneel – Schending artikel 10 EVRM

Klager, een Portugees onderdaan, is in 2018 in Portugal strafrechtelijk veroordeeld voor zware laster en belediging van een rechtspersoon. Klager had tijdens een televisie-uitzending in Portugal uitspraken gedaan waarin hij impliceerde dat een juridisch advies van een advocatenkantoor, waarvan de directeur een bekend politicus en lid van het Europees Parlement was, was ingegeven door politieke belangen. Deze veroordeling hield in hoger beroep stand.

Het hof overweegt dat deze veroordeling van klager disproportioneel is. De gedane uitspraken maken deel uit van een brede kritiek op de banden tussen de politiek en openbaar bestuur, als zodanig betreft het geen feitelijke verklaringen. Dit heeft tot gevolg dat de veroordeling (en de opgelegde straf) een

“chilling effect” konden hebben op het recht van vrijheid van meningsuiting. De veroordeling is in dit geval dan ook onevenredig en levert een schending van artikel 10 EVRM op.

EHRM – ARREST – [Sieć Obywatelska Watchdog Polska t. Polen](#) – 21 maart 2024 – [10103/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0321JUD001010320](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Inzage in agenda van president van het Hof – Openbaarheid van informatie – Publiek belang – Artikel 10 EVRM – Schending

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

EHRM – ARREST – [Parıldak t. Turkije](#) – 19 maart 2024 – [66375/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0319JUD006637517](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Veroordeling criticus van regering – Vermeende aanhanger van terroristische organisatie – Voorlopige hechtenis – Onvoldoende verdenking van plegen strafbaar feit – Vrijheid van meningsuiting – Schending van artikelen 5 en 10 EVRM

Klaagster werkte van 2012 tot 2016 naast haar rechtenstudie als juridisch columnist voor een krant die door de autoriteiten is bestempeld als onderdeel van de beweging van dissident Gülen. In 2016 is de krant door de overheid opgeheven. In augustus van dat jaar kwam er bij de autoriteiten een anonieme tip binnen dat klaagster informatie doorspeelde naar “Fuat Avni” – een anoniem twitteraccount dat onthullingen deed over onrechtmatigheden binnen de overheid – en klaar stond om na haar laatste tentamens te vluchten. Klaagster is de volgende dag aangehouden en door de rechtbank in voorlopige hechtenis geplaatst op verdenking van lidmaatschap van een terroristische organisatie. In 2017 is klaagster veroordeeld tot 7,5 jaar cel. De aan de voorlopige hechtenis ten grondslag gelegde verdenking is gebaseerd op het gebruik van een geëncrypteerde app, haar berichten op sociale media en een anonieme tip dat zij privéberichten had uitgewisseld met Fuat Avni. Ook gedurende het proces in hoger beroep bleef zijn in voorlopige hechtenis. De uitspraak is inmiddels onherroepelijk.

Naar het oordeel van het EHRM levert het bevel tot voorlopige hechtenis een aantal schendingen op van het EHRM. Zo zijn artikel 5, lid 1 onder c) en artikel 5, lid 3 geschonden, omdat er onvoldoende bewijs was om van een ‘redelijke verdenking’ te spreken. De voorlopige hechtenis vormt voorts een beperking van klaagster om haar vrijheid van meningsuiting uit te oefenen. Dit heeft ook onvermijdelijk een ontmoedigend effect voor anderen. Een dergelijke beslissing zorgt voor intimidatie van burgers en het muilkorven van de meningsuiting van afwijkende stemmen. Daarmee is ook artikel 10 EVRM geschonden.

NOOT – bij EHRM 9 januari 2024, [Ramadan t. Frankrijk](#)

Ramadan v. France: You shall not name your accuser in vain ([Strasbourg observers](#))

Raad

- Anti-SLAPP: Final green light for EU law protecting journalists and human rights defenders ([Raad](#))

- European Media Freedom Act: Council adopts new rules to protect journalists and media providers ([Raad](#))

OVERIG

Restrictions On Peaceful Protest Intensified: Trend Analysis ([liberties](#))

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

EHRM – ARREST – Fédération der Aleviten Gemeinden in Österreich t. Oostenrijk – 5 maart 2024 – [64220/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0305JUD006422019](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Weigering registratie koepelorganisatie van meerdere Alevitische religieuze organisaties – Schending artikel 9 EVRM

De zaak gaat over de weigering door de federale minister van onderwijs, kunst en cultuur om klagster (een koepelorganisatie van meerdere Alevitische religieuze organisaties) te registreren als religieuze gemeenschap. Klagster had contact met vertegenwoordigers van het ministerie met het doel om geregistreerd te worden als religieuze gemeenschap. Terwijl klagster contact had met de vertegenwoordigers, heeft een van de organisaties die was aangesloten bij de organisatie van klagster zelf een aanvraag bij de minister ingediend om te worden erkend als religieuze gemeenschap. Klagster heeft vervolgens ook een aanvraag ingediend. De minister heeft de aanvraag van klagster afgewezen en de andere aanvraag toegewezen. In de beroepsprocedure heeft het constitutionele hof het besluit van de minister vernietigd. Vervolgens heeft de minister een nieuw besluit genomen waarin de aanvraag van klagster opnieuw is afgewezen. Ook de door klagster ingestelde beroepsprocedure en het hoger beroep is afgewezen.

In wetgeving is bepaald wanneer religieuze organisaties een speciale status kunnen krijgen, waaraan ook bepaalde voorrechten voor de organisaties zijn verbonden. Alle religieuze groeperingen moeten een eerlijke kans krijgen om de speciale status te krijgen en de criteria voor de verkrijging van die speciale status dienen op een non-discriminatoire wijze te worden toegepast. De weigering om klagster te registreren als religieuze gemeenschap is een beperking op het grondrecht. De beperking is echter voorzien bij wet en was ook toegankelijk en voorzienbaar voor klagster.

Ten aanzien van de vraag in hoeverre de beperking noodzakelijk was in een democratische samenleving ter bescherming van de openbare orde en ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen, constateert het Hof dat de door de staat aangevoerde redenen niet voldoende en niet voldoende relevant zijn om een inmenging te rechtvaardigen. Het Hof is van mening dat de beroepsrechter in zijn beslissing niet voldoende heeft gemotiveerd dat de afwijzing noodzakelijk was ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Verder heeft de beroepsrechter aangegeven dat de statuten van klagster verschillende keren gewijzigd zijn met het oog op de verkrijging van de speciale status en er geen groot verschil is tussen de statuten van klagster en de statuten van de

andere organisatie, die wel is geregistreerd. Volgens het Hof is de redenering van de rechter moeilijk te volgen, mede omdat de religieuze doctrines van beide organisaties niet sterk verschillen en de ene organisatie wel kon worden geregistreerd en de organisatie van klagster niet. Tevens speelt een rol dat klagster al langere tijd in gesprek was met vertegenwoordigers van het ministerie om te worden geregistreerd. Deze feiten kwamen niet voldoende aan de orde in de beroepsprocedure en ook niet in het besluit tot afwijzing. Het Hof concludeert dan ook dat er sprake is van een schending van artikel 9 EVRM.

Rechter Vehabović heeft een *dissenting opinion*.

 [EHRC updates](#)

EHRM – ARREST – Association of People of Silesian Nationality (in liquidation) t. Polen – 14 maart 2024 – [26821/17](#) – ECLI:CE:ECHR:2024:0314JUD002682117 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Silezie/Polen – Vrijheid van vereniging – Vrijheid van vergadering – Schending artikel 11 EVRM

Silezië was een historische regio die nu deel uitmaakt van Polen. In 2011 identificeerden ruim een half miljoen Polen zich nog als Pools en Silezisch. Daarop is in 2011 een vereniging opgericht, waarvan de Engelse vertaling is: “Association of People of Silesian Nationality”, met volgens de statuten als doel (o.a.) het versterken van het nationale bewustzijn van de Sileziërs, het versterken van Silezische cultuur en het verspreiden van kennis over Silezië. In 2015 is de vereniging verboden. De naam van de organisatie en de statuten waren volgens de Poolse rechter misleidend, omdat daardoor het idee kon ontstaan dat er juridisch gezien een Silezische natie bestond. Het erkennen van een Silezische nationaliteit zou de eenheid en integriteit van Polen kunnen verzwakken. Ondanks de uitspraak van de rechter weigerde de vereniging de naam en de statuten aan te passen, zodat die uiteindelijk werd ontbonden.

Het EHRM oordeelt dat artikel 11 EVRM is geschonden. De vrijheid van vereniging is niet absoluut en mag beperkt worden, maar alleen als blijkt dat instituties van de staat of de rechten en vrijheden van anderen in gevaar komen. Daarbij zijn niet alleen de statuten van belang, maar ook de daadwerkelijke gedragingen van de leden van een organisatie. In de onderhavige zaak is er een inbreuk gemaakt op de vrijheid van vergadering door de vereniging te verbieden. Het verbod was bij wet voorzien. Echter was voor het ontbinden van de vereniging geen ‘*pressing social need*’. Niet is gebleken dat de leden enige illegale of antidemocratische handelingen hebben verricht. Ook is niet gebleken dat het in de naam en statuten noemen van een ‘Silezische nationaliteit’ een bedreiging van de openbare orde of de democratische samenleving oplevert. De redenen die de nationale autoriteiten hebben gegeven voor het ontbinden van de vereniging zijn dus onvoldoende.

EHRM – BESLISSING – Viard-Seifert e.a. t. Frankrijk – 6 maart 2024 – [persbericht](#)

Actievoerders tegen aanleg snelweg A69 – Bezetten van bomen ter voorkoming van kap – Verzoek om voorlopige maatregelen te nemen afgewezen door het Hof – Artikel 39 Procedureregels – Artikel 3 EVRM

Samenvatting onder: [Milieu en natuur](#)

Wapens

HvJ – ARREST – C-234/21 (Actieve Verdediging der Wapenliefhebbers VZW) – 5 maart 2024 – België – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:200 – [persbericht](#) – [conclusie van 24.11.22](#) – [conclusie van 7.9.23](#) – [arrest](#)

Verbod op semiautomatische wapens – Oude vergunningen – Overgangsregeling – Vertrouwensbeginsel – Richtlijn 91/477/EEG – Artikel 17, lid 1, en de artikelen 20 en 21 Handvest EU

De vereniging Actieve Verdediging der Wapenliefhebbers vzw (AVW) en twee Belgische burgers staan tegenover de Ministerraad (België) in een geschil over de in 2019 doorgevoerde hervorming van de wapenwet. Die hervorming voorzag in een verbod op bepaalde soorten semiautomatische wapens die zijn omgebouwd om er losse patronen mee af te vuren. Tot begin juni 2019 waren die wapens vrij verkrijgbaar in België. Sindsdien mogen de bezitters daarvan hun wapen, dat nu verboden is, niet langer in hun bezit hebben. Voor bezitters van authentieke semiautomatische vuurwapens (die niet zijn omgebouwd en waarmee dus echte kogels kunnen worden afgevuurd) geldt er echter een overgangsregeling, waardoor zij deze wapens wel mogen blijven bezitten indien zij legaal waren gekocht en geregistreerd vóór 13 juni 2017. Volgens de AVW leidt deze situatie tot een ongelijke behandeling van wapenbezitters in deze twee categorieën. De verwijzende rechter (het Belgische Grondwettelijk Hof) vraagt het Hof of de relevante bepaling van de toepasselijke EU-richtlijn ongeldig is omdat de lidstaten niet kunnen voorzien in een overgangsregeling voor personen die vóór 13 juni 2017 op legale wijze waren overgegaan tot aankoop en registratie van een semiautomatisch vuurwapen dat is omgebouwd om er uitsluitend losse patronen mee af te vuren. Het Hof (Grote kamer) bevestigt de geldigheid van deze bepaling. Zij is niet in strijd met het recht op eigendom en ook niet met het gelijkheidsbeginsel, het non-discriminatiebeginsel en het vertrouwensbeginsel.

Volgens het HvJ mogen de lidstaten bepalen dat bezitters van semiautomatische vuurwapens die zijn omgebouwd om er losse patronen mee af te vuren, ondanks het verbod daarop kunnen profiteren van een overgangsregeling wanneer zo'n regeling ook is ingevoerd voor bezitters van semiautomatische wapens waarmee echte kogels kunnen worden afgevuurd. Het doel om de openbare veiligheid van de burgers van de Unie te beschermen komt niet in het gedrang door het feit dat ook bezitters van wapens die op deze manier zijn omgebouwd kunnen profiteren van het behoud van vergunningen die reeds waren verleend. (bron: persbericht Curia)

Hof: Bij het onderzoek van de prejudiciële vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van artikel 7, lid 4 bis, van richtlijn 91/477/EEG, kunnen aantasten in het licht van artikel 17, lid 1, en de artikelen 20 en 21 van het Handvest EU.

- Verbod op semiautomatische wapens: de lidstaten die oude vergunningen voor dat soort wapens in stand willen houden, mogen dit ook voor wapens die zijn omgebouwd om er losse patronen mee af te vuren doen ([persbericht Curia](#))
- EU-Hof: lidstaten die oude vergunningen voor semi automatische wapens in stand willen houden, mogen dat ook voor wapens die zijn omgebouwd om er losse patronen mee af te vuren ([ECER](#))

REGELGEVING

Politiek akkoord over EU-verordening inzake vuurwapens voor civiel gebruik ([ECER](#))

Deel II

Algemeen

Wijziging Procesregels EHRM

Met de wijziging worden de regels verduidelijkt over de omstandigheden waarin het Hof voorlopige maatregelen kan gelasten en van de drempel voor toekenning van dergelijke maatregelen.

In de nieuwe gecodificeerde versie van regel 39 staat o.a. dat voorlopige maatregelen kunnen worden genomen in gevallen waarin er "een onmiddellijk gevaar bestaat voor onherstelbare onherstelbare schade aan een verdragsrecht". De nieuwe versie legt ook uit bij welke besluitvormende organen verzoeken om voorlopige maatregelen kunnen worden voorgelegd. ([persbericht EHRM](#))

- 📌 "A few, but very necessary, minutes to devote to interim measures": further transparency as a resilience strategy ([Strasbourg observers](#))

Statistieken HvJ

Gerechtelijke statistieken 2023: bevestiging van de structurele stijging van het aantal zaken bij het Hof van Justitie ([Curia](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [Human Rights in the Armed Forces](#)
- [Introduction to Corruption Prevention](#)
- [Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Interplay between the ECHR and the EU Charter of Fundamental Rights'](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)

[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights](#), a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina](#) [Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

<u>Datum</u>	<u>Onderwerp</u>	<u>Titel</u>
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader

<u>Datum</u>	<u>Onderwerp</u>	<u>Titel</u>
<u>webcollege</u>	<u>erfrecht</u>	<u>Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)</u>
<u>webcollege</u>	<u>EVRM</u>	<u>Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM</u>
<u>webcollege</u>	<u>ASIEL & MIGRATIE</u>	<u>Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht</u>
<u>webcollege</u>	<u>STRAFRECHT</u>	<u>Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken</u>
<u>14 april 2024</u>	<u>STRAFRECHT</u>	Europees Strafrecht van A-Z voor de strafrechtspraktijk , 9.30 - 17.00 uur, Utrecht door Jurian Langer & Thom Dieben fysiek (Den Haag, Koninginnegracht 60) en digitaal
<u>23 april 2024</u>	<u>ASIEL & MIGRATIE</u>	<u>WEBINAR - Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU</u> , Dinsdag 23 april van 14.00 tot 16.15 uur en woensdag 24 april van 14.00 tot 16.15 uur. Dit webinar bestaat uit twee delen. Inschrijven is alleen voor de beide delen samen mogelijk. Het webinar wordt opgenomen, de opname is aansluitend nog twee weken beschikbaar voor de deelnemers. Als u verhinderd bent voor één van de delen, kunt u dit achteraf als video bekijken.
<u>7 juni 2024</u>	<u>HANDVEST EU</u>	SAVE THE DATE NJV-Jaarcongres te Amsterdam met als thema: “Waarde, werking en potentie van het EU-Grondrechtenhandvest in de Nederlandse rechtsorde”. Naast een overkoepelend hoofdstuk, wordt in een viertal preadviezen (bestuursrecht, civiel recht, arbeidsrecht en strafrecht) gereflecteerd op de waarde, werking en potentie van het Handvest in de Nederlandse rechtsorde. De preadviseurs zijn: Janneke Gerards, Femke Laagland, Hanna Sevenster, Pieter Verrest en Kasper Jansen.

NRE 2024, nr. 4 (april)

<u>Datum</u>	<u>Onderwerp</u>	<u>Titel</u>
17-18 sept 2024	CONSUMENTEN	The First European Conference of the International Association of Consumer Law (IACL), Cambridge, UK, " Global challenges for consumer law and policy in contemporary Europe ".

[Trainingen 2024 en 2025 op het gebied van Staatssteun \(SUNAJUST\)](#)

ERA trainingen

[Series of pan-European legal seminars](#)

-

<u>Event number</u>	<u>Date</u>	<u>Topic</u>	<u>Level</u>	<u>Location</u>	<u>Available places Dutch candidates</u>	<u>Deadline for nominations</u>
324DT20	6-7 juni 2024	Criminal Law	Introductory	Trier/Online	2 face to face & 1 online	8 april 2024
324DT21	10-11 okt 2024	Criminal Law	Advanced	Vilnius	2	26 aug 2024
124DT18	21-22 nov 2024	Civil Law	Advanced	Vienna	3	20 sept 2024
125DT01	30-31 jan 2025	Legal writing	Advanced	Trier	1	2 dec 2024

-

[Series of language seminars](#)

-

<u>Event number</u>	<u>Date</u>	<u>Topic</u>	<u>Location</u>	<u>Available places</u>	<u>Deadline for nominations</u>
324DT22	17-19 april 2024	Criminal Law	Brussels (EJTN)	3	19 feb 2024
124DT14	12-14 juni 2024	Civil Law	Trier (ERA)	3	12 april 2024
124DT15	18-20 sept 2024	Civil Law	Brussels (EJTN)	3	12 juli 2024
324DT23	13-15 nov 2024	Criminal Law	Trier (ERA)	3	13 sept 2024
124DT16	2-4 dec 2024	Civil Law	Online	1	4 okt 2024

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA \(European Union agency for asylum\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)

[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA \(asiel en migratie\)](#)
- [Dicta \(asiel en migratie\)](#)
- [European database of asylum law \(asiel en migratie\)](#)
- [Statelessness Case Law Database \(sinds juli 2021\)](#)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA \(Handvest EU\) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU](#)
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	einduitspraak	onderwerp
14-3	C-585/22	Staatssecretaris van Financiën	ECLI:NL:HR:2022:1121	ECLI:EU:C:2024:238			
14-3	Gevoegde zaken C-639/22 tot en met C-644/22	Belastingdienst Utrecht e.a.	ECLI:NL:RBGEL:2022:5652 (C-639/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5653 (C-640/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5656 (C-641/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5654 (C-642/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5657 (C-643/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5658 (C-644/22)	ECLI:EU:C:2024:243			
21-3	C-703/22	CBR	ECLI:NL:RVS:2022:3273		ECLI:EU:C:2024:261		
27-3	C-392/22	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RBDHA:2022:5724			ECLI:NL:RBDHA:2024:4267	

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp	Zaaknr
29-3	Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam	ECLI:NL:RBDHA:2024:4394	Richtlijn Tijdelijke Bescherming – Terugkeerbesluit – Derdelander uit Oekraïne	
15-3	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2024:390	SZ - Werknemer op binnenvaartschip	

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
15-2	STRIKE-OUT	Hofman	34039/22	3 EVRM	Geweld door politieagenten

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', *Human Rights Law Review*, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	Artikel 9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVISORY OPINION 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	ADVISORY OPINION 13.4.23 persbericht
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 Persbericht 2.6.21	ADVISORY OPINION 13.7.22

11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> 12.5.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 Menneson t. Frankrijk